

LUDUS

POZORIŠNE NOVINE ■ BROJ 135 ■ MAJ 2006. ■ GODINA XIV ■ CENA 50 DINARA

TEMA BROJA: REDITELJI

Vlada Ognjenović
O TKIVU POZORIŠNE SNAGE

Anja Suša
DECIJA SCENA NIJE UGROŽENA

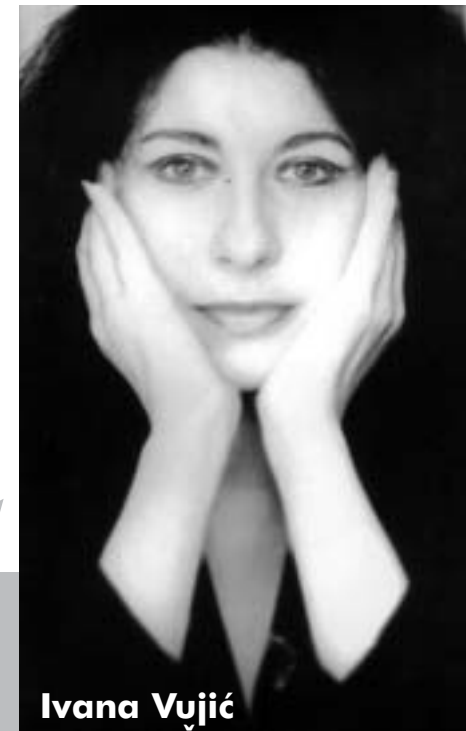
Miloš Lolić
BRUTALNOST RAVNODUŠNOSTI

Tanja Mandić-Rigonat
TALENAT NEMA POL

Slavenko Saletović
VOLI ŠTO JE IZMEĐU DVE DAME

Ivana Vujić
POZORIŠTE, ALHEMIJSKI POSAO

Boris Liješević
SMEJU SE SVOJIM MUKAMA

Ana Tomović
OKRENUTA SAVREMENIM TEKSTOVIMA

JA BAŠ NEĆU DA
PRIČAM ZA LUDUS!

NP Piro, *Vučje leglo*, Zoran Živković i Daniela Ivanović

NIJE U PIROTU SVE CRNO

Bez obzira na sve probleme koje Pirotsko pozorište ima, (sustanarski odnos sa Domom kulture, termini za održavanje proba, nedostatak glumaca, prostorni problemi za fundus kostima i dekora, sredstva za produkciju su minimalna, oko dva miliona godišnje) glumci ovog Pozorišta (svih sedmero), u ovoj pozorišnoj sezoni realizovali su pet premijera: *"Kukavičje jaje"*, Žana Poaroa u režiji Lilijane Ivanović, *"Kako smo voleli druga Tita"*, Radoslava Zlatana Dorića u režiji Miloša Jagodića, *"Velika potraga za novom godinom"*, u režiji Zorana Živkovića, *"A Nišava teče..."* po motivima trilogije Miodraga Simomovića u režiji Dragoljuba Aleksića, i prvo izvođenje *"Vučijeg legla"* komada Mio-

mira Petrovića u režiji mladog Borisa Todorovića. Premijera ove predstave bila je 4. aprila i vrlo pozitivno je ocenjena od publike, a i od kritike.

Ansambel Pirotskog teatra sa ovom predstavom gostovao je u susednoj Bugarskoj. Gostoprimstvo Pirotskom pozorištu ukazala su Pozorišta iz Pernika i Montane. *"Vučije leglo"* je naišlo na izuzetan prijem kod bugarske publike.

Iako većina mladih glumaca nema rešeno stambeno pitanje, (kirije za iznajmljene stanove iznose oko 100 eura, plaćaju ih sami glumci od ličnih dohoda-ka), ovi mladi ljudi sa optimizmom gledaju u budućnost i nadaju se boljim vremenima.

Zoran Živković

JEDAN SUBJEKTIVNO OBJEKTIVAN UTISAK O FESTIVALU

Sa 56. festivala profesionalnih pozorišta Vojvodine

Ako pođemo od toga da je selekcija svakog festivala tek subjektivno-objektivni utisak jedne osobe - selektora - onda se i svako kometerisanje neke selekcije može uzeti tako - subjektivno objektivno. I redovi koji slede takođe su subjektivno objektivni utisak, u ovom slučaju o 56. festivalu profesionalnih pozorišta Vojvodine koji je od 3. do 10. aprila održan u Zrenjaninu.

Pobednik festivala je predstava *"Sulamit"* Drame na mađarskom jeziku NP/NK/Npsz Subotica koju je po delu Tibora Zalana i Aleksandra Kuprina režirao Đerđ Hernjak. Za originalno muzičko scensko delo u ovoj predstavi na-

građen je kompozitor Arpad Bakoš. Iako se radi o predstavi u kojoj briljiraju posećenost i disciplina kolektiva ove Drame, ipak se naročito igrom izdvojio "neglavni junak" Arpad Černik. Najbolji reditelj po mišljenju žirija nije i reditelj najbolje predstave, već je to Egon Savin koji je nagrađen za režiju *"Paradoksa"* Nebojše Romčevića u NP Sombor. U istoj predstavi najbolje glumačke role ostvarili su Biljana Keskenović i Saša Torlaković, mišljenje je žirija u kojem su bili: reditelj Karolj Viček, glumac Stevan Gardinovački i pozorišni kritičar Darinka Nikolić koja je predsedavala žirijem.

Dve nagrade dobili su i Šekspirovi *"Romeo i Julija"* u režiji Predraga Štrpca i izvođenju SNP-a. Nagradene su - epizoda Jovane Stipić i *break-through* Jovane Mišković kao Julije.

Iako bi, da se kojim slučajem obreo u zrenjaninskom pozorištu, tri nagrade za Molijerove *"Učene žene"*, NP "Toša Jovanović," u režiji Radoslava Milenkovića, *amazing* Džordž Kluni prokomentarisao rečima: "Ok, kad već neću dobiti glavnog Oskara...", utešno je bar da su sve tri nagrade zaista zaslužene: nagrađeni su Jasna Badnjarević za kostim i Juraj Fabri za scenografiju, a za mušku epizodu vrcavi Arist - Mirko Pantelić. Isto pozorište odnelo je i nagradu za kreaciju lutaka, koja je stigla u ruke Jelene Milić Zlatković za predstavu *"Čarobna svirala"*

vilenjaka Milana" Željka Hubača u režiji Irene Tot.

Specijalnu nagradu ovog festivala dobio je zaista specijalni, poetični *"Ples na praznik Lunase"* Brajana Frila u režiji Lasla Šandora i izvođenju Novosadskog pozorišta/Ujvideki szinhaz, u kojem su briljirale: Agota Ferenc, Emina Elor, Edit Farago, Terezija Figura i Livija Banka. Njihov paganski ples u oblaku brašna sigurno je jedna od najblistavijih pozorišnih fotografija koje ćemo ušuškat i pamćenje.

Festival je imao i prateće programe: izložbu o Steriji, promociju knjiga "Rane komedije J.S.Popovića" Nebojše Romčevića i "Rodoljupci" Milorada Rikala, radionicu "Fokusiranje pažnje" držao je gost iz Budimpešte Peter Fekete, ali se ipak izdvojio nastup novosadskih akade-

maca - klase Borisa Isakovića koja je igrala odlomke iz antičkih drama i Đerđa Hernjaka koja je izvela tekst "... da ostanem veran sebi" koji su studenti sami napisali.

I na kraju: predstava *"Medejini krugovi"* Novosadskog pozorišta/Ujvideki szinhaz, koju je selektorka Dušica Pejović najpre najavila kao deo zvaničnog programa, potom kao predstavu koja će se, kao apartna pojava u vojvođanskom teatru, igrati u čast nagrađenih, ipak nije izvedena. Zajednica profesionalnih pozorišta Vojvodine, organizator Festivala, odlučila je da pokrajinskom Sekretarijatu za kulturu predloži da naredne godine finasira gostovanje ove predstave po svim vojvođanskim mestima koja imaju prostor za igru.

S.Miletić

S.O.S. IZ VRŠCA

10. maja 2006. u funkciji predstavnika SDUS-a, zajedno sa predsednikom SDUS-a, Sonjom Jauković, posetila sam Narodno pozorište "Sterija" u Vršcu. Tom prilikom susrele smo se sa glumcima i upravikom pozorišta, gospodinom Ivanom Đorđevićem, takođe glumcem.

Iako je sastanak bio uredno najavljen i dogovoren, na njemu nisu prisustvovali predstavnici opštine uz obrazloženje da je u poseti gradu strana delegacija. Dočekala nas je poverenica SDUS-a, Bojana Udicki. Videle smo lepo renovirano pozorište oblepljeno plakatima za predstavu "Rodoljupci" u režiji Filipa Gajića.

U prostranom i simpatičnom pozorišnom salonu (punom Sterijinih slika i bista), razgovarale smo o svim problemima koje ovo pozorište muče: malom glumačkom ansamblu i nesrazmerno brojnom administrativnom kadru, nedostatku glumaca, problemu s koeficijentima i slaboj komunikaciji s opštinom koja se prevashodno ogleda u neadekvatnom finansiranju projekata. Utisak je da dominiraju opšti problemi; kada je budžet mali smanjena je i produkcija pa tako glumci i pored dve scene koje im stoje na raspolaganju rade manje nego što bi hteli i mogli. Imaju puno ideja i predloga, ali, iako su svesni da samo Ministarstvo i opština mogu rešiti njihove probleme, očekuju od SDUS-a podršku i glasnost.

Njihov predlog je da se preko opštine i Ministarstva kulture pokrene inicijativa za osnivanje regionalnog pozorišta gde bi centar bio Vršac, a u regiju bi ušle opštine: Alibunar, Kovin, Plandište i Bela Crkva. Tako bi se izbeglo cepkanje opština, mogla bi ozbiljno da se osmisli repertoarska i organizaciona politika regionalnog pozorišta, a Vršac za to ima

kompletnu neoophodnu infrastrukturu. Primera radi, sadašnji budžet kojim Skupština opštine finansira pozorište "Sterija" iznosi 1,2 miliona dinara za celogodišnju produkciju, dok pokrajina finansira rumunsku dramu u Alibunaru sa 2,5 miliona dinara po sezoni, te tako proizilazi da je pozorišni rad nacionalne manjine finansijski privilegovani i podržavani. Naravno da vršački ansambl ne predlaže smanjivanje donacija Alibunaru, već taj podatak navode kao poređenje i njime naglašavaju činjenicu da je nemoguće osmisliti godišnju produkciju sa tako malim sredstvima. Naglašavaju da, kada bi došlo do formiranja regionalnog pozorišta, vršački ansambl bi imao redovne predstave u svim malim opštinama, pa bi se tako misija pozorišta proširivala, a pridobijala bi se i nova mlada publika.

Takođe, veliki problem vršačkog pozorišta je i nedostatak muških članova ansambla zbog čega je teško napraviti relevantnu i ozbiljnu podelu, a gostujući glumci su skupi i pozorište nije u mogućnosti da finansira njihov dolazak. Na snazi je i uredba Ministra finansija, Mladana Dinkića, kojom je zabranjen prijem novih glumaca u ansamble, te tako ovo pozorište, iako ima ogromnu potrebu za glumcima (kao i dve garsonjere pri pozorištu), jedva uspeva da angažuje glumce i za pojedinačne projekte. Kao rešenje, predlažu da se ubuduće primenjuje sistem dovođenja "zvezda", poznatih i kvalitetnih glumaca, da gostuju, ali da troškove gostovanja snosi opština.

Još jedan kadrovski problem je i to što u ovom pozorištu postoji nekoliko starijih glumica koje nemaju akademsko glumačko obrazovanje, ali su pre dvade-

Sonja Jauković i Marija Paunović sa domaćinima u Vršcu

setak godina, u okviru glumačkih studija i usavršavanja pri akademijama, glumački edukovane. Uposkos tome, opština ne prepoznaje njihove kvalifikacije zbog čega pozorište nailazi na probleme kod određivanja koeficijenta. Ova usavršavanja vodili su tadašnji profesori Akademija dramskih umetnosti i istaknuti reditelji: Brana Đorđević, Ljerka Pejčić i Bata Putnik. Tadašnje Udruženje dramskih umetnika finansiralo je njihovu dokvalifikaciju i zbog toga mole SDUS da ih podrži u zaštiti njihovih prava, kao i da takav apel uputi Skupštini opštine.

Ansabl ističe da je neophodno podstaći donatore naročito u sredini u kakvoj se to pozorište nalazi, a to je bogata Opština Vršac (moćni Hemofarm!), ali trenutno donatori nisu stimulisani jer novim zakonima njihove donacije nisu

oslobođene poreza. Zbog toga dodatno apeluju na Vladu Republike Srbije i na republičku Skupštinu da se Zakon o danacijama preispita.

Iako u teškoj finansijskoj situaciji, pozorište je uspelo da izvrši rekonstrukciju scene, foajea i osnovalo malu, treću scenu, takozvanu "kabaretsku". Grad Vršac ima 40 000 stanovnika, a prosek gledalaca po predstavi je osamdeset, što se smatra dobrim. Ono čime nisu zadovoljni je marketinška služba koju smatraju staromodnom, zbog čega predlažu da se angažuju mladi ljudi koji su završili marketing kako bi pronalazili sponzore, objedinili opštine i agresivnijom kampanjom povećali broj gledalaca.

Tokom razgovora naveli su i da je nakon selektorske afere u vezi Vršačke jeseni pozorište anatemisano, medijski

marginalizovano, a time i oštećeno. Iz tog razloga je ostalo i skoro nepoznato da su ansambl i pojedinci nakon toga, na dvanaest festivala osvojili isto toliko nagrada. Želeli bi da ostanu izvan političkih i stranačkih obračuna (opštinu sačinjava koaliciona vlast) jer nisu spremni da prepuste svoju sudbinu političarima kojima je kultura, kako kažu, jedna od poslednjih briga, već žele da se bore da se njihov glas čuje i da svojim kvalitetnim predstavama dokažu da je vršačko pozorište potrebno i Vršcu i publici.

Po završetku razgovora ansamblu vršačkog pozorišta smo obećali da ćemo dopis o ovom susretu sa zaključcima proslediti Ministarstvu kulture i Skupštini opštine Vršac i pokušati da dogovorimo još jedan sastanak.

Marija Paunović

UPRKOS POREZU NA GLAD

Na Velikoj sceni Narodnog pozorišta u Beogradu upravo je postavljena drama A.P. Čehova "Tri sestre" u režiji Vide Ognjenović. Ovo je jedna od najjuvenijih drama "nedramatičnosti," kako bi rekao Jovan Hristić, a Vida Ognjenović je po treći put zaronila u dubine Čehovljevog rukopisa. Ipak, kada govorimo o gospodji Ognjenović ne mogu se zaobići njena svestranost i uspešnost na mnogim poljima. Recimo i to da je njen novi roman "Preljubnici" nedavno izašao.

Imajući u vidu da ste bili ambasador naše zemlje u Norveškoj, kako Vam deluju Srbija i Crna Gora kao kulturna sredina, gledana sa takve distance?

Kao politički trusno područje u kojem ratna iskustva, nažalost, ne zastarevaju, već ih prate socijalne pometnje, siromaštvo i svakojake oskudice, naša zemlja trpi i nedaće u kulturnom razvoju.

Ne može se, naravno, očekivati da nam kultura cveta kao u nordijskim državama gde se mirni periodi mere vekovima, pa su u svom razvoju došli do nivoa kad vlast i upravno i izvršno izjed-

radama, galerije opstaju, postoji kulturni puls gradova i izvan metropole. Kažem, to je zato što mi pristajemo na sve žrtve, da bi opstali. Samo ipak, treba misliti na to da i energija odricanja ima surove posledice. Ne verujem da ćemo moći da izdržimo dugo ovako, već uveliko na socijalnoj margini, na rubu interesovanja državnog aparata, plaćajući porez na glad, i obračunavajući mesečni prihod koji postoji tek na papiru. Moraće nešto da se menja.

Kako se svi Vaši afiniteti nadopunjuju i da li su možda ponekad u suprotnosti?

Ne, nisu nikad u suprotnosti. To su u stvari sve poslovi koji se međusobno nadopunjuju, u suštini su iste prirode, samo im se radionice donekle razlikuju. No, čak i kad ne bi bili srodni, već sasvim različiti, recimo da sam, kojim slučajem, lekarka, kao što je to bio Čehov, najpoznatiji medicinar među piscima, ili kao mnogi drugi književnici i pozorišni ljudi, sasvim druge profesije (Bob Wilson je, recimo, arhitekta, Piter Bruk je studirao pravo), ne bih smatrala da se ta zanimanja međusobno isključuju. Naprotiv.

bez obzira na godine života i staža. I oni koji kažu da nemaju tremu, govore to samo zato da bi je nekako prevarili, mada verujem, uzalud.

Na reprizi se mnogo bolje videlo i šta smo hteli i šta smo uradili. To su te male gorčine našeg posla. I gledalište nam je to potvrđivalo i tokom predstave i na kraju zaista zdušnim aplauzom.

Šta još da kažem, a da već nisam rekla u razgovorima za medije ovih dana? Možda još samo to da ćemo nastaviti rad na ovoj predstavi. Pratiću izvođenja, već smo i na reprizi malo razgovarali. Volim da posmatram kako predstava sazreva i ispunjava se nekom novom, dotad malo potisnutom i prigušenom energijom i s nestrpljenjem to očekujem.

Pre Beograda, režirali ste ovaj čuveni tekst u Celju i Osijeku. Da li je reč o takozvanoj zaljubljenosti u dramu, što se neretko dešava pozorišnim rediteljima, ili je to zaista toliko slojevit i bogat materijal koji nudi različita tumačenja?

I jedno i drugo, ali ne redom koji je u vašem pitanju. Najpre, zbilja smatram da je komad "Tri sestre" remek delo dramske literature. Zagonetan, moderan, sa finim ironičnim i humorim pasażima. O tome sam često razgovarala sa Jovanom Hristićem, koji ga je veoma voleo, poznavao u detalje i rado i zanimljivo analizirao. Bili smo se jednom u šali dogovorili da jednog dana zajedno postavimo "Tri sestre" na scenu, pa me on svako malo pitao kad počinjemo. Ja sam mu ozbiljno odgovarala da ćemo to uraditi kad se vratim iz Osla, ali, eto, nije se dalo, samo je njegova knjiga o Čehovu bila sve vreme s nama. U mislima sam mu posvetila svaki trenutak pripreme.

Drugo, jeste reč i o "takozvanoj zaljubljenosti u tekst" kao što kažete. Što da ne. Ako se, kojim nesrećnim slučajem, ovaj komad izgubi, moći ću da ga rekonstruišem po sećanju, jer ga, uglavnom, znam napamet. Ovo kažem sećajući se s velikim divljenjem podviga Nadežde Mandeljštam koja je tako sačuvala stihove Osipa Mandeljštama koji bi inače netragom nestali o čemu ponekad mislim sa strahom.

Komad "Tri sestre" je zagonetan, moderan, sa finim humorim i ironičnim pasażima.

Šta je ono što bi gledaoci u ovom trenutku zaista prepoznali kao važan problem u ovoj predstavi? Šta biste Vi voleli da ponesu sa ove predstave?

Ideje koje pripadaju onom korpusu ideja iz "filozofije palanke". Porodica Prozorov se zatvara u svoju priču o povratku u Moskvu i prezir prema prostoti mesta u kojem žive. Uživaju u svojoj simuliranoj poziciji prestoničke gospode koja je daleko iznad sredine u kojoj se nevoljno našla. Zato su istovremeno i smešni i tragični, jer na tim premisama zasnivaju svoj prestiž, ne osećajući koliko je to sve simulacija, depresivno samozadovoljavanje.

Taj parodirani velegradski život kojeg oni pokušavaju da vode, okruženi drvenim filozofima, romantičnim zamlatama, liberalnim sanjarima, koje oni smatraju visokim društvom, isprazan je taman koliko i provincija u kojoj žive od oskudnih prihoda i kirije od izdavanja soba koja neredovno pristiže. Andrej je nezadovoljan i dosadno mu je, piše u jednoj svojoj analizi ovog komada Isidora Sekulić, usto on je i sam toliko dosadan, ali to ne primećuje (citiram po sećanju). Ne čineći ništa da stvore sebi radne i životne okolnosti prema sadašnjem statusu, oni nužno završavaju u gubitničkoj

Vida Ognjenović iz pera Žaka Kukića

zapanitosti o svemu što ih je snašlo. Priča o prestoničkom zavičaju kojem oni pripadaju i koji, dabome, njima sleduje, kao i o tome kako civili u mestu u kojem žive nisu dovoljno fini, direktan je citat iz stajaćih palanačkih samoobmana, nama tako dobro poznatih, zar ne?

Kakvo je Vaše mišljenje o našem pozorištu danas, pre svega o mladim rediteljima i dramskim piscima koji dobijaju sve više prostora na srpskim scenama?

Imamo dobro fundirano, vitalno pozorište, odličan mladi naraštaj glumaca, koji se lepo scenski sporazumevaju sa prethodnim generacijama. Reditelji koji dolaze sa Akademijom snalaze se lakše i brže no što smo mi u vreme samoupravljanja, hrabro ulaze u eksperimente, vredni su.

Naša škola dramaturgije je osvedočen rasadnik dramskih pisaca, sad već imamo nekoliko generacija afirmisanih autora čija dela prelaze i rampe i granice naše zemlje, od Dušana Kovačevića do Milene Marković.

Samo društvene prilike su se promenile, a pozorišna organizacija, s malim izmenama, stoji, nasleđena iz prošlih vremena. Kad bi kod nas produkcija bila bolje organizovana, kad bi pozorišne kuće, i u Beogradu i van njega, ansamble pravile prema godišnjem, ili dvogodišnjem repertoaru, bilo bi mnogo manje zapostavljenih glumaca, besposlenih reditelja. Razmena predstava bi morala biti mnogo bolja, da ne tavore na repertoaru po deset godina sa po jednim izvođenjem mesečno, nego da svaka predstava ode u drugi grad na duži period, već prema veličini grada i interesovanju publike. I tako, mislim da treba izvući pozorište iz preživjele šeme, to je sad već nužnost.

Kojeg dramskog pisca, pored Čehova, biste izdvojili kao izazovnog i kvalitetnog i zbog čega? Ovo Vas pitam imajući u vidu da ste i sami i književni i pozorišni stvaralac.

Neću, verovatno, reći ništa novo ako kažem da bi to bili Šekspir, kao neiscrpan dramska enciklopedija ideja, likova, sukoba, problema i pitanja, zatim Pinter i Olbi, koji se naslanjaju na svoga davnog, a tako bliskog pretka. Radila sam drame ta tri pisca, ali bih rado nastavila tamo gde sam stala. Isto tako Sterija, Pirandelo, Ibsen (zato što ih dobro znam, a nisam ih nikad postav-

ljala) i mnogi drugi. Htela bih jednom da radim Šilerovu dramu "Wiljem Tel" u nekoj modernoj adaptaciji zbog te neobične ideje da je hrabrost nežno osećanje. Ne znam da li će se to dogoditi.

Veoma je podsticajna Vaša izjava koju ste nedavno dali u jednom intervjuu da se danas pozorište upustilo u pomalo izgublenu utakmicu sa stvarnošću, nastojeći da bude brutalnije od nje. Šta je po Vašem mišljenju najviše uticalo da pozorišni izraz krene tim putem?

Opravdana potreba da se deluje na svest publike, da se s njom upusti u energičnu raspravu, da se ona prodrma, probudi iz televizijskih uspavanki i političkih obmana. No što je to buđenje teže išlo, mi smo dodavali gas, tako da smo se našli u sopstvenom vulkanskom grotlu. Mi dalje nemamo kud, ponestalo nam sočnih psovki, a stvarnost sve luđa i turbulentnija. Predstoji nam, dakle, povratak u svoje vode, u distancu, obrt, metaforu, sarkazam, i druge figure surovosti od kojih se sastoji tkivo pozorišne snage. Eto, tako nekako sam razmišljala o tom problemu. Ne znam šta vi mislite o tome?

Da li je to slučaj i sa predstavama koje ste imali prilike da gledate u Evropi? Čini se da je ta vrsta brutalizma davno protutnjila evropskim scenama.

Jeste, videli ste i predstave na prošlogodišnjem BITEF-u. Tema je bila bajka i antibajka, odnosno sukob između ta dva svetozora i umetnička žanra. Razgradnja bajke nije obavezno antibajka, već se to možda čini i iz želje da se uverimo da je u njenom središtu ipak zrno stvarnosti i da je bajka prizivanje istinitog i mogućeg. Savremeni pozorišni trend u svetu je visoki artizam, ja bih rekla.

Da li razmišljate o novim pozorišnim ili spisateljskim poduhvatima u skorije vreme? O čemu će biti reči?

Da, ali ne smem o tome da govorim, jer će me onda svi pitati kad završavam. Nije to samo uključiti kompjuter i pritisnuti mišem, kao što dobro znate...

Vesna Vukajlović

Kalina Kovačević, Nada Šargin i Sena Đorović kao tri sestre

Iz predstave Tri sestre

načava socijalne i kulturne probleme i njima se bavi naporedno.

Istina, naše kolege, umetnici, su i tamo nezadovoljni brigom države, ali su naša nezadovoljstva različita, jer oni se bore za finese, a mi za osnovne životne uslove.

Ipak ne može se reći da su kod nas rezultati u kulturi jednaki uslovima. Daleko od toga. Ponajpre zahvaljujući tome što se stvaraoci zapravo žrtvuju, izduravaju u nevoljama da bi opstali.

Jeftini populizam, koji je inače planetarno agresivan i najskuplji je produkt potkulture, i ovdje nadire i jača, ali nije sasvim zavladao. Knjige se i objavljuju i kupuju, i to ne samo one isprazno-komercijalne, pozorišne sale nisu poluprazne kao što bi se očekivalo pri ovakvim za-

Povod za ovaj razgovor je premijera „Tri sestre“ A.P. Čehova u Narodnom pozorištu u Beogradu. Kakvi su Vaši utisci o radu na predstavi, a i oni koji su usledili posle premijere?

Najpre da kažem da smo imali dobre uslove za probe, uz sve one profesionalne stiske, kao što su povremeni izostanci glumaca zbog drugih obaveza, ili dužih gostovanja pozorišta. Radili smo zdušno, s velikim interesovanjem i radoznošću. Samo dvoje glumaca iz naše podele su ranije radili Čehova, ostali nisu ni na Akademiji. Čak i Miši Janketiću je ovo bilo prvi put da igra u nekom Čehovljevom komadu, u svojoj višedecenijskoj karijeri, što je stvarno čudno. Premijera je prošla sa onom ludačkom tremom od koje ni jedan pozorišni čovek nije imun,

JA SAM U POZORIŠTU ZBOG RADA SA GLUMCIMA

Rumunka Anka Bradu u Novosadskom pozorištu režira "Priču o komunizmu za umobolne"

Matej Višnjek, rumunski pisac sa ozbiljnim stažom francuskog građanina, ima poziciju kulturnog dramskog pisca u Rumuniji, a njegove komade s uspehom igraju u Francuzi. "Priču o komunizmu za umobolne", koja je vrh njegovog dosadašnjeg stvaranja, u Novosadskom pozorištu/Ujvideki szinhaz režira rumunska rediteljka, Anka Bradu. Angažovala je ceo ansambl, "okupirala" celo pozorište, premijeru - još sredinom aprila - zakazali, kažu, sasvim slučajno 25. maja, a o susretu sa novosadskim glumcima kaže:

"Radila sam u Transilvaniji, u ta- mošnjem nacionalnom mađarskom tea-

tru i to je bila prilika da poblizhe upoznam mađarsko pozorište. S njima sam imala nekoliko turneja i gostovanja po Mađarskoj, između ostalog i u Kišvardi, na njihovom festivalu za mađarska pozorišta van matice. Baš tu sam pre nekoliko godina upoznala ansambl Novosadskog pozorišta, čije su me predstave očarale. Obostrano smo se prepoznali i tako sam se ja, zahvaljujući njihovom direktoru Šandoru Laslu, koga sam potom srela i u Vespreamu, sada obrela u Novom Sadu.

U ovom teatru radi zaista izuzetna ekipa glumaca kakva se ne sreće često. Posebni su zbog svog rada i spremnosti da se predaju izazovu. Oni prosto mogu

(Foto: B. Lučić)

Anka Bradu

sve, od klasičnog do neverbalnog teatra, da igraju, pevaju, sviraju, a ako nečem od

toja slučajno nisu vični, nauče briljantno za potrebe predstave. Baš takvi su jedino mogli da igraju Višnjeka, vrlo mislećeg pisca, koji piše višeslojno, duhovito i ubojito. Pisac u ovom komadu govori o svim uglovima tragedije zvane komunizam, ali s puno humora i ironije. Mnoge stvari koje smo mi u Rumuniji doživeli u komunizmu neshvatljive su mladim ljudima s kojima ovde radim, čak i onima koji pamte tekovine ovdašnjeg komunizma, jer mi smo imali zaista specifično tragično iskustvo.

Zašto ste vi konkretno odlučili da ne date mira upokojenom komunizmu?

Zato što se njegove posledice osećaju i danas u svim sferama društva, u kulturi takođe, što može da šokira. Mada, čujem da i ovde to ljudi ponegde, ponekad osećaju. Potpuno je neverovatno kako su neki ljudi u glavama odani jednom prošlom vremenu, nekad čak toga nisu ni

svesni. Čini mi se da neki, kako su jako malo plaćeni, recimo u pozorištu, nisu u stanju da se oslobode te stare svesti, prosto su prinuđeni da jure golu egzistenciju. Mi živimo i dalje s tim i takvim ljudima, pa čak i ako smo mi lično oslobođeni te svesti, neminovno nas stižu njene posledice.

Za čim tragate kad radite u pozorištu? Šta mislite da možete konkretno da uradite? Šta može da uradi ovaj Višnjek?

Moj je razlog pomalo egoističan. Ja sam u pozorištu zbog rada sa glumcima. Prolaženje tih puteva razmene energije, emocija ideja i njihovo prožimanje na probama, nešto je najuzbudljivije što čovek može da doživi. To je moj razlog što sam u pozorištu. Naravno da mi je stalo da to isto oseti i publika i ako svaki glumac ponaosob dođe na scenu i pokrene u nekoj individui u publici nešto, naš zadatak i cilj su ispunjeni. Time je i naš rad postao duboko smislen.

S. Miletić

ODGOVORNOST PREMA SEBI - SUŠTINA JE STVARANJA

Slovenački reditelj Tomi Janežić režira "Nahoda Simeona" u SNP-u

Komad "Nahoda Simeon" koji je, inspirisan narodnom pesmom svojevremeno napisao Sterija, inspirisao je i Milenu Marković da - po narudžbi, a povodom 200 godina od piščevog rođenja i 150 godina od smrti - napiše istoimenu dramu. Ovih majske dana u Srpskom narodnom pozorištu režira je slovenački reditelj, Tomi Janežić. Premijera će biti 25. maja, dan uoči početka Sterijinog pozorja koje je koproducent predstave. Između proba "Ludus" razgovara sa rediteljem, najpre o tome kako su se našli on i Srpsko narodno, šta ga je privuklo Mileninom tekstu?

"Zvali su me, objasnili o čemu se radi, pitali da li me to zanima... Rekao sam da - ali sam definitivno odlučio tek nakon što sam pročitao Milenin tekst. Nije jednostavno napisati komad na tu temu, pisati o toj prastaraj arhetipskoj priči, punoj simbola, gde je smestiti... Milena je, međutim, vrlo vešto našla ključ za to, stvarajući svet u kojem se to prastaro meša sa sadašnjim tako da izgleda da je ono naša sadašnjost. Osećao sam nekako da se ta uzbudljiva mešavina svetova, ta čudesna verteška mora raditi iz muzike, iz tog Balkana. Tekst se jako tiče upravo tog prostora, ali dubinski - on je i izvan ove geografije. Milena je napisala

jako sočne dijaloge - takva je njena poezija - ali oni istovremeno mogu da budu i replike iz nekog filma. Drago mi je da je ovaj tekst došao do mene jer inače imam problem sa savremenim tekstovima - nikako da nađem nešto uzbudljivo."

Znači li dramatičar Sterija nešto u Sloveniji?

Ne pamtim kad se u Sloveniji radio, neugodno mi je da to kažem, ali ne znam koliko se nas u ovom trenutku tiče. Ja lično nisam uspostavio afinitet prema njegovim delima.

Kakvi su vam glumci SNP-a? Koliko se razlikuju od slovenačkih?

Upoznao sam nekoliko odličnih glumaca, cela ekipa je pokazala veliko interesovanje za proces, za eksperimentisanje, glumci su pažljivi, kooperativni i spremni za rad. Dobro se osećam sa njima. Atmosfera može biti veoma kreativna i probe mogu biti jako disciplinovane - što me (pošto je u pitanju velika ekipa) zaista ugodno iznenadilo. Čini mi se da su glumci odgovorni i da im je stalo do toga da naprave dobru predstavu. A što se tiče razlika, razlikuju se ne samo od slovenačkih već i od onih u Atelju 212, gde sam radio. Možda su srpski glumci u nekom pogledu opušteniji, otvoreniji, glasnjiji, vole da se (raz)igraju. Ali samo u

nekom pogledu. Oni su sočni i strasni. To je u velikoj meri stvar drugačijeg školovanja, pa i temperamenta. U nekom drugom smislu, svi glumci po svetu su isti. Inače, srpske glumce razigranost može odvesti u površnost, a slovenske disciplinovanost u štreberstvo. Glumac na neki način ne sme da bude vredan. Ne sme da bude štreber, on treba da brine o sebi, da obezbedi sebi prostor i da brine o njemu, samo tako može da bude opušten i da živi na sceni. Svi vaši i naši veliki glumci, i svi glumci uopšte su (bili) takvi. Takav je bio i Ljuba, s kojim sam radio, takav je i Brando - bilo da su u kadru ili na pozornici - oni su doma!

Ako hoćeš svakoga da zadovoljiš, možeš da izgubiš sebe. Tako je i u životu. U Beogradu sam u odnosu na Novi Sad, čini mi se osetio nekako otvoreniji odnos... Ovdje, recimo, svi pažljivo slušaju, spremni su da rade, ali nekad ne postoji nikakav odjek. Posle mi kažu da je to malo vojvođanski, da je to ta ravnica, možda neka čudna zatvorenost. Kad pitam šta je, ili nije u redu, svi čute, onda pitam pojedinačno i tek onda svatko nešto kaže... Ali i to nije uvek tako.

Kako reditelj treba da brine o sebi?

Mora da bude veran sebi i svojim poticajima i impulsima. Ako meni nešto smeta ili mi je nešto drago, moja je odgovornost da to izrazim: to i to mi smeta, odnosno drago mi je. Ljudi koji to ne

urade, kasnije uzmu sekiru i razbiju glavu sebi, ili nekome. Jako je važno izraziti se, biti u kontaktu s tim šta se dešava s tobom, kako i šta utiče na tebe. Ako nisam sposoban da se odazovem, onda nisam odgovoran. Odgovornost je sposobnost odaziva. Respons(e)-ability. Respons-abilita. U tom smislu, glumac, reditelj, umetnik, mora da brine o sebi, jer njegovo stvaranje dolazi iz nekog svetog mesta u njemu o kojem on ne zna puno, a uvek iznova se ta umetnost u njemu rađa od "tamo negde" i to je to delikatno "mesto" koje on, nekad i sasvim intuitivno, mora da čuva kao neku dragocenost, jer je svestan kako lako može sam sebe da blokira, zajebe i zezne i to pogotovo ako je ometan njegov prostor (odnosno ako sam izneveri svoj prostor - ako nije odgovoran), tada krenu problemi sa samim sobom, vlastitim egom, vrtenje u krug, a od stvaranja nema ništa.

Zašto nikog sa strane ne puštate na probu?

Šta vi, recimo, možete da imate od jedne probe? Ona vam može dati samo pogrešan dojam. I ovaj naš razgovor može samo da proizvede nesporazum: šta god ja pričao, vi napisali, ja autorizovao, ljudi pročitali, sve je opet jedan nesporazum. I knjigu da napišem, i ako čovek s nekim ljudima radi dva meseca... sve je nesporazum...

Pa onda je i predstava nesporazum?

(Foto: B. Lučić)

Tomi Janežić

Pa često i jeste... U suštini postoji samo to da dva ljudska bića dožive jedan drugoga neposredno, sve ostalo su nesporazumi.

Razmišljate li o srpskom tekstu na slovenačkoj sceni?

Imate izuzetnih tekstova koji su, nažalost, neprevodivi. Recimo Simović. Fasciniran sam tim piscem, voleo bih da ga upoznam, pogađaju me njegova poezija i njegove drame. Rađeno je to kod nas, ali... Kako igrati "Čudo u Šarganu" na slovenačkom? Radije bih nekog srpskog autora radio ovde.

S. Miletić

DVAPUT BILJANA I SOMBORCI, ALI I MIJAČ, KICA I ATELJE

51. Sterijino pozorje počinje 26. maja u Novom Sadu

"Skakavci" Biljane Srbljanović u režiji Dejana Mijača (JDP), ali i oni vodećeg evropskog reditelja Januša Kice (Zagrebačko kazalište mladih), "Half-lajf" Filipa Vujoševića u režiji Ane Tomović (Atelje 212), "Paradoks" Nebojše Romčevića u režiji Egoni Savina (NP Sombor), Sterijini "Laža i paralaza" u režiji Gorčina Stojanovića (NP Sombor) te "Tesla" Miloša Crnjanskog u režiji Nikite Miličevića (Madlenianum, Beograd) takmičiće se ove godine za nagrade 51. Sterijinog pozorja, saopštio je njegov selektor i umetnički direktor Pozorja, Ivan Medenica. Festival počinje 26. maja u Novom Sadu, a otvoriće ga dramski pisac Ljubomir Simović.

U selekciji "Krugovi", čija je tematska lozinka "Svi naši rodoljupci," videćemo: "BLACKland" - autorski projekat budimpeštanskog "Kretakor Szinhaza" u režiji Árpada Silinga, predstavu "Tiso" - po tekstu i u režiji Rastislava Baleka koja je premijerno izvedena u Divadlu Arena u Bratislavi, potom "Try heroja" Tomasa Bernharda u režiji Dejana Mijača i izvođenju Ateljea 212, zatim "Peasant Opera" po tekstu i u režiji Bele Pintera i izvođenju "Bela Pinter Company" iz Budimpešte, i na koncu "U međuvremenu" - po tekstu Srećka Fišera inspirisanom romanom "Primirje" Prima Levija u režiji Januša Kice i izvođenju Slovenskog narodnog gledališta iz Nove Gorice.

U godini kada slavimo Steriju, nažalost, nije bilo mnogo (dobrih) predstava po njegovim delima, ističe Medenica u svom izveštaju, naglasivši da je video preko 40 predstava, od Subotice i Bačkog Petrovca do Vranja, Cetinja i Prištine, plus nekoliko inostranih (u Barseloni - "Profesionalca", korzikanske "Porodične priče", skopski "Prevrtač", sarajevske "Rodoljupce"...).

"Ovakav odnos naših teatarata prema Sterijinom delu u godini njegovog jubileja, bilo da je reč o ignorisanju ili nedovoljnim umetničkim ambicijama, sigurno predstavlja povod za posebnu analizu. Taj fenomen se, nažalost, uklapa u opštu sliku jedne od slabijih sezona, bar kada je u pitanju nacionalna drama u Srbiji i Crnoj Gori" a specijalno za "Ludus" selektor još kaže: "Ipak, ne treba takve situacije dramatiizovati. Nikada nisam bio sklon prepoznavanju globalnih ten-

dencija kada govorimo o nekoj krizi dramskog teksta ili pozorišta. Sve zavisi od sezone do sezone, ali činjenica je da naše pozorišne institucije treba da dožive generalnu transformaciju, i u načinu rukovođenja, i u angažovanju ansambla i onda bismo imali dinamičniju i bolje profilisanu umetničku i repertoarsku ponudu, a ne da se repertoari prave po inerciji pa da se desi da imamo toliko "Laža i paralaza" i nijednu "Pokondrenu tikvu" i samo jedne "Rodoljupce".

Međunarodni pozorišni simpozijum ove godine će se baviti temom "Nacionalno i nacionalističko pozorište", predsedavaće Jan Herbert, a i Pozorje mladih zamišljeno je ambicioznije. Predstave iz ovog programa najzad su dobile bolji termin - od 17 sati u Kulturnom centru Novog Sada. Gostujuća - izvan SCG akademija - ove godine je sarajevska, a za

sve akademce osmišljene su radionice glume, scenskog govora i pokreta.

I na kraju - pare! Finansijska projekcija Sterijinog pozorja (svi festivalski programi) je 35 miliona dinara, od toga je 20 miliona izdvojio Grad Novi Sad, 10,5 miliona Ministarstvo kulture Srbije (koje je udvostručilo prošlogodišnja sredstva) dok se Pokrajina, koja se hvali srednjeevropskim kontekstima i projektima, a nekoć i parolom "Novi Sad - Grad kulture", "isprsil" sa skandaloznih 1,5 miliona dinara!!! Selektor kaže da je posebno zbuđen što Pokrajina nije prepoznala upravo taj srednjeevropski kontekst ovogodišnjeg Festivala ali se još uvek nada nekom buđenju na tu temu...

S. Miletić

"STVARATI SVESNO, PONOSNO I STRASNO..."

Rekao je Bojan Stupica, umetnik čije ime nosi najprestižnija nagrada za režiju

Za najbolje rediteljsko ostvarenje premijerno izvedeno u periodu od 01. aprila 2004. do 31. marta 2006. godine, na scenama profesionalnih pozorišta Srbije i Crne Gore, ove godine biće dodeljena Nagrada za režiju Bojan Stupica.

Za ovu prestižnu nagradu nominovana su tri pozorišna reditelja: Ivana Vujić, Tanja Mandić Rigonat i Slavenko Saletović.

Nagradu „Bojan Stupica“ ustanovio je Savez dramskih umetnika 1970. godine, nakon smrti Bojana Stupice, kao odraz poštovanja i divljenja jednom od naših najznačajnijih rediteljskih imena, ili kako stoji u Pravilniku SDUS-a, 'da prisustvo Bojana Stupice bude trajno sačuvano u životu naše zemlje, da istakne njegov udeo i podstakne nova traženja u oblasti pozorišne režije, koju je Bojan Stupica unapređivao, razvijao i dao joj posebno obeležje.'

Ovogodišnja kandidatura je u znaku 2:1 za žene! Ovo je prvi put od kako je nagrada ustanovljena, da se među predloženim imenima nalaze dve žene u konkurenciji za nagradu! Među dosadašnjim dobitnicima nagrade bile su samo dve žene, Soja Jovanović i Slobodanka Aleksić.

Ako će od predloženih kandidata biti novi dobitnik Nagrade Bojan Stupica, odlučiće petočlani žiri. U žiriju obično bude jedan od prethodnih dobitnika nagrade i naravno, dramski umetnici,

(glumci i reditelji), dramski pisci i pozorišni kritičari, po pozivu. Učešće u žiriju je počasno.

Nagradu za režiju Bojan Stupica čine: plakete sa likom Bojana Stupice, rad akademskog vajara Stevana Bodnarova; unikatna diploma na pergamentu, čiji je autor akademski slikar i scenograf, Geroslav Zarić i novčani iznos čiju visinu će odrediti Predsedništvo Saveza dramskih umetnika Srbije. A biće uručena u drugoj polovini juna, na svečanosti koju organizuje Savez dramskih umetnika Srbije, u pozorištu u kome se igra predstava nagrađenog reditelja.

Dosadašnji dobitnici

Od 1971. godine kada je nagrada prvi put dodeljena Ljubomiru Draškiću, (i ponovo 1994. godine), nagradu su dobili: Želimir Orešković (1972), Dejan Mijač (1974. i 1986), Stevo Žigon (1975), Kosta Spaić (1976), Mile Korun (1977), Branko Pleša (1978), Dušan Jovanović (1979), Dr Josip Lešić (1981), Slobodan Unkovski (1983), Ivica Kunčević (1984), Paolo Madeli (1985), Dušan Jovanović (1987), Ljubiša Ristić (1988), Haris Pašović (1989), Tomaž Pandur (1990), Egon Savin (1991), Jagoš Marković (1992), Soja Jovanović (1993), Nikita Milivojević (1995). Milan Karadžić je prvi dobitnik nagrade nakon što je odlučeno da se ona dodeljuje bijenalno I dobio ju je za period od 1996-98.

Slede, Slobodanka Aleksić, (1.4.1998 -31.3.2000), Kokan Mladenović (2000-

Bojan Stupica

2002), i još jednom, Egon Savin, (2002-2004).

Nagrada nije dodeljena 1973. 1980. i 1982. godine jer u tim godinama nije bilo 'takvog rediteljskog ostvarenja koje bi zasluživalo Nagradu', što je predviđeno Pravilnikom SDUS-a.

Nagrada se dodeljuje samo jednom reditelju, ali isti reditelj može biti nagrađivan i više puta, poput Ljubomira Draškića, Dejana Mijača i Egona Savina.

Ovogodišnjim kandidatima za nagradu Bojan Stupica postavili smo 3 identična pitanja. Ovo su njihovi odgovori!

ANKETA KO JE BIO BOJAN STUPICA?

Bojan Stupica je iza sebe ostavio značajni trag u našim pozorištima, jer je težio originalnosti. Početkom pedesetih godina je imao tri velika filmska ostvarenja, 'Crveni cvet', 'U mreži' i 'Jara gospoda,' ali je znatno poznatiji po pozorištu. Bio je izvrstan reditelj, glumac, producent i tvorac neke vrste novog pozorišnog talasa.

Po njemu je ustanovljena nagrada, početkom '70. god za najbolje rediteljsko ostvarenje u pozorištu. Zbog njegove originalnosti u stvaranju. Nagradu je ustanovilo Udruženje dramskih umetnika i do sada su je dobili veliki ljudi, veliki reditelji:

Ljubomir Draškić 1971. za predstavu 'Uloga moje porodice u svetskoj revoluciji', zatim Želimir Orešković, Dejan Mijač, on je dobio i 1986., Stevo Žigon, Mile Korun, Ljubiša Ristić, Egon Savin, Nikita Milivojević, Kokan Mladenović. Ima ih još, ali ne mogu svih da se setim.

Nadam se da će rad Bojana Stupice ostati zapamćen i da će mlade generacije ceniti njegov trud.

Gimnazijalka, 18 god

Ovo je jedini pravi odgovor dobijen anketiranjem slučajnog uzorka. Svi ostali morali su da završe u Luduranju u Ludusu kao žalosno-smešni dokaz vladavine neznanja.

Tanja Mandić-Rigonat: TELENAT NEMA POL

Vaše predstave, 'Terasa', 'Ledeni svitac', 'Kiseonik' i 'Sudija' su u konkurenciji za ovu nagradu. Kada biste Vi odlučivali, kojoj od ovih predstava biste dodelili Nagradu Bojan Stupica i zašto baš njoj?

Sebe nagrađujem izborom ekipe saradnika i glumaca i svaka od ovih predstava za mene je bila nagrada, zbog

umetnika sa kojima sam ih napravila. A sama da vrednujem i nagrađujem sebe, ne mogu, jer mislim da bi to bilo nevaspitano.

2. Među dosadašnjim dobitnicima Nagrade Bojan Stupica su samo dve žene: Soja Jovanović i Slobodanka Aleksić. Ove godine su među predloženim kandidatima za ovu nagradu - dve žene,

Vi i Ivana Vujić. Molim Vas za Vaš komentar.

Pozorište je poslednjih desetak godina uočljivo prestalo da bude dominantno muški prostor, kada je režiju u pitanju. Pogledajte repertoare pozorišta i uočićete puno novih, mladih rediteljki. Talenat nema pol, ali predrasude prate određena zanimanja. U 'Sopstvenoj sobi', Virđžinija Vulf je pisala o položaju žene

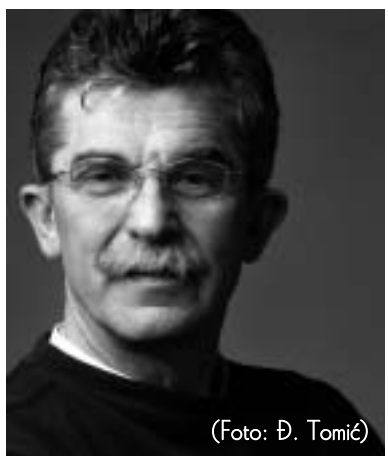
umetnice, pre svega pisca, analizirala društvene predrasude i prepreke koje prate žene umetnice. I danas su njena opažanja bolno živa i aktuelna i lako je sa njima identifikovati se. A tu knjigu bih preporučila za čitanje svima koji pate od seksizma.

3. Kako doživljavate Nagradu Bojan Stupica i koliko Vam je značajna nominacija za nju?

I sama nominacija je velika čast, to je još više ljubavi, pažnje i poštovanja za mene, lično, i za one koji su deo mojih - naših predstava.

(Foto: Đ. Tomić)

(Foto: Đ. Tomić)

Slavenko Saletović: VOLI ŠTO JE IZMEĐU DVE DAME

Vaše predstave, 'Mirandolina', 'Ženidba' i 'Žanka' su u konkurenciji za ovu nagradu. Kada biste Vi odlučivali, kojoj od ovih predstava biste dodelili Nagradu Bojan Stupica i zašto baš njoj?

Znam da će Vas iziritirati nesposobnost mog odgovora, ali terati reditelja da se opredeljuje između svoje tri (kažu uspešne) režije je potpuno surov čin. Voleo bih da se dogodi "Ženidba" "Žanke" i "Mirandoline" sa Nagradom Bojan Stupica. Ako se to i ne dogodi ja sam

ponosan i na "flert" ove tri predstave sa Nagradom koja nosi ime po velikanu naše pozorišne režije.

Među dosadašnjim dobitnicima Nagrade Bojan Stupica su samo dve žene...

Oduvek sam pravio oštru razliku između polova, ali isključivo u korist žena.

Naravno da je potpuno neoriginalno podvlačiti ovovremenski utisak očite dominacije ženskog roda nad posustalim,

lažno "raširenim" i nedovoljno snadenim muškarcima.

Konkretno, Ivana Vujić ili Tanja Mandić Rigonat su, ne jednom dokazale svoju radinost, vrednoću i prodornost, pa i u ovoj prilici može lako da se dogodi da me "pometu" iz konkurencije za prestižnu rediteljsku nagradu.

Kako doživljavate Nagradu ...

Iskreno, svim teatarskim radnicima nagrade znače mnogo. One su, možda

jedina potvrda i podrška u radu. Nagrada imena Bojana Stupice je naravno najprestižnija rediteljska nagrada, ali ipak moram da nam skrenem pažnju da nije sve u nagradama. Postoji i radost ansambla posle dobro obavljenog posla, tu je i zadovoljstvo odobravanja dvorane prepune publikom, a tek kako znači ono "pa on je režirao i "Mirandolinu" i "Ženidbu" i "Žanku"...

Ivana Vujić: POZORIŠTE, ALHEMIJSKI POSAO

Vaše predstave, 'Dobra duša iz Sečuana', 'Kamen, so, svetlost', 'Neposlušne princeze i kralj', 'Spletka i ljubav', 'Hotel Finbar - All inclusive', 'Tako je (ako vam se tako čini)' i 'Frida Kalo' su u konkurenciji za ovu nagradu.

Kada biste Vi odlučivali, kojoj od ovih predstava biste dodelili Nagradu Bojan Stupica i zašto baš njoj?

Predstava je zajedničko traganje glumaca, reditelja, scenografa, kostimografa, kompozitora, pozorišne institucije, publike i grada u kome se predstava stvara. Duboko poštujem sve učesnike u predstavi. Šta može čovek u pozorištu dati nego poštovanje i ljubav. Kretanje

gradi put. Moja kuća je tamo gde je moj rad, ja nisam član žirija, ne izdvajam ni jednu od predstava, mislim, sada...ono što Lir, tek u trećem činu kaže - "Zar čovek nije više nego to?"

Među dosadašnjim dobitnicima Nagrade Bojan Stupica su samo dve žene...

Pozorište je težak, alhemijski posao, sastoji se od silaska u rudnik, iskapanja i vaskrsenja. Mnogo žena je stvaralo naše pozorište, i one kojih se sećamo i one za koje ne znamo.

I danas, kada nam se čini da je izuzetno teško napraviti pozorište u svetu u kome vlada brza hrana i brza zabava, žene vredno i strpljivo rade, danas na

našoj pozorišnoj sceni rade i praktično i teorijski i gospođa Ognjenka Milićević, i gospođa Mirjana Miočinović, Ljiljana Mrkić Popović i Slobodanka Aleksić i Vida Ognjenović i Anja Suša i Alisa Stojanović i Jelena Bogavac i Iva Milošević i Sonja Savić, kao reditelj, Ana Đorđević, a dolaze Stanislava Koprivica, Ivana Koraksić, Sanja Beštić, Maja Šimić.

Svim ženama u pozorištu i rediteljima i glumicama se sa poštovanjem obraćam, tako i gospođi Tanji Mandić Rigonat. Opominjem se prvo svojih grehova i slabosti.

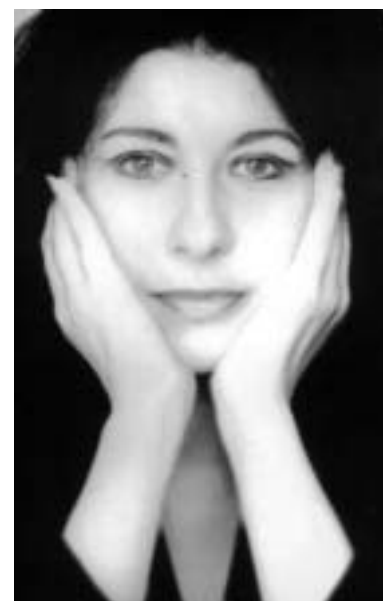
Kako doživljavate Nagradu Bojan Stupica...

Udruženje dramskih umetnika Srbije smatram važnim prostorom etičke, umetničke i građanske savesti, gospođina Bojana Stupicu poštujem kao vizionara i uspešnog praktičara - i pozorišni reditelj i scenograf i osnivač više pozorišta.

Nagrada Bojan Stupica je naše poštovanje prema velikom vizionaru i praktičaru pozorišta.

Ovde u Srbiji, već dugo nedostaje poštovanja i prema drugima i prema samom sebi.

Ja se klanjam sećanju na gospođina Bojana Stupicu!

DEČIJA SCENA NIJE UGROŽENA

(Foto: Đ. Tomić)

Anja Suša

Pitamo Anju Sušu, direktorku pozorišta Duško Radović:

Da li večernja scena PDR radi na uštrb dečije scene?

Ni u kom slučaju! To su dve odvojene repertoarske linije od kojih dečja ima bolji tretman u smislu prodaje i zastupljenosti u okviru repertoara i na godišnjem i na mesečnom nivou. Dečja produkcija čini otprilike tri četvrtine repertoara pozorišta, a Večernja scena samo jednu.

Imate li više publike na dečijoj ili na večernjoj sceni?

Na Sceni za decu, zbog organizovane prodaje koja ima dugu i uspešnu tradiciju u ovoj kući, dok je Večernja scena tokom svog dvadesetogodišnjeg postojanja često bila stavljana u drugi plan, pa taj prostor, na žalost, još uvek u svesti Beograđana ne figurira kao mesto na kojem se kontinuirano odvija produkcija. Upravo ulažemo ozbiljne napore da to promenimo.

Šta se događa sa lutkarstvom u PDR?

Ne znam odakle Vam utisak da se lutkarstvo u našem pozorištu gasi? Neke od najboljih predstava koje su ovde urađene proteklih godina su baš lutkarske. Reč je o ambicioznim produkcijama sa kojima je pozorište učestvovalo na mnogim festivalima u zemlji i inostranstvu i osvajalo prestižne nagrade. Trenutno na repertoaru imamo 4 u potpunosti lutkarske predstave i još nekoliko u kojima se koriste elementi lutkarstva. Lutkarstvo je zastupljeno u onoj meri u kojoj je to moguće u pozorištu u kojem je struktura ansambala, za početak, takva da dominiraju klasični glumci, a ne lutkari. Mislim, naprotiv, da je lutkarstvo u poslednje vreme ovde dobilo ozbiljan tretman. Možda ne u smislu kvantiteta, ali sasvim izvesno kada je reč o kvalitativnom nivou produkcija, o čemu, na primer, govori činjenica da smo prošle godine pobedili na Lutkarskim susretima u Subotici, što je najveća domaća lutkarska smotra. Na istom festivalu smo ove godine osvojili i nagradu za režiju.

Pre dvadesetak godina, kada je osnovana, 'Večernja scena Radović' je povremeno bila gradska hit scena. Da li ima šanse da ponovite taj uspeh?

Nije mi do kraja jasno šta podrazumevate pod tim „hit“... Da li je u pitanju interesovanje publike, prisustvo pozorišta u medijima, odjek u stručnim krugovima? Mi na repertoaru Večernje scene imamo nekoliko predstava koje su dobile veliku pažnju i vrlo pozitivno odjek u javnosti i u kojima igraju veoma popularni glumci, pa opet nisam sigurna da li to možemo da definišemo kao hit. Ako ste mislili na „hit“ u bulevarskom ili pučkom značenju tog pojma, to nas uopšte ne zanima. Smatram da je današnja Večernja scena već u nekoj vrsti kontinuiteta sa svojim prapočecima koje spominjete, kada je ovo pozorište bilo otvoreno, pre svega, za savremenu dramu, što je slučaj i danas. Vreme se menja, kao i pojam savremene drame i pozorišta. Mi smo tu da blagovremeno uočavamo te promene i da im posvetimo pažnju. Zbog toga više volim da gledam u budućnost,

iako veoma poštujem i prošlost ovog pozorišta.

S obzirom da večernje predstave uglavnom igraju gostujući glumci, da li je njihovo izvođenje skuplje?

Nije tačno da u večernjim predstavama igraju samo gostujući glumci. Njih ima i u dečjoj produkciji, kao što i glumci iz ansambala igraju i u večernjem repertoaru. Budući da već godinama nismo bili u prilici da podmladimo ansambl koji mahom sačinjavaju glumci srednje i starije generacije, najčešće smo, poput drugih pozorišta, prinuđeni da angažujemo spoljne saradnike kako bismo bili u mogućnosti da realizujemo raznovrstan repertoar. Ne znam da li Vam je poznata činjenica da u našem pozorištu nijedan član ansambala nije bez uloge, što je veoma redak primer. Neki od glumaca imaju više uloga, što je prirodno, nekima je malo ono što igraju, što je opet prirodno, ali niko nije nezaposlen. Uostalom, kada bi se sva pozorišta držala samo svojih ansambala, postavljala se pitanje šta bi se desilo sa silnim mladim i darovitim glumcima, koji, ionako, više ne mogu da dobiju stalnan posao. Ako biste im uskratili mogućnost da rade i honorarno, šta bi im preostalo? Mislim da bismo svi morali malo više da razmišljamo u skladu sa vremenom u kom živimo i da se oslobodimo samoupravljačkog koda koji, je i dalje vrlo prisutan u našim institucijama za kulturu. I našim glavama. Uravnilovka i tako to...

Da li je prihod od večernjih predstava veći, nego prihod od onih za decu?

Nije, prihod od Dečje scene je veći iz razloga koji sam već objasnila, tj. zbog toga što je produkcija na Dečjoj sceni veća i stabilnija. Ali, ako na adekvatan način rešimo problem marketinga i plasmana predstava, na čemu upravo radimo, Večernja scena bi u budućnosti mogla vrlo dobro, čak komercijalno da prihoduje.

Kada se 'velika' pozorišta pozabave igranjem za decu, onda to svi smatraju odličnim potezom, ali kada dečja pozorišta pokušaju još malo da zadrže publiku koja je porasla, onda uvek povika... Zašto?

Ja sam došla u pozorište kada je Večernja scena već uveliko postojala, štaviše ona ove godine proslavlja 20 godina od osnivanja. Iako nam njeno održavanje u sadašnjim uslovima, bez posebne logistike i ljudskih resursa, predstavlja dodatno opterećenje, nije mi padalo na pamet da je ugasim zbog toga što duboko verujem da je takav prostor potreban Beogradu. Moja inovacija se sastojala u tome što sam pokušala da je dovedem u konceptualnu vezu sa nazivom pozorišta, a to je „Pozorište za decu i mlade“. Mladi su, prvenstveno, oni kojima se obraćamo i mladi umetnici su ti za koje je ovaj prostor, pre svega, otvoren. I trenutno smo jedini u Beogradu i Srbiji koji se kontinuirano have tzv. pozorištem za mladu publiku, koje je već pola veka prisutno u većini evropskih zemalja. Čvrsto verujem, a imam i mnoge objektivne pokazatelje (odjek u medijima, nagrade na festivalima, međunarodne koprodukcije i sl.), da je to, u kontekstu trenutne pozorišne ponude u Beogradu i Srbiji, dobar i ispravan put.

Ima glumaca koji po 30 godina igraju po 30 predstava mesečno, a da skoro niko za njih nije čuo, a Ofeliju odigraš jednom i odmah si medijska ličnost. I za umetničku biografiju je zgodnije kad piše "igrala je Jiliju i Ifigeniju" nego "igrala je Maslačka i Vešticu" Da li je i to jedan od razloga zašto dečiji teatri vole da igraju i za odrasle?

To bi trebalo da pitate glumce. Ja bih rekla da je problem u tome, što se dečje pozorište u medijskom smislu kod nas

takoreći potpuno ignoriše. Retko se pišu kritike i retko se poklanja pažnja ozbiljnim dometima koje većina dečjih pozorišta u Beogradu ostvaruje. Još jedna besmislica, zato što se baš u dečjem pozorištu u Beogradu često dešavaju najbolje stvari koje potpisuju isti umetnici koji rade i u drugim, da ne kažem „ozbiljnim“ pozorištima. Borba za ravnopravni status pozorišta za decu je još jedna od bitaka koje upravo vodim.

S obzirom da PDR nema pravu probnu salu, kako uspevate da organizujete probe i predstave?

Nije uvek lako, ali se snalazimo. Često nam u pomoć priskače i Dečji kulturni centar koji je u našem neposrednom komšiluku, čiju probnu salu ponekad koristimo. Nadam se da će rekonstrukcija koju željno očekujemo, da nam umanjiti taj problem.

Kako vaše večernje predstave izdružavaju konkurenciju "velikih" teataru?

Mislim da naše pozorište nije u konkurenciji sa drugim beogradskim pozorištima, zato što je osvojilo jedan prostor koji je bio potpuno nepokriven i zato što se obraćamo jednoj, vrlo specifičnoj ciljnoj grupi koju čine adolescenti. Ne razmišljam o drugim pozorištima i ne poredim 'Radović' sa njima. Ovo pozorište je apsolutno autentično i u mnogočemu jedinstveno.

Da li je tačno da zbog toga što nemaju radnih zadataka u matičnoj kući, stalni glumci PDR prečesto "tezgare" po novonastalim malim trupama i teatrima? A, ako je tačno, da li je to zato što u kući nisu dobili zadatak ili su ga možda odbili?

Nije tačno da glumci ovog pozorišta nemaju „radnih zadataka“, neki se žale da ih imaju čak i previše. Nemam ništa protiv njihovog dodatnog angažmana u drugim kućama, jer živimo u veoma tržišno orijentisnom vremenu i dobro je da ljudi imaju što više opcija. Iako svi glumci iz našeg ansambala rade, svesna sam činjenice da nisu svi zadovoljni količinom i vrstom svog angažmana. Ne mislim, međutim, da je to samo problem 'Radovića'. Tako je u većini pozorišnih kuća sa stalnim ansamblima i taj problem tenzije između uprave i ansambala će postojati sve dok se ne donese „čuveni“ Zakon o pozorištu tj. dok se ne uvede princip da određeni menadžerski i umetnički koncept prati i mogućnost kadrovske prilagodavanja, što rezultira time da se ljudi koji su se međusobno izabrali, već samom tom činjenicom dobro razumeju i kvalitetno saraduju. Moram da Vam skrenem pažnju na podatak da u ovom ansamblu ima i dosta glumaca koji veoma mnogo i kvalitetno rade u svojoj kući, što ih ne ometa da budu angažovani i u drugim kućama. To znači da vrede.

U Beogradu ima oko 180 000 dece predškolskog i školskog uzrasta, (potencijalna publika pozorišta Duško Radović i Boška Buhe). Ako računamo da obe sale imaju zajedno oko 500 mesta, kad bi PBB i PDR odigrali za decu godišnje po 250 predstava, znači da bi mogli da prime svega 125 000 gledalaca (ako dođu samo jednom) a da 55 000 ostaje bez mogućnosti da uđe u teatar. Sa te tačke gledišta, a pogotovo što ima škola koje gledaju skoro sve predstave, ne bi se nikako smeo smanjivati broj predstava za decu. Da li ste vodili računa o tome kada ste pravili večernju scenu?

Ne znam zašto uporno insistirate na tome da je Dečja scena ugrožena, jer nije. Naprotiv, produkcija Dečje scene nikada nije bila bogatija i raznovrsnija, što možete lako da proverite. Već sam Vam rekla da je Večernja scena dodatna

Iz predstave Momo

aktivnost i da ona ne postoji na račun Scene za decu, već sama za sebe. Osim toga, i Večernja scena se obraća adolescentima koji bi se pre mogli definisati kao dečja populacija nego kao odrasli. Uostalom, kao što sam već napomenula, nisam je ja izmislila, ona postoji 20 godina, pa to pitanje možete da postavite i mojim prethodnicima. Usput, nisam sigurna u Vašu statistiku kojoj ne navodite izvor, jer naša praksa često pokazuje drugačije. Mnoge škole uopšte ne vode decu u pozorište jer im je to suviše komplikovano ili skupo, tako da kontakt sa decom nije samo naša stvar. U svakom slučaju, još nam se nikada nije desilo da neko dete želi da dođe u naše pozorište, a da ne možemo da ga smestimo.

Mladi reditelji, glumci, kompozitori... vole da rade na Večernjoj sceni Radović. Izgleda da oni taj rad doživljavaju kao nekakav generacijski... izraz? Da li ga i publika tako doživljava i da li je to publika iste generacije?

Čini mi se da su i jedni i drugi uspešno prepoznali našu nameru, a to je da napravimo jedan poseban prostor kakav je nedostajao Beogradu u kom svi mogu da budu „svoji“ i da se beskompromisno bave pozorištem istražujući sopstvene izražajne mogućnosti. To je ono što ljudi poštuju u vezi sa 'Radovićem'. Mi im dajemo mogućnost da budu nesputani strogim konvencijama bilo koje vrste u onome što rade, što je uvek preduslov za dobru kreaciju. Ovo govorim i kao umetnik i kao direktor. Takav pristup je rezultirao formiranjem čitave generacije mladih umetnika svih struka sa veoma raznorodnim i autentičnim senzibilitetima, što će svakako, obogatiti beogradski i srpski pozorišni život u godinama koje dolaze.

Večernja scena 'Radović', kao i 'Buhina', namenjena je adolescentima, starijim tinejdžerima... To je pak publika koja voli Atelje 212, Zvezdaru ili Terazijsko pozorište. U isto vreme, to je publika od koje su teži samo mladi tinejdžeri. Zašto ste se, znajući to, ipak odlučili da radite baš za takvu publiku?

Zato što se zovemo: Pozorište za decu i MLADE. Pretpostavljam da uočavate logičku vezu... Kao što vidite, reč postoji, samo je naše društvo ne vrednuje na adekvatan način.

Reditelji koji su ujedno i direktori pozorišta često režiraju u sopstvenom teatru. Vi niste. Zašto?

Glavni razlog je sukob interesa. Verujem da u ovom pozorištu u protekle četiri godine, ne bih uspešla da sinhronizujem rediteljski i upravnički posao. Bilo je mnogo važnijih stvari o kojima je trebalo brinuti. Sada prvi put osećam da je došlo vreme da se ovde probam i kao reditelj. To će se desiti vrlo brzo, na jesen, kada planiram da radim *Malog princa*, moju omiljenu knjigu iz detinjstva, čemu se neobično radujem.

Istovremeno niste zapostavili svoju rediteljsku profesiju, pa režirate u BDP-u, aktivni ste u Asitežu, režirali ste i bili

selektor na Belefu, uključujete se i u rad Bitefa, vodićete Okrugli sto Sterijinog pozorja... Kako usklađujete direktorske, rediteljske i ostale mnogobrojne obaveze?

Kao i većina mojih kolega koja je u sličnoj poziciji. Ima puno reditelja koji su istovremeno, upravnici, umetnički direktori, selektori, profesori i sl. Tu, uopšte, ne predstavljam izuzetak. Pre svega se trudim da budem dobro organizovana. Kao reditelj sam veoma umerena i radim mnogo manje nego što bih želela. Često sam prinuđena da zbog 'Radovića' žrtvujem svoju rediteljsku karijeru. I privatni život, takođe. Upravnički posao sigurno ne trpi, pošto sam u njemu 24 časa dnevno, a ne samo kad sedim u kancelariji i to je trenutno moj apsolutni prioritet. Što se tiče ASSITEJ-a to je neplaćena funkcija koju obavljam zato što verujem da je važno za srpsko pozorište za decu i mlade da što pre postane deo sveta. Što se tiče drugih funkcija koje sam obavljala, ili obavljam, one se nikada ne preklapaju i vrlo ih selektivno biram. Kao što Vam je poznato Mira Trailović je radeći BITEF bila upravnik Ateljea 212, a Jovan Čirilov JDP-a. I mislim da su bili vrlo uspešni u oba posla. Osim toga, i drugi upravnici koji su po struci reditelji rade i u drugim kućama. To je potpuno normalno u našem poslu i ne vidim zašto bi se to toliko akcentovalo.

Od Soje Jovanović naovamo bilo je kod nas žena-reditelja, nekoliko veoma uspešnih, ali izgleda da ih nikada nije bilo toliko kao danas. Šta mislite, da li to znači da su žene postale ravnopravnije, ili je pozorište postalo manje važno pa vam ga muškarci, kao takvo prosto prepuštaju?

Bogu hvala, što smo evoluirali dotle da više nije važno da li ste reditelj ili rediteljka (ovo žena - reditelj mi zvuči kao neka cirkuska mutant atrakcija kao Žena-mačka ili Žena sa bradom) pa ne znam šta bih tu još mogla da kažem...

D. Kosačević

(Foto: Đ. Tomić)

Iz predstave Okamenjeni princ

BEOGRADU TREBA JOŠ OVOLIKO POZORIŠTA

Pitali smo Boška Đorđevića, direktora pozorišta Boško Buha:

Da li večernja scena PBB, koja je zamišljena veoma ambiciozno i na kojoj se ove sezone igra isključivo Šekspir, radi na uštrb dečije scene istog teatra?

Prvo da razjasnimo neke osnovne stvari. Osnivanje večernje scene prati ideja da se popuni rupa u repertoarima beogradskih pozorišta upravo u onom delu koji se obraća mladoj populaciji. Ako pogledamo dosadašnju repertoarsku strukturu pozorišta u gradu, videćemo da dečja pozorišta pokrivaju potrebe predškolske i niže osnovno-školske dece, a velika pozorišta se pre svega obraćaju ozbiljnoj pozorišnoj publici. Strariji osnovci i srednjoškolski su potpuno zanemareni, tj pozorišna ponuda za njih gotovo i da ne postoji, i oni se najčešće uklapaju u postojeće predstave, koje su ili prerasli, ili su preozbiljne i van sfere njihovih interesovanja i zanimanja.

Ovakva večernja scena pre svega korespondira sa njihovim potrebama, a tek kao sekundarna ciljna grupa dolazi onih 3% standardne beogradske publike, koji u Buhinim temama nalazi relaksaciju i dobro raspoloženje.

Ipak, u majskom repertoaru je zakazano 11 predstava za decu, a 17 za malo veću decu!

Tačnije, 15 dečjih i 15 večernih.

Tendencija je da posle uspostavljanja repertoara na večernjoj sceni, pozorište ima što više igranja na obe scene. Povećanjem broja angažovanih ljudi u tehnicu i organizaciji uspeši smo da obezbedimo praktično rad dve nezavisne celine - scene, tako da broj igranja (na

obe scene) prevashodno zavisi od potražnje i pozorišne koordinacije (sa ostalim kućama, vezano za zauzeće glumaca).

Zašto postoji disbalans i u broju premijera? Imali ste ove sezone dve za decu, a sa majskim premijerama imaćete 4 za omladinu?

To je netačan podatak. Do sada su u ovoj sezoni izvedene 4 premijere na dečjoj sceni (redom): *English Bookvar*, *Fazoni i fore*, *Alisa* i *Tri praseta*, a do kraja godine planiraju se još i *Pepeljuga* i *Plava ptica*.

Sa druge strane, pored četiri ovosezonska Šekspira do kraja godine se planira još i *Bura*.

U ovoj sezoni i do kraja godine pozorište B.Buha će da proizvede ukupno šest novih dečjih predstava, a u istom periodu prošle sezone izašle su dve, a prethodne tri predstave.

Sa druge strane, ako uzmemo martovska i aprilska igranja u poređenju sa prethodnim sezonama, stvari stoje ovako: - mart i april 2004. ukupno 45 igranja, - mart i april 2005. ukupno 53 igranja i - konačno ove sezone, 2006. martovska i aprilska igranja iznose ukupno 54 na sceni za decu.

Da li su večernje predstave skuplje i da li su odvojeni budžeti za večernju i za dečiju scenu i, ako jesu, koji je veći?

Večernja scena se produkciono snalazila na razne načine. Atraktivna je sponzorima s jedne strane, a umetničkom koncepcijom, koja je podrazumevala izvođenje svih pet predstava u istoj scenografiji, i još nekim rešenjima znatno su umanjeni troškovi produkcije.

Nove predstave za decu igra po 4-6 glumaca, a večernje predstave imaju velike podele od po dvanaestak i više ljudi. S obzirom da se radi najvećim delom o gostujućim glumcima, da li je njihovo izvođenje skuplje?

Ovde se ne radi o produkcionim ograničenjima, već o koncepciji pozorišta da se na dečjoj sceni pažnja posveti produkciji mobilnih formi, predstava koje su pogodnije za gostovanje u svim regionima zemlje koji nisu do sada bili u prilici da vide ozbiljnu pozorišnu produkciju.

Naime, pozorište B.Buha posedovalo je do sada 18 predstava na repertoaru, za čije gostovanje bilo gde van matične scene, je bilo neophodno pokretanje ogromne logistike. Nasuprot tome, samo jedna predstava ispunjavala je uslove mobilnosti.

U oba slučaja se radi većim delom o gostujućim glumcima, pošto ansambl pozorišta broji svega 15 glumaca.

Prvih desetak repriza *Ukročene goropadi* bilo je rasprodati, a podeljena su mišljenja da li je to zbog bilborda i reklame, ili zbog glumačkih zvezda? Da li je takav marketing skup i da li ga prihod od ulaznica pokriva?

(A možda je i predstava dobra?)

U svakom obliku osmišljenog marketinga sponzori imaju interesa da učestvuju. Sa druge strane marketing je sastavni deo produkcije. Svuda u svetu u uslovima tržišta i konkurencije je to logički aksiom. Kada se to desi kod nas onda se izučava u Ludusu kao fenomen.

Kada se "velika" pozorišta pozabave igranjem za decu (što se događa u tzv.

unutrašnjosti, u BG nikada), to svi smatraju odličnim potezom, ali kada dečija pozorišta pokušaju još malo da zadrže publiku koja je porasla, onda uvek povika... Zašto?

Odgovorimo na suštinu ovog pitanja:

Ako *pozorišnu decu* definišemo kao decu uzrasta od 3 - 18 godina, primećemo da se tu nalaze najmanje 3 celine. Predškolski (od 3-6) godina, osnovci (7-11) i stariji osnovci i srednjoškolski (12-18). Za svaku od ovih celina potreban je poseban dramaturški, rediteljski i produkcijski tretman. Prema tome, kada se obraćamo našoj najstarijoj grupi mi delom gađamo i odraslu pozorišnu publiku, što je veoma učestav slučaj u tzv. pozorištima mladih širom sveta.

Ima glumaca koji 30 godina igraju po 30 predstava mesečno, a da skoro niko za njih nije čuo, a Hamleta odigraš jednom i odmah si medijska ličnost. I za umetničku biografiju je zgodnije kad piše "igrao je Magbeta" nego "igrao je Aždaju i Zli bunar" Da li je i to jedan od razloga zašto dečiji teatri vole da igraju i za odrasle?

Moram priznati da je pitanje pomalo površno.

Veliki je broj mladih glumaca, kojima je dečja scena bila prava odskočna daska u karijeri. S druge strane, veliki je i broj afirmisanih glumaca koji se vraćaju sa posebnim užitkom u pozorište za decu.

S obzirom da PBB nema pravu probnu salu, kako uspevate da organizujete tolike probe i predstave?

Mislim da smo mi jedina zemlja u svetu u kojoj rad začuduje, pa čak izaziva i medijsku pažnju!

Imamo podatak da u PBB igra preko 70 glumaca, po projektu, ali da već dugo

(Foto: V. Mikača)

B. Đorđević na gostovanju u Turskoj

ni jedan glumac nije primljen u radni odnos, čak ni na određeno. Zašto?

Koliko ja znam, isti je slučaj i u ostalim beogradskim pozorištima.

Mislim da se predugo čekalo donošenje zakona o pozorištu.

Ovo je bitno pitanje i treba ga postaviti na pravom mestu.

Kako vaše večernje predstave izdržavaju konkurenciju?

Konkurencija nije velika. Naprotiv. Gradu od 2 miliona stanovnika treba bar duplo ovoliko pozorišta. U svakom slučaju već smo rekli da se trudimo da profilisemo našu ciljnu grupu.

PBB je u nekoliko navrata imalo večernju scenu, ponekad sa velikim uspehom, (*San letnje noći*, *Romeo i Julija*, *Goropad*), ali se ona gasila zato što nije imala dobar ritam igranja, pa je bilo nemoguće naviknuti publiku, zbog mnogo gostujućih glumaca koje je bilo teško dobiti na koordinaciji, malo novaca za reklamu, gužva na jedinju sceni gde se rade i predstave i probe i gde se dekor dovozi - odvozi par puta dnevno. Da li ste se vi već sreli sa takvim problemima?

To su sve objektivni problemi. Kada smo počinjali sa večernjom scenom bili smo ih svesni, dobro smo proučili iskustva od pre. Veliki broj tih problema i dalje nije rešen i stvari funkcionišu samo zahvaljujući dobroj organizaciji i velikom entuzijazmu zaposlenih.

Reditelji, koji su ujedno i direktori pozorišta, često režiraju u spovstvenom teatru. Vi to niste radili. Zašto? Nemate želju ili nemate vremena, ili smatrate da bi to bio sukob interesa?

Ovakav vid produkcije i marketinga za sada zahteva celog čoveka. Mislim da je ovo posao koji treba veoma ozbiljno uraditi.

D. Kosačević

(Foto: V. Mikača)

Ukročena goropad: Andrija Milošević i Katarina Radivojević

(Foto: V. Mikača)

Tri praseta: Marko Janjić, Miloš Đurić, Bojan Lazarov, Ana Marković

SMEJU SE SVOJIM MUKAMA

Boris Liješević, reditelj "Grete, stranice 89", hit predstave SNP-a

Zbog čega ti je "Greta" bila neodoljiva?

Komad govori o pristupu glumcu. O pravog indikaciji koja treba da se da glumcu. O odnosu koji uspostavljaju glumac i reditelj. To je moje centralno interesovanje u ovom poslu.

Čula sam da je Boro Drašković posle jedne vaše probe - povodom same probe i tog komada - održao svojim studentima čas na Akademiji? Jesi li mu možda prisustvovao? O čemu je govorio?

Kao Borov asistent, već godinama prisustvujem svakom času koji održi studentima. Kod nas se na klasi uvijek javno komentariše i analizira to što neko uradi. I tu nekad bude i oštrije nego u "Ninu" ili "Vremenu" (citirano iz predstave). Tu su dakle bili i Borisovi i Jasnini studenti, ali ovog puta smo zamijenili uloge. Budući da je komad otvorene strukture, razgovarali smo o strukturi koju smo sami oblikovali, a u čemu nam

je Boro Drašković bio od velike pomoći, takođe o procesu rada. Studenti su imali priliku da uđu u tajnu nastajanja jedne predstave, sa svim glumačko-rediteljskim traženjima, mukama i dilemama.

Kakve su reakcije esnafu?

Obožavaju predstavu. Smiju se svojim mukama. Valjda ih tako pobijeduju. Liječe ih smijehom.

Šta si naučio o glumcima tokom rada na "Greti"?

Nije bilo potrebe da ih podsjećam na nešto. Ništa oni nisu zaboravili od onoga što su ponijeli sa akademije ili iskusili tokom godina rada. I zato su njihovi rezultati besprekorni. Radeći sa njima shvatio sam šta to, osim talenta, nekog glumca čini izuzetnim - odgovornost. Najvažnije je da smo veoma dobro saradivali i uvidjeli da i u budućnosti možemo praviti dobre predstave.

Koliko je tvojih pozorišnih trenutaka u "Greti"?

U čitanju mi je najinspirativnija scena bila ona sa neiskusnim rediteljem i Divom, kada joj on oduševljeno, a zapravo nevjesto iznosi svoj koncept u kojem ona ne govori monolog sa centralnog dijela scene. Smijao sam joj se slatko... I gorko.

I stručna javnost i "obična publika" smatraju ovu predstavu izvanrednom, što haš nije često. Šta misliš zašto?

Možda to što je predstava izvanredna? Radeći na "Greti" pitali smo se kako će to prihvatiti ljudi čija profesija nije vezana za pozorište (mada ne znam koja to nije). Ja sam često mislio na filmove posvećene filmskoj profesiji ("Čovek zvezda", "Cinema Paradiso", "Osam i po...") Valjda kod autora proradi neka nesvakidašnja iskrenost kad govori o svojim iskustvima i to postaje veoma autentično, a sve što je autentično, istovremeno je univerzalno.

Obična publika će posle "Grete" imati utisak da je glumac žrtva: igra ono što mu daju, čeka da ga izaberu, "masiraju" ga pozorište, uprava a često i reditelj. Koliko je mlad reditelj žrtva?

Mladi reditelj neposredno poslije akademije je u daleko najgorem položaju. Da bi se dokazao treba neko da mu dopusti da režira, a nema na osnovu čega

da dobije režiju. Zato tu bitku reditelj treba da krene da vodi od prve godine akademije. Kada napokon dobije priliku da režira, obično je uslovljen glumcima iz kuće i minimalnim budžetom. Sve to prati strah da će ga, ako mu prva predstava ne bude fenomenalna, neki kritičar rastrgnuti te da nikada više i nigdje više neće dobiti priliku da radi. Dešava se i da radi komad koji mu se ne dopada, a prihvatio ga je samo da mu ne bi propala šansa. Onda dođe u pozorište, među ansambl koji pati od nekih svojih bolesti, govori nekim njemu stranim jezikom, pri tom svi bolje poznaju komad od njega i nepogrešivo znaju da taj i taj lik, u toj i toj situaciji ne bi uradio jedino to što reditelj traži. A onda dođe kostim, scenografija i muzika... Uh, bolje da se zaustavim na vrijeme...

Koji su reditelji, a koji glumci opasni po pozorište? Ko je najopasniji za krah SCG pozorišta?

Ne slažem se sa tezom o krahu našeg pozorišta. Čak i u istoriji pozorišta XX vijeka velike predstave se mogu izbrojati. Na najznačajnijem njemačkom festivalu u Berlinu, gdje sam i upoznao Luca Hibernera - "Theatertreffen" - vidio sam dovoljno loših predstava da se proglasi krah njemačkog pozorišta. A dobro

(Foto: B. Lučić)

Boris Liješević

znamo kakva je to teatarska sredina. Ko je opasniji? Tokom rada smo došli do zaključka da svaki taj reditelj ipak napravi svog "Fausta" i da ta predstava ima svoj život i svoju publiku. Voljeli smo te likove, nismo ih osuđivali. Niti smo pravili predstavu kao katalog pozorišnih opasnosti. Ne mogu ni sada to da radim.

S. Miletić

OSNOVE SAVREMENOG POSLOVANJA U POZORIŠTU

Menadžment, Marketing, Produkcija

Krajnosti (od minimalizacije do mistifikacije) kojima je sklona naša sredina nisu mimošle ni ovu oblast. Neki ih smatraju nosiocima čarobnog štapića kojim će sama pomena ovih termina bez imalo angažovanja sve biti rešeno - do poznatog ignorantskog stava ove sredine koji se temelji na strahu od promena i sumnjičanja svega onog što je novo.

Čak i površnom analizom i bez mnogo napora može da se ustanovi da je pozicija upravljanja, rukovođenja i organizovanja u našim pozorištima u ha-

tičnom stanju. Nažalost, to nije samo površna konstatacija, to čvrsta činjenica. Ovo stanje se kreće od zapretnosti u zastarelim samoupravljačkim normativima i ponašanjima, do anarhičnog samovoljnog vladanja bez ikakvog sistema i principa.

Zašto je to tako?

Već dugi niz godina ni jedan suštinski preduslov, a to su naravno sistamski zakoni i pravni normativi o pozorištu, nije obezbeđen, a postojeća stara zakonska regulativa se ne poštuje. Usvajanjem i primenom potvrđenih zakonskih uredbi koje su već proverene u zemljama zapadne Evrope, a primenjene su i daju pozitivne rezultate u zemljama tranzicije (Rumunija, Bugarska,...) bi omogućilo da

se pozorište makar približi principima savremenog poslovanja koje je već decenijama utvrđeno i suvereno funkcionira u Evropi. Kod nas su čak neki novi zakoni samo pogoršali uslove poslovanja pozorišta (Zakon o radu, Zakon o porezima i sl.), i što je čudno da resorno ministarstvo i Odbor za kulturu republičke skupštine ni prstom nisu mrdnuli.

Kome to odgovara?

Ministarstvu za kulturu i postojećim upravama pozorišta! Još tačnije, najviše nekim uticajnim kadrovima u pozorištu.

Čudno, ali istinito.

Zašto?

Zato što, ako nema normativne regulative - nema sistema. Ako nema sistema, nema principa po kojima se po-

naša. Ako nema jasno utvrđenih principa i sistema - onda onaj koji je bliži mogućnostima odlučivanja je u boljoj mogućnosti da bude sistem, tj. on određuje načine ponašanja. Fantastično za manipulacije.

To znači da, ako se nešto želi od ministarstva, npr. podrška nekom projektu i sl. - a pošto za to ne postoji utvrđeni postupak ponašanja, sistem i princip, onda je jedini put da se ide na "poklonjenje" kod važne ličnosti u ministarstvu, ličnosti koja ima ingerencije, tj. može da odlučuje. Nažalost to je sada osnovni sistem.

Ovaj sistem odgovara i nekim upravama pozorišta, a pogotovu upravnicima, jer ne postoje jasno utvrđeni prin-

cipi odnosa sa osnivačima. Onda su upravnikova ovlašćenja u pozorištu neograničena. Sadašnje stanje upravicima omogućuje fantastične zloupotrebe kojih do sada u našem pozorištu nije bilo. Tako da neki upravnici o svemu odlučuju: o kadrovima, repertoaru, podeli uloga, honorarima i sl., pa onda u svojim pozorištima: režiraju, igaju glavne uloge, dodeljuju uloge i režije svojim prijateljima, rođacima (suprugama, kumovima,...) i tako dalje i tako dalje i to sve bez ikakvog kriterijuma i pozitivnog pokrića, a da začudo niko ne reaguje.

U narednim brojevima *Ludusa* pokušaćemo, koliko toliko da osvetlimo ovu oblast ili makar skrenemo pažnju na nju.

Milovan Zdravković

OBRAZAC I SLIKA

Rano smo saznali da je već kasno

Menjajući se tokom dugih civilizacijskih procesa, čovek je dokazivao da nije samo jednostavan proizvod prirode i nekih elementarnih potreba. Sticanjem novih znanja i navika, učio je kako da udovolji raznim željama, pa i želji za estetskim doživljajem, pokušavaju da se kreativno izrazi. Crtao, igrao, vajao i pre nego što mu je jezik omogućio ozbiljniju komunikaciju. I trudio se da postepeno osvaja veštinu vrednovanja, da uspostavi skalu značenja. Možda se i uzdao da bi takav sistem mogao da bude osnova za pravednije međusobne odnose. Proglašavao principe. U njih verovala, za njih se zalagao, zbog njih često bivao prevaren. Ponekad i ratovao.

Pa ipak, u svemu tome tragao za smislom.

Danas, dok nam apatični, lažni spoj remeti saznanje da su se Pitija i ostali mudraci nekud odselili, da nema više njihovih dvosmislenih uputstava za rešavanje životnih nedaća ili strašnih poricanja koja se ne mogu izmeniti, još jednom sa zakašnjenjem počinjemo da shvatamo da su zauvek izgubljene neke tačke oslonca, a da nove još nismo stigli da uspostavimo. Kad obavimo taj titanski posao, nije isključeno da ćemo o svemu drugom lakše postići saglasnost. Mada, odavno već ne moramo da lomamo noge delfijskim kozjim stazama kako bismo nešto saznali. Zato što nam je plemenito nebo poslalo čarobnu kutiju sa šarenim slikama. Da bi nas upućivala u razne tajne i probleme, i ležerno nudila ponekad ozbiljna, a ne retko i sasvim sumanutna rešenja.

Televizija je, za nešto više od pola veka, postala uspešna zamena za sva proglašena sveta mesta. Oni, koji su to shvatili pre ostalih samo su ranije saznali da je već kasno da se učini nešto protiv. Osim učtivo neuspešnih pokušaja da se bar delimično stavi pod neku vrstu kontrole. Takav dirljivi entuzijazam prilično je podsećao na smišljeno pogrešne inetrpretacije Orvelove 1984. I planetarnu crvenu opasnost. Sada te opasnosti više nema. Međutim, šta se dogodilo sa Velikim Bratom? Šta se dogodilo sa onima koji su upozoravali, ali i prilično kozerski upirali prstom i vikali "Drž' te lopova!"? Ko nas to, sa gotovo roditeljskom zabrinutošću, i dalje posmatra, opominje, a kad nema druge - za naše dobro, kažnjava? Veliki Brat više ne zameće svoje tragove.

Moćni ne moraju da se pravdaju i objašnjavaju svoje postupke. Njih još samo, s vremena na vreme, mogu da uznemire nestašluci iz čarobne, šarene kutije. Samo je ona moćnija, jer se ni sam život bez nje više ne može zamisliti. Ako joj bude stalo, prenosiće ubedljivo i davne događaje koji se nikada nisu odigrali. Njoj svi veruju. Sve manje je onih koji su spremni da se izlože javnoj poruzi jer malčice, ipak sumnjaju. Vera je lepa, zajednička stvar. Pogotovo kada zbog toga ne mora čak ni da se mrdne iz sobe.

Tako je novi medij postao temelj stabilnosti savremene ljudske zajednice. Uspešno proricao, a kad je nužno žestoko poricao. Učestvovao radosno u višedecenijskom prividnom podilaženju socijalno ugroženim slojevima i potpirivanju nesporazuma o kulturi kao o "društvenoj nadgradnji", to jest u prihvatanju "činjenice" da su svi čiji proizvod nema opipljivu, upotrebnu namenu, u stvari neka vrsta neizbežnih, društvenih parazita, i tako usmeravao socijalnu svest ka cilju koji vladajućoj oligarhiji najviše odgovara. Opasnost je u tome što to nije samo specifičnost sistema koji je za nama, već je prvi i najlakši odgovor svake vlasti na probleme za koje nema rešenja. Viši nivo obrazovanja i potom snažno iskazivanje potrebe i za nematerijalnim dobrima kroz razvijanje estetskih kriterijuma, sigurno bi za posledicu imali i sasvim drugačija politička opredeljivanja. Tada bi i politički ciljevi, koji najčešće demagoški ističu u prvi plan samo najnužnije životne potrebe, postali upadljivo manjkavi i teško prihvatljivi.

Međutim, da li bi neki savremeni Eshil imao dovoljno hrabrosti da napiše nove *Persijance* i kako bi "njegov" Perikle na to reagovao? Kao i svaki nervozni, samoljubivi reformator ili kao pragmatični autokrata koji dobro zna kada je ignorisanje najprikladnija reakcija?

Sve bi zavisilo od čarobne kutije. Ako ona događaju ne bi pridala pravu važnost, značilo bi da sve te "umetničke ujdurme" više i ne zaslužuju. U protivnom, teško da bi se autor lako izvukao. Naravno, i kazne ponosno marširaju u korak sa svojim vremenom. Poražavajuća je istina da je zastrašujuće mali broj onih koje bi danas pogodila zabrana odlaska u pozorište, ali isključite male, šarene ekrane i dobićete revoluciju koju je nemoguće i zamisliti.

Ali, sve su to lekcije samo za političare početnike. Neke od onih koje se

Snimak predstave *Dve mirisa ruže* Pozorišta na Terazijama

odmah nauče. Kasnije, u odgovarajućim priručnicima može se pročitati kojem programu uvek i u svakom društvenom sistemu se mora dati prednost, a koji su oni ostali, drugorazredni. Napredniji u ovom kursu uspeće da razlikuju i zamaskiranu subverzivnost u uređivačkom delovanju obrazovnih, kulturnih, zabavnih, pa i umetničkih emisija. Najnapredniji će pronalaziti opasnost i u tome kojom bojom su označena slova na špici. Iznad njih je uvek samo nekoliko, ili ni toliko važnih polaznika. Kada se od takvih principa gradi piramida, jasno je da najplemenitiji materijal treba da bude ostavljen za sam vrh. Uostalom, tako su i Keopsu savetovali neimari. Danas, iako vrh nedostaje, građevini se i dalje neoprezno dive milioni posetilaca.

Nedostatak obrazovanja ili obično teranje inata?

Jedan od najduhovitijih običaja među stručnjacima je da se ovom mediju odriče umetnička dimenzija, a u prvi plan stavlja informativna. To, nesumnjivo, vrlo godi ljudima koji su se odali politici, jer počinju da veruju da je svaki njihov korak nužno pratiti, te da i spektakularno vezivanje perli na cipelama zahteva naročito brižljivu analizu, zbog mogućih, dalekosežnih posledica. No, i pored ovakvih, skoro simpatičnih zastranjivanja, značaj kvalitetnog, objektivnog i istinitog informisanja niko razuman neće dovesti u pitanje. Ali kako to

realno ostvariti? Bez uplitanja sa strane i neizbežne, agresivne nekompetentnosti onih koji su osvojili političku moć ili su njeni štićenici? Rezultanta delovanja sila političkih (i ličnih) namera retko kada se može smestiti u pomenuti čarobni trogao: kvalitet, objektivnost, istina. U ostalim segmentima: kultura, obrazovanje, umetnost, takvo ponašanje ima više šanse, jer, u normalnim okolnostima, pritisci nisu toliko česti.

Stoga, treba li da čudi što se međusobna nadmetanja televizijskih stvaralaca gotovo uvek odvijaju van informativnih (političkih) kategorija? Kada se tako nešto i dogodi, međusobna (ideološka) podozrivost je tako snažna da je zapravo nemoguće ustanoviti jedinstvene kriterijume. Naravno, povremeno se i u drugim sferama pojavljuju neprikriiveni diskvalifikatorski politički talasi. Ta dimenzija postaje dominantna kada televizijski stvaralac svoju ulogu svede na bandoglavu propagiranje jedne političke ideje. Isključivost tako postaje najveći neprijatelj kreativnosti. Čak i kada je vođena prividno plemenitim namerama, ugrožena je njena suštinska odlika: univerzalnost. Takvo stvaralaštvo tiče se samo određenog sloja ljudi i oštro protivreči sebi samom. U kriznim vremenima to je mnogo češća pojava nego što imamo volje da priznamo.

Šta onda da radi neko ko sebe smatra umetnikom, a ne želi da učestvuje u

propagandističkim javnim nastupima? Kako da se odbrani od surovog licemerja onih koje Noam Čomski naziva "krdom nezavisnih umova"? Mora li bespogovorno da služi, ili, u boljem slučaju, da se svojiski potruudi kako bi u nekom kutku svog dela ostavio jedva uočljivu, hockavu, satiričnu žaoku, kao Veroneze i mnogi drugi, nadajući se da će jednom, neko i negde, razumeti o čemu se zapravo radi?

Čarobna kutija nije izdašna u stvaranju slobodnih mogućnosti. Bilo da je u ulozi neprekidnog kritičara stvarnosti, ili da je stavljena u skoro olimpsku ulogu stvaralaca i tumača novog sistema vrednosti. Zato što je u nas sve podložno ličnom tumačenju. Kada se promene političke okolnosti, onda sleduje srdito preispitivanje svih grešaka prethodnika. I niko ne uspeva da se seti čak ni pozitivnih detalja. Preko opasnih brzaka prave se novi mostovi, jer su postojeći u pobedničkom zanosu porušeni. Obrasci, likom novi, narodu se pompežno prikazuju, kako bi se opšte ponašanje što pre moglo uskladiti.

A sa onima koji i dalje, tvrdoglavo, žele drugačije i lepše i bolje? Šta učiniti sa takvima? Ništa. Baš ništa. Slike o njima možda će jednom i same stidljivo izroniti iz sumornih budžaka našeg sećanja. Ali i onda će, sigurno, opet da budu važnije neke druge stvari.

Vladimir Arsić

U GOSTIMA KOD...

...ISTOČNIH SUSEDA, RUMUNA!

Na poziv Emila Borogine, umetničkog direktora Petog međunarodnog festivala Šekspira u Krajovi, gostovalo je SNP sa predstavom *'Mera za meru'*, u režiji Dejana Mijača. Otvaranje Festivala je bilo 25. aprila, dva dana pošto je obeležena godišnjica Šekspirovog rođenja, a otvoren je predstavom *'Bogojavljska noć'*. Deklana Donelana, nastalom u koprodukciji moskovskog Festivala Čehova i londonske trupe "Cheek by Jonj". Za vreme desetodnevog festivala, izvedene su predstave teataru iz Tel Aviva, Vilnusa, Budimpešte, Krajove, Bukurešta i Temišvara.

... SUSEDA SA ZAPADA!

Na Festivalu malih scena u Rijeci gostovalo je JDP sa predstavom *'Skakavci'*, Biljane Srbljanović, u režiji Dejana Mijača. Ista predstava izvedena je i u Ljubljani.

Istarsko narodno kazalište iz Pule bilo je domaćin Somborskom teatru koje je gostovalo sa predstavom *'Paradoks'*, Nebojše Romčevića i režiji Egonu Savina. I dalje kod prvih komšija, u Belom Manastiru, Somborsko pozorište je gostovalo sa predstavom *'Gospoda ministarka'* u režiji Gorčina Stojanovića.

...SARAJLIJA!

Čast da svojom predstavom *'San letnje noći'*, otvori VII Međunarodni festival lutkarskih pozorišta za decu, 'Lut fest', 17.05. u Sarajevu, dobio je lazarevački Puls teatar.

Posle 23 godine NP iz Beograda ponovo u SAD! Komedijom *'Kir Janja'* J.S. Popovića u režiji Egonu Savina, predstavili su se publici u Čikagu 16. i 17. maja u North Shore Art Center.

NAMA U GOSTIMA...

Posle velikog uspeha na matičnoj sceni u Banja Luci, gde je prošlog meseca

premiero izvedena predstava *'Gospoda ministarka'*, NP Republike Srpske, (proglasa najboljom na proteklom 23. Nušićevim danima u Smederevu) igrana je u teatru „Madlenianum.“ Uvek aktuelnu Nušićevu komediju režirala je Milica Kralj, a Svetlana Bojković, gost teataru NP RS, za glavnu ulogu Živke, nagrađena je na Nušićevim danima u Smederevu, Plaketom za glumačko ostvarenje večeri.

Narodno pozorište Republike Srpske izvelo je još jednu predstavu u Beogradu na Sceni Studio JDP-a, Lorkin *'Dom Bernarde Albe'*, u režiji Đurđe Tešić.

Na Velikoj sceni JDP izveden je Šekspirov *'Hamlet'*, nastao koprodukcijom sedam zemalja iz Evrope i regiona, u režiji Harisa Pašovića. Nakon sarajevske premijere i izvođenja u Zagrebu, i velike medijske pažnje koju je skrenula na sebe, stigla je i kod nas! Ovo je prva predstava u kojoj se danski kraljević smešta na osmanski dvor u vreme najvećeg uspona Otomanskog carstva!

„Prezadovoljan sam prijemom beogradske publike. U četvrtak naveče je bila prava pozorišna svetkovina!“ izjavio je reditelj, H. Pašović.

Teatar Novi Lođ iz Poljske krajem meseca gostuje u Studio 99 u Somboru sa predstavom *'Bolest mladosti'* F. Bruknera u režiji I. Januševskog.

'Umreti je lako (Mourir c'est facile)', nije priručnik o tome kako skratiti sopstveni život, već predstava nastala kao rezultat saradnje Italijanskog Instituta za kulturu i Sekretarijata za kulturu Beograda. Teatar "Projekat Objektivna Drama" je izveo ovu predstavu, čiju režiju potpisuje Massimo Giannetti, u DAH Teatru - Centru za pozorišna istraživanja.

Na Velikoj sceni NP u Beogradu gostovao je Državni akademski teatar 'Vera Komisarčevskaja' iz Sankt Peterburga, sa svojom dramom *'BAAL'*, Bertolda Brehta.

MI KOD NAS

Tezu da smo dobri domaćini i još bolji gosti, potvrdila su mnogobrojna gostovanja domaćih pozorišta na domaćim scenama. Tako je, između ostalih, Narodno pozorište iz Beograda kao pravi domaćin, ponudilo svoje 'daske koje život znače' pozorištima iz Podgorice, Kostolca, Novog Sada, Pančeva i Požarevca, a do kraja meseca gostoprinstvo će ukazati i pozorištu iz Valjeva.

Smederevo je, zahvaljujući 23. Nušićevim danima, bilo domaćin brojnim pozorištima: NP Republike Srpske, NP iz Beograda, Favi teatru iz Beograda, Pozorištu Slavija, Vršackom pozorištu Sterija, Kruševačkom pozorištu. Bila je to prilika da se na istom mestu okupe i glumci-komičari, dobitnici Nušićeve nagrade za životno delo, tako da su Smederevci tokom Nušićevih dana pozdravili Milana Laneta Gutovića, Ružicu Sokić, Svetlanu Cecu Bojković i

ovogodišnju dobitnicu, Jelisavetu Seku Sablić. Plakete za glumačko ostvarenje večeri (pored S.C. Bojković), dobili su Nataša Ninković za ulogu Jelice u *'Laži i paralaz'*, Ružica Sokić za ulogu Žanke Stokić u *'Žanki'*, Ivan Jevtović za ulogu Dušana u *'Žaklini Bandeka'*, Dubravka Kovjanić za ulogu Duke Sujić u *'Svinjskom ocu'* Tanja Bošković za ulogu Feme u *'Pokondirenoj tikvi'*. U okviru ove manifestacija predstavili su se i amaterski teatri i glumci pozorišta „Raša Plaović“ iz Uba, Gradskog amaterskog pozorišta Svilajnac, Dramskog ansambla Kulturno umetničkog društva „Branko Radičević“ iz Pačetina i Pozorišta Paraćin.

Nišlije su skoknule do Pirota da im saopšte: *'Mi čekamo bebu'*, Stevana Koprivice u režiji Miloša Jagodića. Kažu da su Piroćanci s radošću dočekali vest o prinovi...

Na 11. Hercegovačkim pozorišnim svečanostima (HAPS) srela su se: Gradsko pozorište iz Podgorice (*'Udri ženski'*), Teatar Joakim Vujić iz Kragujevca (*'Laža i paralaza'*), Narodno pozorište iz Kikinde (*'Sve je to Elvis zakuvao'*), Kraljevsko pozorište "Zetski dom" (*'Hanibal podzemni'*) i beogradsko pozorište Boško Buha (*'Alisa'*).

JDP je sa svojom predstavom *'Skakavci'*, nakon zapadnih suseda, gostovalo u Pančevu i igraće na Sterijinom pozorju u Novom Sadu. A njima u goste stiglo je Zrenjaninsko narodno pozorište, sa predstavom *'Učene žene'* Ž.B. Molijera, u postavi Kokana Mladenovića i Somborski teatar sa predstavama *'Paradoks'* N.Romčevića i *'Laža i paralaza'*, u režiji Gorčina Stojanovića. Gostovanje Somborskog pozorišta se ovde nije završilo: stigli su sa predstavom *'Paradoks'* i na festival Joakim Vujić u Kragujevcu.

NOVI PROJEKTI

Ideja Narodnog pozorišta da se kulturološki nivo predstava podigne i u unutrašnjosti počela je da se realizuje kroz zajednički rad NP Beograd i zaječarskog Teatra „Zoran Radmilović.“ U predstavi *'Kamen za pod glavu'* Milice Novković u režiji Juga Radivojevića igraće glumci oba pozorišta, a premijere će biti odigrane u Zaječaru na „Danima Zorana Radmilovića“, a onda i u Beogradu, gde će predstava ostati kao stalna. „Ovo je odlična prilika da se široj publici približe beogradski glumci, a glavnom gradu oni iz pozorišta u unutrašnjosti. Zaječar je prvi grad sa kojim radimo, a slični projekti slede sa prištinskim i šabačkim pozorištem.“ Rekao je direktor drame Narodnog pozorišta, Božidar Đurović.

Regionalno pozorište u Novom Pazaru za četiri meseca premijerno je izvelo dve predstave - *'Domu, slatki grobu'* i *'Noć reklamoždera'*. U obe predstave igraju mladi glumci, studenti na Internacionalnom univerzitetu u klasi Envera Petrovčija. Interesantno je da su tekstove pisali glumci, zajedno sa direktorkom Regionalnog pozorišta, Aidom Kožar. Sudeći po posećenosti i reakcijama publike, postoje razlozi za zadovoljstvo učinjenim. A na redu je i saradnja sa stranim teatrima!

ŽIVO NA SCENAMA ZA DECU

I najmlađi Šapčani su imali svoju premijeru! Članovi Nezavisne dramske asocijacije "Veselo majmunče" spremili su predstavu *'Zmajeva riznica'*, inspirisanu pesmama Čika Jove Zmaja. Osniivač ove dramske grupe je Ljubiša Barović, glumac Šabačkog pozorišta. Predstava se sprema i za učešće na Zmajevim dečjim igrama, krajem maja.

Dečije pozorište Republike Srpske iz Banja Luke predstavice se somborskoj publici sa predstavom za decu *'Čarobna trula'*, V. A. Mocarta, u režiji B. Kolevske.

'Zimogrožljivi kralj' obradavaće male ljubitelje lutkarskog pozorišta u Zrenjaninu! Tekst Ferencu Mora adaptirala je i režirala Irena Tot, kojoj je ovo sedma režija. Radnja bajke je smeštena u seoski ambijent i pruža mogućnost za igru. Izvodi se na mađarskom jeziku.

Svoja *'Tri praseta'* odvelo je pozorište Boško Buha da ih vide novosadski mališani, a *'Fazone i fore'* spremili su za decu u Tršiću.

PREMIJERE

U Ateljeu 212 premijerno je izvedena predstava *'Pomorandžina kora'*, po tekstu Maje Pelević, u režiji Gorana Markovića. Inspirisana reklamom za anticelulit kremu, Maja Pelević je kroz lik glavne junakinje ispričala intimnu ispovest žene koja nastoji da se uklopi u ulogu koja se od nje očekuje i koja u tome ne uspeva.

Zahtevan i složen komad *'Tri sestre'* A.P.Čehova, imao je u NP Beograd samo tri postavke: 1937, 1969 i 2006! Premijera *'Tri sestre'* u režiji Vide Ognjenović, izvedena je na Đurđevdan. Iako je rediteljki ovo treći put da radi ovu predstavu (prethodne dve postavke su bile u Celju i Osijeku), rekla je: „Ponavljam! Čehova bih radila ceo život!“

Kalina Kovačević i Miša Janketić u predstavi *'Tri sestre'*

U okviru sezone 'Plej Šekspir' premijerno je izvedena predstava *'Otelo'*, u režiji Jovana Grujića, na Večernjoj sceni pozorišta 'Boško Buha'. Nakon *'Ukro-*

cene goropadi', *'Dva viteza iz Verone'* i *'Otela'* sezona 'Plej Šekspir' će biti zaokružena *'Bogojavljskom noći'* (premijera 24.maja) i *'Burom'*.

Predstava *'Poseta stare dame'* Fridriha Drenmata u režiji Stefana Sablića imala je premijeru u Bitef teatru. Ovu predstavu interesantnom čini porodični angažman: majke, Jelisavete Seka Sablić, u glavnoj ulozi, i sina Stefan, reditelja. Kolika je cena ljudskog života i da li za milijardu kupuješ pravdu, pitanja su koja ova predstava pokreće.

Pozorište na Terazijama dobilo je i svoje *'Heroje'*, u režiji Slavenka Saletovića. Inspirisan čuvenim romanom Vladimira Vojnovića „Život i priključenje vojnika Čonkina“, reditelj je ispričao priču o nemačkim vojnicima koji su kraj rata dočekali u nekom našem selu! A šta se sa njima dešavalo, videla je publika na premijeri 18. maja!

Mirjana Jurčić

RENEŠANSNA DRAMA - MARLO I ŠEKSPIR

Vesti iz Slovenačkog gledališta

Međusobna gostovanja eks jugoslovenskih pozorišta se nastavljaju. Dok je ansambl SNG Ljubljana predstavio najreprezentativnije komade u Makedoniji, u SNG Nova Gorica gostovalo je "Narodno pozorište" iz Tuzle. Tuzlani su se predstavili komadom Nikolaja Koljade *Kokoška* u režiji Tanje Miletić-Oručević.

***

Na sceni Linhartove dvorane "Cankarjevoga doma" nastupala je plesna trupa "Akram Khan Company". Plesači su nastupali u koreografiji jednog od vodećih britanskih igrača i koreografa, Akrama Khana.

***

Reditelj Dijego de Brea nastavlja da se bavi delima Kristofera Marloa. Posle prošlogodišnje premijere "Edvarda II" (komad smo gledali na Bitefu) na scenu SNG-a Nova Gorica postavio je *Tragičnu istoriju doktora Faustusa*, komičnu tragediju o izazivanju sudbine. U literaturi o renesansnoj drami može se naći mišljenje da je Šekspir umro u 29. godini kao Marlo, ne bi bilo sumnje ko bi bio najveći dramatičar engleske renesanse. Marlo je našao motiv za svog *Fausta* (1592) iz nemačke "Knjige o Faustu", koja je u to vreme već bila prevedena na engleski. Boemskog agenta tajne policije je zamenio doktorom teologije koji prodaje dušu đavolu. Marloov *Faust* (sa svojim fantastičnim i teatarskim elementima) postao je veoma popularan i često je u prošlosti postavlján kao farsa. Danas, mit

o Faustu, zajedno sa mitom o Don Žuanu, izazivajuća je slika demonske snage koja želi da zaposedne apsolutno sve.

***

Nova predstava Drame SNG Ljubljana je *Bolesti mladeži* Ferdinanda Bruknera. Slovenačku praiizvedbu režirao je Mateja Koležnik. Seks, alkohol i droga, moć, ljubav, traženje (polnog) identiteta i smrt - tako bi se lako povezale glavne teme Bruknerovog dramskog prvenca nastalog 1925. Komad je svevremen i aktuelan, on bez cenzure govori o mukama i čežnjama mlade izgubljene generacije posle Prvog svetskog rata. Grupa studenata na večernjim zabavama u studentskom domu pokušava namiriti sve svoje želje. Tada će ispasti da je sloboda koja im je pružena zapravo destruktivna. Postkoitalna melanholijska prerasta u razočaranje i depresiju. A beg u omamu lako može prineti smrt...

***

Na maloj sceni SNG Maribor premijerno je izvedena *Intimna komedija* (Private Lives) engleskog dramatičara Noela Kavarda. Reditelj je Zvone Šedlbauer.

Bivši partneri Amanda i Eliot su na medenom mesecu svako sa svojim novim partnerom, u istom času, u istom hotelu na francuskoj rivijeri, gde ih deli hotelska terasa. Kada se sretnu, međusobna privlačnost i nezaustavljiva strast učini svoje. Njihovi partneri, Sibil i Viktor, ostanu sami, a Amanda i Eliot pobegnu u ljubavno gnezdo u Pariz. Pitanje je da li

će veza opstati ili će se ponoviti bračni brodolom od pre pet godina? Kavardovu dramu smo imali prilike da vidimo u "Beogradskom dramskom pozorištu".

***

Matjaž Župančič je režirao novu postavku *Hamleta* Vilijema Šekspira u "Mladinskom gledalištu ljubljanskom". *Hamlet* je drama svih drama. Priča o čoveku koji se ne može odlučiti nije bez razloga postavljena u svet političkih intriga, bezobzirnog boja za vlast... Štaviše: *Hamlet* je porodična drama, zgoda o ljubavi i prevari, mačevanju i ludilu. I na kraju - ali i na početku - priča o danskom kraljeviću je genijalna metafizička parabola, neponovljivo napeta u prostoru između duha i grobara. A ni to nije sve. *Hamlet* je igra o pozorištu, o njegovoj magičnoj moći, pod čijim pritiskom zločinci priznaju svoje grehe. Politika? Intima? Metafizika? Pozorište... Ko se nađe oči u oči s tom kompleksnom i provokativnom teatarskom igrom, našao se pred nepreglednim brojem različitih predstava, interpretacija, analiza, knjiga... Zato je jasan odgovor na pitanje zašto opet postaviti ovaj komad. Sigurno je da dramu treba uzeti čisto, bez celofana i dekorativnosti...", delovi su rediteljeve beleške.

***

Skakavci Biljane Srbljanović, u režiji Dejana Mijača i izvođenju "Jugoslovenskog dramskog pozorišta" gostovali su na sceni Drame SNG Ljubljana.

A. J.

Faust

Hamlet

TRI ČVORA NA TREPAVICI

Šta se događa u pozorištima Bosne i Hercegovine

Peti festival bosanskohercegovačke drame održava se od 23. maja do 1. juna u Zenici, u organizaciji "Bosanskog narodnog pozorišta". U glavnom takmičarskom programu našlo se deset predstava pozorišta iz BiH, Srbije i Crne Gore i Makedonije, koja su na svom repertoaru imala drame bh. pisaca. Ovogodišnji festival otvara "Kruševačko pozorište" predstavom *"Deriš i smrt"* Meše Selimovića. U okviru festivala je i premijera predstave *"Kralju, ipak, ne sviđa se gluma"*. Učestvuju: SARTR s predstavom *"Nevesta od kiše"*, Kamerni teatar '55 iz Sarajeva s predstavom *"Ženski turbo folk bend"*, NP RS iz Banja Luke s *"Petrom Kočićem"*, Detski teatar Skoplje s *"Pinokiom"*, Pozorište mladih Sarajevo s predstavom *"Deca sa CNN-a"*, sarajevsko Narodno pozorište i *"Legenda o Ali-paši"* i Teatar "Kabare" iz Tuzle s *"Prikazanjem"*. U posebnom programu turski teatar "Beledi" iz Istanbula izvodi predstavu *"Rat i žena"*.

***

Goran Bregović je izveo *Cigansku operu sa srećnim završetkom - Karmen* u banjalučkoj dvorani "Borik" s "Orkestrom za venčanja i sahrane". Bregović je autor teksta i muzike, scenograf i reditelj, a napisao ju je kako bi romskoj muzičkoj tradiciji ostavio jednostavnu operu koju bi mogao izvoditi mali orkestar. Premijera ove *"Karmen"* održana je u torinskom teatru "Stabile" 17. aprila 2004. godine, a zatim je izvedena i u Milanu, Rimu, Parizu, Ljubljani, Beogradu

i Rijeci. Radnja opere je smeštena na Balkan i prati doživljaje mlade romske proročice Kleopatre, ludo zaljubljene u čistača ulica po imenu Baki. Za razliku od Bizeove *"Karmen"* u kojoj glavna junakinja gine, Bregovićeva *Karmen* se udaje za odabranika svoga srca.

"Dozvolio sam sebi nagrditi Bizeovu operu, jer je to jedina opera koju istinski volim. *Karmen*, žena snažna i strastvena, iz sveta Cigana koji žive na periferiji grada, na margini društva, u siromaštvu, ali koja ima sposobnost da živi s ironijom i velikom strašću", rekao je Bregović.

***

Istaknuti beogradski pesnik, Ljubivoje Ršumović, proveo je književno popodne u druženju sa banjalučkim osnovcima u Dečjem odeljenju "Narodne i univerzitetske biblioteke RS". Ne samo da je pesnik uspostavio odličan kontakt sa mladom publikom, nego su mališani umesto njega recitovali poznate stihove, 'nasedali' na njegove fazine i postavljali mu pitanja. "Duško Radović je rekao da za decu treba pisati kao i za odrasle, samo mnogo bolje. Moja nova knjiga *Tri čvora na trepavici* sadržavaće priče, pesme i moje crteže iz perioda od pre više od 55 godina, projekte koje sam kao mali smišljao i crtao, recimo tobogan za odlazak u školu ili kišobran za pet đaka", rekao je Ršumović.

***

Film, *Nebo iznad krajolika*, Nenada Đurića, posle svetske premijere na Film-

skom festivalu u Sofiji gde je dobio i specijalnu nagradu međunarodnog žirija, imao je i 'domaću' premijeru u Sarajevu. Đurićeva komedija govori o toplini bh. čoveka, njegovoj srdačnosti, neposrednosti i razumevanju drugačijeg načina života.

Priča prati mladu Francuskinju Deboru koja sticajem okolnosti zaluta u zabačeno planinsko selo, gde sreće meštana Mehmeda koji pokušava da joj pomogne. Kroz niz humorističnih situacija u kojima njih dvoje, koji se sporazumevaju rukama, pokušavaju pronaći telefon i način da Deboru vrate u Sarajevo, mlada Francuskinja upoznaje galeriju likova...

***

Premijera mjuzikla *Briljantin* sarajevskog "Kamernog teatra '55" u režiji Branka Vekića odložena je za septembar, jer još nisu dobili autorska prava za obradu ovog popularnog mjuzikla. "Briljantin" Džima Džejkobsa i Vorena Kejsija, prvi put se na pozornici pojavio 1971. godine kao amaterska produkcija u Čikagu. Godinu dana kasnije je prebačen na Brodvej gde je do kraja 1980. odigran više od 3 300 puta. Kritičari najpre nisu delili mišljenje publike koja je mjuzikl prihvatila s oduševljenjem, ali nema sumnje da su i priča i pesme ostali popularni i 35 godina nakon prve izvedbe. Popularnosti *"Briljantina"* svakako je doprinio i film iz 1978. s Oliviom Njutn-Džon i Džonom Travoltom u glavnim ulogama, za koji je dopisano i nekoliko dodatnih melodija.

***

Članovi trebinjskog dramskog studija Kulturne scene "Male stvari" izveli su

Teatar pokreta: Romeo i Julija

komediju *Ministrostrastvenologija* na sceni Doma mladih u Trebinju. Komad je raden po dramskim tekstovima *"Gospoda ministarka"*, *"Vlasti"* i *"Mister dolar"*, Branislava Nušića a u režiji Željka Miloševića. "U prvoj verziji naše igre Nušića bile su njegova četiri dela, ali smo zbog dužine radnje izbacili delove iz 'Pokojnika', a da pri tome nismo puno išli na uštrb slike vlasti koju smo, modifikujući Nušića i prilagođavajući ga malo vremenu sadašnjem, želeli i dočarati", istakao je reditelj.

***

I Banja Luka je obeležila 250 godina od rođenja Mocarta spektakularnom izvedbom *Rekvijema*, poslednje i nedovršene kompozicije ovog velikana. Više od 170 studenata okupljenih u Združeni hor i orkestar akademija i fakulteta umetnosti iz Banja Luke, Beograda, Bijeljine, Cetinja, Kragujevca, Sarajeva i Istočnog Sarajeva, nastupilo je pod rukom dirigenta Darinke Matić-Marović. *"Rekvijem"* - misu za mrtve, 1791. godine po glasniku je naručio grof Franc fon Valseg-Stupah, koju je kao muzičar amater hteo da izvede u spomen

na preminulu suprugu i da ga prikaže kao sopstvenu kompoziciju. Već vidno bolestan, Mocart je tu porudžbinu nazvao svojom "samrtnom pesmom" i nije je završio do smrti. Delo je dovršio Mocartov učenik Zismajer.

***

Performans *Romeo i Julija* beogradske trupe "Mimart" u produkciji BELEFA 04 gostovaće na 9. Teatarfestu u Sarajevu koji traje od 12. do 21. maja. "Uzeli smo Romea i Juliju koji su bili inspiracija za mnoge umetnike i okrenuli smo se pokretljivosti tih likova. Oni se razvijaju pod pritiskom spoljašnih okolnosti i svojih preživljavanja, potpuno su drugačiji na kraju u odnosu na početni susret. Ovu vezu pokretljivosti likova doveli smo u vezu sa pokretljivošću tela, ali ne na aspektu igre već govora tela. Sa malo teksta pokretima smo prikazali drugačiji tok tragedije, mi krećemo od smrti pa do susreta, pogleda. Mi iznosimo pozitivan stav o dobroti i ljubavi, vidimo svetlost u budućnosti", rekla je Nela Antonović.

Aleksandra Jakšić

SUROVI SVET REALNOSTI

Pozorišne novosti iz Makedonije

Nova predstava "Albanskog teatra" je *Jastučko*, drama jednog od najpoznatijih savremenih irskih pisaca Martina Makdone. Rediteljka Sofija Ristevska je okupila mladu glumačku ekipu. Komad je napisan 2003.g. i premijerno je izveden u "Royal Court Theater" u Londonu. Na malom prostoru ograđenom prozirnim zidovima, koji predstavlja policijsku kancelariju u kojoj se vodi istraga, odigrava se surovi svet realnosti. U tri dela pisac govori o tri jednako strašna događaja kojima vlada agresivnost. Gledaoci su, kao i ljudi u životu, stavljeni u poziciju voajera koji gleda i ne reaguje na ono što se drugima dešava. Radnja prati mladog pisca Katurjana koji piše priče o ubistvima dece. Njega privedu kao osumnjičenog za nova ubistva i nestanak dece koja su se desila kao u njegovim pričama. Slede dešavanja u kojima niko od aktera nije pošteđen. Ovaj komad igra i u "Beogradskom dramskom pozorištu" u režiji Anje Suše.

***

Komad rađen po tekstu Irineuša Iridinskog *Zbogom Juda* premijerno je izveden na sceni "Štipskog teatra". Dramu jednog od najizvođenijih poljskih autora postavio je Ljubiša Georgijevski. Radnja se odigrava oko mladića koji je nazvan po apostolu. Dečak je uhapšen pod sumnjom da je izdao šefa organizacije. Pod torturom i mučenjem da prizna nešto samo jer se zove tako, mladić se obesi. "Priča zapravo govori i ludilu tero-

rizma. Reč je o zaveri, paranoji, zlu", rekao je Trajče Kačarov, direktor pozorišta.

***

Makedonski glumac Nikola Ristanovski dobio je angažman u "Beogradskom dramskom pozorištu". Igraće u predstavi Egon Savina, koja nastaje po tekstu Edvarda Olbija i zove se *"Kozu"*. Nikolina partnerka je Svetlana Bojković sa kojom tumači bračni par. Savin je već saradivao sa Ristanovskim pre 11 godina na sceni Drame MNT-a. Igrao je, takođe, i u "Crnogorskom narodnom pozorištu" u komadu *"Nigde nikog nemam"*.

***

Rade Šerbedžija će sa svojim teatrom "Uliks" biti ekskluzivni gost ovogodišnjeg "Ohridskog leta". Nastupiće u predstavi *"Mara Sad"* u kojoj igra naslovnu ulogu. Tekst je baziran na životu Markiza de Sada. Festival će otvoriti "Carski balet" iz Moskve sa *"Karmen"* i *"Bohlerom"*.

***

U pozorištu "Centar" u Skoplju gostovalo je "Slovensko narodno gledališče" iz Ljubljane. Gosti su prikazali nova čitanja klasike u komadima *"Ana Karenjina"* u režiji Dušana Jovanovića, *"Braća Karamazovi"* u režiji Mileta Koruna i Marloov *"Edvard II"* u režiji Dijega de Bree. Pored 'klasike' izveden je i komad *"Alamut"* rađen po romanu Vladimira Bartola u režiji Sebastijana Horvata. Najveći utisak ostavila je petosatna postavka *"Braće Karamazova"*.

Najpoznatiji makedonski filmski režiser, Milčo Mančevski, snimaće tokom leta svoj novi film *"Koske"*. Okupio je vrhunsku ekipu koju predvode kompozitor Zbignjev Preizner, najpoznatiji po saradnji sa Kšištofom Kišlovskim, oskarovac Dejvid Mans i Bertolučijev snimatelj Fabio Čanketi.

***

"Pečalbari" Antona Panova namenski su postavljeni na sceni "Strumičkog teatra" koje nosi Panovo ime, povodom stogodišnjice od piščevog rođenja. Branko Stavrev potpisuje režiju, dramatičari i izbor muzike. Reditelj je uneo novo čitanje teksta - trudio se da izbegne patetiku. Sudbinu pečalbara je prikazao preko multiplikacije lika Konstadina kao dede, tate i sina. Događanja se ponavljaju samo su godine druge. Ipak, sin kao predstavnik mlade generacije odbija da bude kao otac, pokušava da sruši patrijarhalne norme. Ali postaje pečalbar. Stavrev gradi predstavu na dva nivoa. U sredini scene je ogromna peč čiji plamen guta humanost - to je donji nivo. A gore iznad peći je 'carstvo' srebrojubaca koji za kamatu prodaju i svoj porod. Po Stavrevu, Panovljevi komad sadrži večne teme pa je aktuelan i danas. Reditelj je u postavci koristio Vangelisovu muziku. Ovo izvođenje ujedno obeležava i sedamdesetogodišnjicu od prvog izvođenja drame u Skoplju.

***

Premijerom komada *"Farsa o Hrabrom Naumu"* u režiji Rusomira Bogdanovskog zvanično je ponovo otvoreno ohridsko profesionalno pozorište. Teatar je bio napušten pedeset godina.

***

Premijera pozorišne predstave *"Poetični buket"* u kojoj grupa mladih entuzijasta pokušava da približi poeziju teatru

Edvard II (foto: Tone Stojko)

Nikola Ristanovski, glumac

i teatar ljubiteljima poezije, održana je u bioskopu "Frosina". Projekat je koprodukcija "Dečjeg kulturnog centra" i

veleškog narodnog pozorišta "Jordan Hadži Konstantinov-Džinot".
A. J.

HASANAGINICA KROZ PREPLITANJE VREMENA

Kazališne novosti iz Hrvatske

Nakon nedavne 300. izvedbe predstave *"Tajne začarane šume"* i 100. izvedbe *"Henrika V"*, pozorište "Mala scena" nastavlja sa obeležavanjem jubileja. Tako je predstava *"Kako je Tonkica kupovala kruh"* (prizvedena je 2004. i govori o prvom samostalnom odlasku dece u kupovinu) odigrana stoti put, a *"Roda i lisac"* (zabavni komad za decu koji poručuje da "ne treba činiti drugima ono što ne želiš da tebi čine") čak 300. put. Tekst Tonkice je napisao Jasen Boko, rediteljka je Mateja Koležnik iz Slovenije, dok je mali mjuzikl temeljen na poznatoj Ezopovoj basni napisala Zvezdana Ladika, a na scenu postavio Ivica Šimić.

***

Po oceni žirija najbolja predstava "Marulićevih dana" je *"Žaba"* Dubravka Mihanovića u izvedbi Teatra ITD iz Zagreba (ujedno i najbolji tekst), a prema oceni publike, najbolja je *"Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja"* Ive Brešana i HKD Teatra iz Rijeke. Posebna nagrada Marul za izvanredan sklad i vrhunsku izražajnost svih segmenata kazališnog čina dodjeljena je predstavi *"Fragile!"* Tene Štivičić u izvedbi Slovenskog mladinskog gledališča Ljubljana. Nagrađen je i reditelj ovog komada, Matjaž Pograjc.

***

Drama Tenesi Vilijamsa *"Iznenada prošlog leta"* u režiji Snježane Banović-Dolezil premijerno je izvedena u HNK Varaždin. Drama je napisana i prizvedena 1958. i na prvi pogled liči na filmski triler - tajna tragične smrti otkriva se u potrazi za mogućim počiniteljem zločina. Ispod tog okvira, međutim, očekuje nas neverovatan, iznenađujuće potresan svet složenih psiholoških problema, ljudskih

odnosa i mračnih, brižno skrivenih i mučnih porodičnih tajni, užasnijih čak i od samog nesretnog događaja. "Svaki susret s Vilijamsom, ironičnim melodramatičarem i piscem niza tzv. južnjačkih gotičkih drama predstavlja za svakog pozorišnog reditelja koji posegne za njima magičnu kutiju koja sa svakim otvaranjem nudi novi, simbolima i značenjima bogatiji svet", napisala je rediteljka. Istoimeni film režirao je Džozef L. Mankievič 1958. godine s Ketrin Hepbern, Elizabet Tejlor i Montgomerijem Kliftom. u glavnim ulogama.

***

Predstava *"Pasijans"* koreografa Iztoka Kovača rezultat je saradnje "Zagrebačkog plesnog ansambla" i "Zagrebačkog kazališta mladih" s "En-Knapom" i "Cankarjevom domom" iz Ljubljane. Komad govori o ljudskoj potrebi za kontaktom u vremenu sve prisutnije iluzije realnog. Kovač provokativno istražuje savremenu medijsku sliku stvarnosti, postavljajući krucijalno pitanje, je li istina danas ograničena samo na vizije pojedinaca i može li se kroz kontakt s drugim doseći istinska komunikacija? *"Pasijans"* je inspirisan drevnom indijskom parabolom o slepim mudracima i slonu. Svaki od njih uveren je da razume pravu prirodu slona, a ni jedan nije sposoban spoznati celinu...

***

Na sceni Drame HNK-a Zagreb premijerno je izvedena *"Hasanaginica"*. Drama u stihovima Milana Ogrizovića polazni je tekst na temelju kojeg je glumac i reditelj Mustafa Nadarević napisao svoju verziju slavne balade, zapisane 1774. godine, o tužnoj sudbini žene turskog age. Smeštena u bezvremenski okvir, nova *"Hasanaginica"* priča o

čaršiji, Hasanaginom dvoru, ljubavi aginice i njenom ponosu, a u priči se isprepliću dva vremena - sadašnje i vreme Hasanage, povezujući ljudske sudbine kroz vreme. Kritika ističe da je Nadarevićeva prerada i režija Ogrizovićeve *"Hasanaginice"* vrlo promišljena i uspela predstava. Mreža odnosa likova dopušta brojne plodne kombinacije koje je Nadarević uočio i potom ih uverljivo isprobao na sceni. Reditelj je uveo nove tragikomične likove koji su mu bili potrebni za dočaravanje bosanske atmosfere i rituala Zapadu nerazumljiva rasipanja vremena. Taj svet predstavljen je likovima Grbe, Čore, Pjane i učenog Pjesnika. Umetnuti prizori kafane daju živost te su svojevrsni intermeo u dramski napetim zbivanjima. Scenografija je velika svetloplava kutija s prozorima pokrivenim arabeskom kroz koje svetlo pravi zanimljive lomove i sretno je usklađena s muzikom koja predstavi donosi rafiniranost i čini je lirskom dramom.

Mustafi Nadareviću nije ovo prvi susret s Ogrizovićevo *"Hasanaginicom"* - igrao je svojevremeno Imotskog kadiju, u režiji Dine Radojevića, što je, kako sam svedoči, presudno delovalo na njegovo glumačko sazrevanje, mnogo godina posle napisao je filmski scenario prema *"Hasanaginici"*, a svoju dramsku verziju je pre nekoliko godina postavio na scenu u Sarajevu, igrajući i u njoj Hasanagu.

***

Hrvatska prizvedba *"Brane"* Kono-ra Mek Fersona postavljena je na sceni Drame HNK Split, u režiji Borna Armaninija. U jednom baru u ruralnoj Irskoj četiri meštana, želeći da impresioniraju ženu koja je došla iz grada, prepričavaju mistične i jezive događaje iz mesta, pogotovo iz kuće u kojoj je žena odsela. Lakoću kojom oni prelaze preko nelagodice i straha što raste u njoj, prekida njena

Kiseonik (Foto: Đ. Tomić)

priča, intimnija i manje površna od njihovih. A onda se sve promeni, i lakomisljeni junaci postaju njeni sapatnici, a nehajnu superiornost zamenjuje duboko saosećanje. To je drama o nepodnošljivoj površnosti kojom pristupamo drugim ljudima i sudimo ih prema svojim predrasudama. Drama *"Brana"* prizvedena je u londonskom "Royal Court Theatre" 1999. godine i doživela je velik uspeh, kako u Evropi, tako i na Broodveju. Beogradsku verziju režirala je Milica Kralj u "Ateljeu 212".

***

13. Međunarodni festival malih scena održan je od 3. do 10. maja 2006. godine. Selekcija broji 12 predstava iz 8 evropskih zemalja. Vrhunac festivala predstavlja nastup "Teatra mladog gledatelja" iz Moskve, s *"Rotšildovom violinom"* Čehova u režiji Kame Ginkasa. Tu su i predstave iz Nemačke ("Tart Prodakšn" s *"Marijom Stjuart"*), Češke ("Studio Farm in the Cave" s predstavom *"Sclavi"*) i Bugarske ("Den Gri Company" s *"Domom Bernarde Albe"*), kao i izbor reprezentativnih predstava iz zemalja nastalih na području bivše Jugoslavije: iz Slovenije SNG s *"Hodnikom"* i SMG s *"Kasparom"*, SCG predstavljaju *"Ska-*

kavaci JDP-a, a BiH "Kamerni teatar 55" iz Sarajeva s predstavom *"Helverova noć"*. Iz Hrvatske su *"Vrata do..."* ZKM-a, *"Žaba"* Teatra ITD, *"Zločin na kozjem ostrvu"* Talijanske drame HNK Rijeka i predstava *"Hamleta u selu Mrduša Donja"* riječkog HKD teatra. Iako je reč o predstavama različitih poetika i žanrova, sve ih povezuje tematska odrednica: zainteresovanost za psihologiju zatvorenih i izolovanih mikrosvetova. Karakteristika ovogodišnjeg festivala je i veliki broj predstava koje u jedinstvenu organsku celinu spajaju verbalno i neverbalno, dramsko i fizičko pozorište. O festivalskim nagradama odlučivaće žiri u sastavu: Svetlana Bojković, Tomi Janetič, Vili Matula, Nenad Stojanovski i Željka Turčinović.

***

"Kiseonik" rediteljke Tatjane Mandić-Rigonat, po tekstu ruske pisca Ivana Viripajeva uvršten je u takmičarsku selekciju ovogodišnjeg 7. međunarodnog Festivala kamernog teatra "Zlatni lav" u Hrvatskoj. Festival programskog naziva "Grad anđela" održaće se u gradu Umagu od 7. do 16. jula 2006.

Aleksandra Jakšić

Petar Zec

Statističari tvrde da svakih 5 sekundi u svetu izađe po jedna knjiga. Koliko je to ubijenih šuma. Pisati "za večnost" isto je što i kuvati ručak za dogodine. Daje iluziju da će to neko čitati, kao što bi nas i "avansni" ručak zavarao da dogodine nećemo krepiti od gladi. Pozorišni se svet, kanda, puno više boji prolaznosti od ostalog sveta. Možda zato što je "prolazniji", tj. tako sam sebi izgleda. Gledam svoja dela kako se gase, kako ih publika zaboravlja, diveći se novima... Nadživljavam svoje premijere, a neki i poslednju reprizu, pa mnogi u tome nalaze izvesne razloge za sentiment. Tužnjikavo je pisati na 325 strana u 500 primeraka (!) o igrama koje su videli na hiljade gledalaca. Ako ima onih koji se sećaju - nema razloga, a onima koji se ne mogu sećati i ne treba dokaz da smo postojali. Možda treba teatarcima? Da dokažu - šta? I kome? Ovoj deci koja misle da svet počinje od njih, kao što smo i mi mislili da počinje od nas?! Što je, uostalom, tačno. Naš je počinjao s nama, a njihov s njima. Kao da se bojimo da nam mladi i lepši ne veruju da smo i mi nekada bili mladi, lepši i energičniji. Kao da se te nevere više boje upravo oni koji nisu verovali svojim prethodnicima. Zar nije jasno da se radi o običnom sukobu generacija u kome smo mi, zbog vis maiora, izdali i prešli na drugu, matoru, akademsku stranu? Što će se desiti i njima.

Neko veče mi je palo na pamet da se majka Ane Đorđević porađala dok sam ja režirala svoju diplomsku predstavu. To, dok sam gledala Aninu režiju. Onomad mi se činilo da radim najvažniju stvar, (Kamijev *Kaligula*, bogati! Koje ga, uzgred rečeno, izludi baš prolaznost...) a zapravo je važniju stvar činila Anina mama. Ali, što reče Vonegat, "među stvarima koje ne možeš izmeniti spadaju: prošlost, budućnost i sadašnjost". Možeš, naravno, ostaviti ukoričenu tvrdim povezom svoju sliku o minulim danima. Za razliku od neke slike koju neko drugi pamti. I da veruješ da će tvoja istina, u tvrdom povezu, potrajati duže nego nečija u sećanju.

Radimir Putnik je, na promociji, rekao da su skoro svi veliki pozorišni pokreti trajali po oko 15 godina, kao i *Pozorište Dvorište*. Mislim, ipak, da je prava pozorišna ljubav, kao i svaka druga ljubav - dvogodišnja biljka. Sve ostalo je neka vrsta braka, pa bio on institucionalizovan ili ne. *Dvorištu* nije dozvoljeno da postane institucija. Progutao ga je Belef. Po zakonu jače ribe. Čim se pojave pare, eto i gospodara. Zanimljivo je da promenom režima nisu pucale režimske institucije i teatri, njih je prosto preuzimao novi režim (koga su često činili isti ljudi), a pucale su nerežimske tvorevine, kao *Dvorište*. Kao što je propašću socijalizma propala prvo bivša Jugovina, koja je bila najmanje socijalistička. Sve ostale koje su imale pravi, ljuti real-socijalizam, prosto su preuzeli drugi režimi. Plišano, bez krvi... Nelogično, ali istinito.

Svi smo u *Dvorištu* i ostajali po 1-3 godine. Neki bi se povremeno vraćali u

JEDNOM NOGOM U ISTORIJI

poneku predstavu. Jedini koji je tu bio 15 godina bio je P. Zec, te se iz toga može zaključiti da je on lično bio pozorišni pokret. Što se može zaključiti i iz ove monografije. Logično, ali neistinito.

I dan danas bi mnogi od nas, verujem, voleli da imaju svoje pozorište (ili filmsku kuću, kao Laza. Ili državu, kao Leka.). Neki bi (kao Zeka) voleli veliki teatar, najbolji, grandiozan, glamurozan, besmrtn... Meni bi prijao mali, veseo, nasmejan, prolazan, otvoren i pun.

Zato se naša sećanja na *Dvorište* razlikuju. Ja se, npr. sećam da smo Gordanu Kosanović zvali *Velika Goca*, a Gordanu Pavlov *Mala Goca* i da su se svi smejali kad sam uztvrdila da su one podjednake visine. Kosanović je stvarno mislila da je visoka, a Pavlov da je niska i svi su im verovali. Kad smo ih ipak izmerili, leđa uz leđa, ispostavilo se da razlika nije ni dva cm. Tada san shvatila da svoju sliku o sebi prenosimo drugima direktno i valjda nesvesno. Mnogo kasnije sam, na istom primeru razumela koliko je važno bukvalno značenje reči. Jer je Goca Kosanović osećala da je bukvalno velika, velika glumica, a ne da je visoka. I to smo joj, naravno, verovali.

Pamtim takođe kako sam iz babinog slavenskog vajata kroz nekoliko autobusa nosila metlu od sirka i načve za *San Jetnje noći*. Načve koje je Laza Ristovski razvalio na prvoj probi, što meni familija nije oprostila. Zatim da se Lečić, maskiran u nekog bezveze popeo na Terazijsku česmu, mada je bilo planirano da "tražimo Kaligulu" samo od Albanije do Gradske biblioteke i mada on uopšte nije trebao da ide sa nama, jer je igrao Kaligulu (koga smo kao tražili). Zapeo je da drži neki govor i zamalo da nas sve pohapse, jer smo imali dozvolu samo za Knez Mihajlovu. (Govornički gen, dakle.) Sećam se Danice Maksimović nesvesne sopstvene lepote, kao *Hipolite* i koliko smo joj kose počupali kadgod bismo, za dva minuta rasplitali 50 pletenica za iduću scenu (u *Kaliguli*). Uskočila je u *Cezoniju* za par proba i spasila mi diplomsku predstavu.

Danica Maksimović kao Cezonija

I Envera Petrovcija kako mi pred probu *Dva viteza iz Verone* recituje na albanskom Julija Cezara. Borisa Komnenića kako mačuje u pižami. Sećam se da je Dragoljub Denda uvek bio tu, uvek tačan, a nikad u centru pažnje i da sam na njegovom primeru shvatila da siguran glumac (onaj na koga se možeš osloniti) često dobije "crevo ulogu" a onaj konfliktan, nesiguran ili zaluden (tj. onaj koga moraš da vodiš i paziš) nekako dobije "od buta". Pamtim da smo na rukama proneli karoseriju starog fiće kroz celu Knez Mihajlovu, da bi se iz nje, kod trolejbuske okretnice prodavale karte za *Groblje automobila*.

Dragoljub Denda u *Groblju automobila*

Miodrag Petrović i Vesna Đapić

Znam da sam tražila Vesnu Đapić kao bucu, a ona se pojavila kao vitkica. Kršni momak angažovan kao snažan i kuražan za vraćanje viška publike, koja je pokušavala da provali u *Dvorište* bez mesta i bez karte, danas je visoki funkcioner u CG policiji. I dalje nas smatra zaludljebima... Sećam se Nenada Brkića, koji je bio "realizator programa" Otvorenog pozorišta Studentski grad, koje nas je usvojilo 1977. g. Mislim da je završio neko mašinstvo, ali se već tada videlo da je organizator par ekselans. Nikad posle toga nisam srela boljeg. Danas je direktor *Zvezdara Teatra*. Pere Zeca se sećam kako daje izjave za štampu i ostale medije. Obožavao je to. Bio je rođeni PR što tada uopšte nije postojalo kao pojam. Pamtim još neke stvari koje nisu za štampu, ali se štampanih kritika ne sećam. U monografiji su pak one ispale najbitnije. Između medijske i mentalne slike, biram ovu drugu. Njoj verujem. Jer, štampana je čak i neka moja smušena izjava koju ne znam kad sam dala. Možda je to pisao neki curičak što mi je jednom dolazio u *Buhu* i nešto me propitivao o *Dvorištu* za svoj školski rad? Bila je ogorčena na Zeca, ne znam zašto. Prepričala me, da bog sačuva! Potpuno je, naprimer, nemoguće da sam rekla kako "personalitet teže postaje umetnik" pošto mislim potpuno obratno. Možda sam rekla da se teže uklapa u društvo... Bolje bi bilo da su mi tražili da napišem sama... a možda i ne bi... Za Belovičevu monografiju napisala sam, npr. da smo mi, kao jedina "babyboom" generacija na ovim prostorima, bili stalno podvrgavani RIGOROZNOJ selekciji. Neki pametnjaković je to popravio, pa štampao RELIGIOZNOJ selekciji! Niko ne pazi da ispadnem pametna!

Neko je na promociji rekao da smo mislili da ćemo promeniti svet pre nego što svet promeni nas. Tačno. Nismo uspeli. Ni mi, a ni svet. Uspelo je vreme, koje uspeva uvek. Imam par fotografija kojih u monografiji nema. Objavljujem ih, da tekst bude šareniji.

Naši roditelji su nama napravili svoj svet, pa su nas terali da se divimo njihovim iluzijama i utopijama. Da se buniš kad te neko tera da se diviš, nije revolucionarno, nego normalno. Sad nas deca teraju da se divimo njihovim fantazijama. Zašto bismo dokazivali da smo postojali, da smo nešto radili i znali? Zar zato da njima uskratimo iluziju da su prvi? Neka dece. Našim roditeljima

(figurativno, ne bukvalno, dakle ne moj tata lično, nego generacijski) je II svetski rat dao istorijski legitimitet za rat protiv prethodnih generacija i sistema, a skoro isti takav legitimitet dobila su i naša deca od Novog svetskog poretka (opet generacijski). Mi nismo imali legitimitet, ali smo zato imali mir, ma koliko sada razni pokušavali da ga dezavuišu. Jeste bilo puno policije, ali bez fantomki i - bez bombi! Mogli smo mirno da se igramo. Bez ikakve naše zasluge. Prosto nam je zapao takav istorijski trenutak, koji je inače trajao 45 godina. Pisanje monografija o toj igri, meni deluje kao kad za života sebi podižeš nadgrobni spomenik, što je ipak bolje prepustiti drugima.

Zapravo sam zahvalna istoriji što nas je preskočila bar u prvih naših 40 godina, a bilo bi mi još milije da nas je preskočila skroz. Poslednjih 15 godina kad nije htela da nas zaobiđe, nisu mi uopšte prijale.

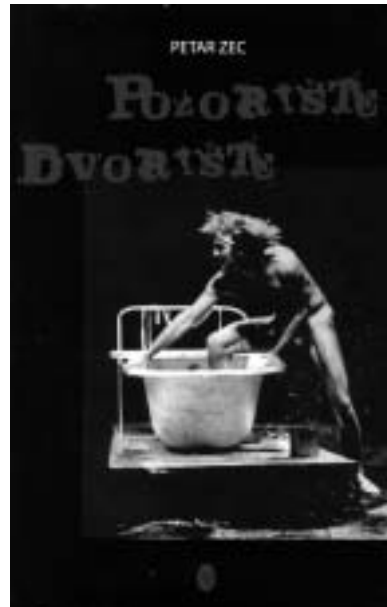
Neko je na promociji rekao da je *Pozorište Dvorište* bilo prvo privatno pozorište... jer je, valjda, zaboravio da su pre društvenih i državnih pozorišta ovde postojale samo privatne pozorišne trupe.

Dobro je što je izašla ova monografija, još je bolje što se Petar Zec fino proveo radeći na njoj i birajući svoje lepe fotografije. Crni Petre, koliko tamo imaš puno sebe! (Poklanjamo ti i ovaj Žakov crtež, kad voliš.) Ako već mora da umire drveće bolje zbog knjiga nego zbog žute i porne štampe, ili administrativnih egzibicija.

Zeka je, naravno, propustio da pomene jedan od najzanimljivijih kvaliteta *Dvorišta*. Tamo je smelo da se puši. To mu kao nepušaču i pobedniku (jer su nepušači trenutno pobednici) opraštamo.

Na kraju želim da i meni oprostite što sam dva puta izlazila sa svečane promocije. Zvala me "unutrašnja kontrola" na novi mobilni koji ne umem da isključim. Takođe se izvinjavam što se na kraju nisam ni sa kim pozdravila. Šmugnula sam kol'ko da potražim pepeljaru, misleći da ću se vratiti, ali je ista bila tek u prizemlju. Ispalo je da sam samo otela knjigu i otišla. Zahvaljujem se sada, pošto me mrzelo da se ponovo penjem na drugi sprat. Što se može oprostiti osobi koja je izgubila nikotinski rat. Zauzvrat obećavam da ću knjigu proslediti nekome ko će je možda više voleti.

Mirjana Ojdanić

Laza Ristovski na koricama knjige

Enver kao helikon u *Kaliguli*

Petrović kao vitez Protej

Ekipe iz predstave *Dva viteza iz Verone*

Ludusov modni kutak NAVLAČENJE ZA PREMIJERU

Eh, kako je u vreme naših staramajki bilo jednostavno izaći na premijeru! Svečano se obučete, uhvatite kavaljera pod ruku... Danas, prvo, nema kavaljera! Ako ih i ima - na premijere dolaze sa svojim kavaljerima. Ostaju vam, dakle, prijateljice, što značajno usložnjava problem *outfita*. Kako između dve doterane ženske osobe razlikovati onu kojoj su uvalili karte preko protokola (vašu prijateljicu) i autohtonu premijernu publiku (odnosno vas)? Za početak, morate znati šta se ovih dana (meseci, godina) valja - na domaćoj sceni. **Neobrutalizam**, zapamtite ovaj izraz, ili bar njegovo značenje - pozorišni delatnici su **neobično brutalni** prema publici, tj. vama, na šta vaša *personality*, modna a i šire, mora da odgovori odgovarajućim *stylingom*.

Stojite pred otvorenim ormanom i pitate se „Šta obući?“, eto, odmah greška! Jer, pravo je pitanje „Šta navući?“ Upamtite, današnje premijere ne podrazumevaju *oblačenje*, već *navlačenje*. Mislim, s vaše strane. A i svake druge. Svuda oko vas su razbacani modni magazini, sa čijih vas stranica gledaju izgledne oči... (dobro, ovo zaboravite) u narandžastim, zelenim, zlatnim... krpicama, sa šljokicama, perlicama... Ne! Stop! Opet greška! Zaboravite ulične modne trendove, vi izlazite na premijeru i vaš zadatak je da postignete *equilibrium* (izraz nastao tokom hodanja po žici) između sopstvene *personality* i događanja na *stageu*. Pošto vas sa scene, rekosmo, već očekuje *harassment*, mentalni, a, bogami, možda i fizički, pokušaćemo da problem *equilibrium*a (koji podrazumeva i mir sa samom sobom

Genije je težak i kad jeste genije, a pogotovo kad nije.

BELOSVETSKI I DOMAĆI BISERI...

Zabranjeno nepušenje

Kad se svi životni problemi reše, kao što je slučaj u tamo nekim zemljama, onda na red stigne pušenje! Tačnije: stroga primena Zakona o zabrani pušenja na javnim mestima koji na snagu stupa ovog leta! Da takva odluka može iz korena da promeni likove u mnogim pozorišnim predstavama, prvo je pogodila Engleze. Da li zbog brige što Šerlok Holms bez lule više neće ličiti na sebe, ili što će glumac dok ga igra padati u krizu, tek pozorišni radnici se zabrinuše. I pokrenuše zahtev Vladi da se glumcima dozvoli da puše za vreme, tj. u okviru predstave. Obdaren diplomatijom, dramski pisac, Ronald Harvud, kaže da se on slaže sa usvojenim zakonom, ali da misli da bi pozorište trebalo da bude izuzeto. „Postoje dramski komadi u kojima pušenje ima ključnu ulogu! Ako ne budu pušili, to više neće biti junaci Čehova i Vajlda.“ Ovo sve mnogo liči na ono 'ne laje kera radi sela, nego sebe radi', a ko će do kraja ispušiti, ostaje da se vidi, kad Vlada, koja je obećala da će razmotriti zahtev, *obelodini* svoj stav.

Mor(t)alna podobnost

Prašina koja se podigla oko skidanja komada Petera Handkea iz repertoara pariske „Komedie fransez“, (zbog prisustva P.H. na sahrani S. M.) izbacila je na površinu nova pitanja:

- da li svi autori koji nisu prisustvovali sahrani S.M. automatski polažu pravo da se njihova dela igraju na ovoj (i ostalim) scenama Pariza (i ostalog sveta)?

- Da li će u svoje CV autori morati da unose spisak svih sahrana na kojima su prisustvovali?

- Da li veće šanse imaju oni koji su prisustvovali većem broju sahrana?

I kako posle svega biti P.H. neutralan?

Koliko je sumnjivo, sumnjivo lice?

Da sve što je vezano za Nušića mora da bude i smešno i tužno u isto vreme potvrdio je i izdavač dečije lektire „Znanje“ iz Novog Sada. Računajući da će bar u jednom pokušaju uspeti, ponudio je *Sumljevo lice* na koricama, potom *Sumljivo lice* na prvoj strani, da bi 'već' u belešci o piscu uboo bingo: *Sumnjivo lice!* Izdavač, rešen da decu do kraja zabavi, u belešci bez imena autora, daje osmacima još jedan povod za (pod)smeš: „Prvi pozorišni upravnik kojem je Nušić ponudio „Sumnjivo lice“ je **izgovorilo** hvalospeve, a onda o ovom delu na kraju zaključilo - 'Ja vam mladi čoveče savetujem da ovaj svoj komad spalite!'

Pa, draga deco, poslušajte ovo treće lice jednine i spalite tu 'knjigu'!

Novi pozorišni žanr!

Igran na nekim scenama, nastao kao rezultat nemešanja u sopstveni posao, formirao se najnoviji pozorišni žanr: bruka!

Svaka sličnost sa Piterom Brukom je zlonamerna!

Mirjana Jurčić

nakon predstave) sistematizujemo prema određenim tipovima premijerne ženske publike:

Vi ste gospoda u godinama koja drži do reda? Za premijeru ćete se, prevashodno u predelu face, montirati kao za parastos. Naime, autentični brutalizam u tetaru mrtav je bar celu deceniju, tako da su ovo što trenutno gledamo po našim pozorištima samo sitni parastosi i zadušnice. Sveće nemojte nositi, to se pali po koncertima. Vama ostavljamo na volju kada ćete se krstiti, čime ćete pokazati da imate svoje mišljenje i da ste razumeli tekst. Ukoliko premijera pada na Pobusani Ponedeljak, slobodno ponesite bajata farbana jaja i podelite ih glumcima. Za sve ostale dane u godini dobro će poslužiti i obični mučkovi.

Vi ste mlada poslovna žena od akcije? Nosite *odelo*? Pa nosite ga i dalje, ko vam brani, ali nipošto ne polazite na premijeru bez svog *lap topa*! Koji ćete, čim se svetla pogase, pripaliti i početi da pišete svoj novi dramski tekst. Ili da štrihujete tuđi, ako ste rediteljka. Ili da žirirate, vršite selekciju, pišete kritiku... otkud mi znamo šta ste po zanimanju, uostalom, sve mu je to neki *word processing*. Važno je samo da ne zaboravite da je

vreme novac, ne dangubite po premijerama, i tako se brzo potroše, bacite se na novi projekat. Zarad veće udobnosti, koja vam povoljno utiče na kreativnost, *casually smart* dignite noge na naslon stolice ispred vas, nema frke, publika okolo i tako snom mrtvijem spava. Ukoliko vam je potrebna i veza na Internet, a pozorište nema *hot spot*, obezbedite ga od naredne donacije. Zamislite kakva će to tek biti fora na sledećoj premijeri!

Vi ste domaćica? LAVOR! Vaša osnovna rekvizita je lavor, u životu pa i u pozorištu. Nemojte sad misliti da insinuiramo kako treba da prebrišete za glumcima nakon premijere, nipošto, pa ovo je ipak izlazak, nego... Pre izvesnog vremena, na jednoj premijeri, mojoj prijateljici je glavna glumica istresla na glavu pun lavor vode u kojoj je prethodno (kaobajagi ili izistinski, pitajte reditelja) oprala „onu stvar“! Ladnom vodom?! Da je imala lavor, mogla je da joj uzvрати istom merom. Ili da ga bar iskoristi kao HTZ opremu, iz'eš lavor - čuvaj glavu. Ovako je samo nazebela, ako nije navukla i nešto gore.

Vi ste mlada, normalna devojkica nesklona mazohizmu? Izvinite, ali vi niste iz ovog teksta, vratite ove novine gde ste ih našli!

Mirjana Đurđević

Ludiranje u Ludusu

ANKETA

Samo malo neobavešten

Glumac? Na žalost, nisam u toku poslednje 2 - 3 godine. (Zubotehničar, 26 god)

Vlasnik pozorišta

To je onaj što ima pozorište! (srednjoškolar, 16 god)

Grand zvezda

To mi je poznato, ali ne znam, brate, ko je? Ne mogu da se setim! Da nije neka zvezda Grand'a? (nezaposlen, 21 god)

Predratni brat Mire Stupice

Glumac, režiser, tekstopisac. Predratni. (Pre kog rata?) Pa Drugog svetskog! Znam po Miri Stupici, on je bio njen brat. (mašinski tehničar, 37. god)

Janez, izgleda!

Neki Slovenac, uveo je savremeno pozorište posle rata, bio je reditelj. (Ekonomista, 53 god)

Ime od teatra

Reditelj, pisac, dramaturg. Nekad se tako zvao teatar, ne znam da li se još tako zove? (Zanatlija, 48 god)

Narodni heroj, naravno!

Ne znam ko je, znam šta je! Pozorište! A ko je Bojan Stupica? Mislim, narodni heroj, dok se po njemu zove pozorište. (trgovac, 34 god.)

Dalji rođak od đavolka

Muž od Mire Stupice. A ona je sestra od onog... Bore Todorovića, što ima sina Srdana! Što igra đavola! (67 god, penzionerka)

Moćno mesto

To je kafić. Tu je bila pucnjava od porodice Zarubica. Mnogo moćna porodica... (26 god, sistem administrator)

Ne bih da lupim...

Muž Mire Stupice. Valjda je on nešto igrao u pozorištu, davno, davno, dok se ono pozorište zove po njemu? Ne bih dalje lupao. (20 god, student)

Ima neke veze s pozorištem

Noćni klub u pozorištu, za umetnike! (25 god, ekonomista)

Osnivač, režiser...

Bio je oženjen Mirom Stupicom. On je osnivač JDP, režiser. Mislim da je pomogao da se Žanka Stokić rehabilituje? (49 god, doktor nauka)

KO JE BIO BOJAN STUPICA?

Dobro pamćenje

Noćni klub u kome se Legija potuk'o za Cecin rođendan i demolir'o ga, ili ga zapalio, ne mogu da se setim. Znam da je bila žešća pucnjava. (28 god, 'preduzimač')

Jel' reditelj, jel' glumac...

Znam da je bio muž od Mire Stupice. Jel' bio glumac il' reditelj? (21 god, student)

Mešana pozorišta

Znam da se po njemu zove Mala scena, al' ne znam jel' u BDPu ili JDPu, pošto mešam ta dva pozorišta. (28. god, pravnik)

Zvuči poznato

Nemam pojma. Zvuči mi poznato. Ima neke veze s pozorištem? Il se neko pozorište zove po njemu? Ili neko mesto? (Gimnazijalka, 18 god)

Muž od književnice

Ne znam. Muž od one, kako se zove...? (Mira) Da, Mira Stupica, književnica. (studentkinja, 22 god)

Dve Mire, a čiji je muž?

Bojan Stupica? Znam! To je muž od one Mire... Mire Banjac! (fudbaler, 21 god)

SPEKTAKL SA ČETIRI GLUMCA KAMERNO ZA 2000 GLEDALACA

Pompezno najavljan na bilbordima projekat *Ko se boji Viržinije Vulf* izveden je u Sava Centru. Pozorišni poslenici znaju da je Edvard Olbi 1962. godine napisao ovaj tekst kao kamerni, na šta naravno ne mora da obrati pažnju gospodin Stojan Stojčić, po profesiji arhitekta, koji se do sada bavio filmom, a ovo mu je prva pozorišna režija. Kritika je naravno ocenila da je ogroman prostor progutao inače odlične glumce Milana Gutovića, Miu Begović, Minu Lazarević i Milana Tomića. Možda se predstava za par hiljada gledalaca može smatrati kamernom ako se uporedi sa političkim predstavama po trgovima ili sa fudbalskim utakmicama, ali u okvirima savremenog teatra to nikako nije moguće. Kritičar renomiranog lista proglasio je predstavu "turističkom", dok novinar istog lista pita: "Kome smetaju ovacije?". Kako kome? Pa kolegi, kolega!

IGRALA JE LAURU KAO ŽENU KOJA ZARAĐUJE SVOJ HLEB

Dugogodišnja članica Beogradskog dramskog, odnosno Savremenog pozorišta, Neda Brgić-Ognjanović rođena je 30. juna 1928. godine u Zagrebu, a umrla 20. aprila 2006. godine u Beogradu.

U riječkoj Gimnaziji pravilnoj govornoj dikciji posebno je posvećivala pažnju profesorka srpskohrvatskog jezika Desanka Jeletić. Ljubav prema književnosti i lepo kazanoj reči odveli su Nedu Brgić u Glumačku školu u Zagreb, na kojoj je položila audiciju, ali poziv za školovanje je otišao na pogrešnu adresu (u Pulu umesto na Rijeku!). Da ne gubi godinu, upisuje se na Pravni fakultet u Zagrebu.

Kada je školske 1950/51. otvorena Pozorišna akademija u Beogradu, upisala je grupu glume. Te godine primljeno je 36 kandidata, a među njima i četvero iz Zagreba: pored Nede Brgić bili su još Nada Subotić, Desa Gvozdenović i Vanča Kljaković. Naredne godine je otvorena Akademija u Zagrebu i njih troje su se vratili, a Neda je ostala u Beogradu. Njene kolegice su bile Sibina Mijatović, Olga Brajović, Jelena Jovanović-Žigon, Ljiljana Kantić, Olivera Kostić, Slavka Jerinić, a među kolegama su bili Branislav Čiga Jerinić, Dragan Laković, Petar Banićević, Bogić Bošković, Dejan Čavić, Pavle Minčić, Momčilo Čira Životić. Bila je u klasi Jože Rutića, a asistent je bio Stevo Žigon.

Po završetku Akademije otišla je u Narodno pozorište u Niš, sa rediteljem Dušanom Rodićem, koji će uskoro postati njen suprug. U Niškom pozorištu je provela četiri veoma plodne godine (1953-1957), gde su joj reditelji bili iskusni Dušan Životić i Velimir Živojinović Masuka, a od mladih Rajko Radojković, Aleksandar Đorđević, Dušan Rodić.

Među njena značajnija niška glumačka ostvarenja ubrajaju se Međz u *Pikniku*, Mis Merdston u *Davidu Koperfildu*, Katarina u *Madam San Žen*, Jerdisa u *Pohodu na sever*, Linda u *Plači voljena zemljo*, Marta u *Drveće umire uspravno*, Glorija u istoimenom Marinkovićevom drami, Stana u *Čučuk Stani*, Vaska u *Zoni Zamfirovoj*.

Posle gostovanja reditelja Predraga Dinulovića u Nišu početkom 1956. i uspešno ostvarene Maše u *Tri sestre* Čehova, Neda Brgić naredne sezone prelazi u Beogradsko dramsko pozorište.

Od 1957. do 1978. kada jer otišla u prevremenu penziju Neda (udajom za reditelja Aleksandra) Ognjanović, ostvarila je niz zapaženih kreacija. Počela je u Čopićevom *Doživljajima Nikoletine Bursaća*, sa Radetom Markovićem, u kome je igrala sve ženske likove, od Curetka, Majke do babe Trivune, na preko tri stotine repriza. Posebno je volela i ubrajala u svoje najbolje uloge Lauru (*U Agoniji* M. Krleža)

NEDA BRGIĆ-OGNJANOVIĆ (1928-2006)

i Džou Britn (*Tugovanka za gospodina Čarliju* Dž. Boldvina).

Među ostalim uspešijim ostvarenjima se izdvajaju: Kraljica Draga (*Konak* M. Crnjanskog), Marjutka (*Balada o Poručniku i Marjutki* B. Krefta), Rašel (*Vasa Železnova* M. Gorkog), gđa Spasićka (*Ujež* B. Nušića), Lujza (*Posle pada* A. Milera), Hana (*Kralj Betajrove* I. Cankara), Klara (*Leda* M. Krleža), Jevrosima (*Maksim Crnojević* L. Kostića). Gostovala je u Narodnom pozorištu u Beogradu kao Horovođa zarobljenih Trojanki (*Orestija* Eshila, 1989), „sigurna, ozlojeđena i pribirana“.

Eli Finci je izdvojio Curetak Nede Brgić u *Nikoletini* („izistinska“ gluma, 1957), zapazio njenu Pralju u Kafkinom

Procesu (1959), a u Nušićevom *Uježu* (1962) će za skup emancipovanih žena, među kojima je i gđa Spasić, reći da je bilo „nečeg neodoljivo smešnog u načinu kako su varirane istovetnosti i poistovećivane razlike.“ Kritičar Jovan Hristić nalazi da je Nedi Ognjanović u *Maksimu Crnojeviću*, u Jevrosimi „polazilo za rukom da u jambu otkrije i sudbinu Maksimove majke“, a Petar Volk će dodati da je „gotovo bez spolnog gesta, impresivno dočaravala bol majke, svesne Maksimove tragedije“.

Jovan Hristić postavku Krležine *Agonije* Aleksandra Ognjanovića ocenjuje da ju je reditelj na nov način pročitao, i uspeo da u „Krležine lutke iz kojih kuljaju poplave reči udahne malo stvarnog života. Toj zamisli najviše se približila Neda Ognjanović koja je igrala Lauru bez izveštačene patine provincijalnog plemstva, kao ženu koja zarađuje svoj hleb sopstvenim rukama i zna šta je u životu istina, a šta poza“. I Slobodan Selenić slično ocenjuje Nedinu Lauru, smatrajući da je „manje predstavnicu određenog društvenog kruga i vrste manira, a više žena, prava žena između dva lažna, nepostojeća čoveka“. A Petar Volk zaključuje da „između rediteljskog koncepta i glumačke interpretacije postoji puno jedinstvo“ te da igra Nede Ognjanović „svojom ubedljivošću i neospornim kvalitetima predstavlja osveženje za ceo komad.“

Malo je nastupala na radiju i televiziji. Sačuvan je televizijski snimak pozorišne

predstave *U agoniji* (1981). Igrala je u filmovima *Dan četrnaesti* (red. Zdravko Velimirović, 1960), *Bube u glavi* (1970), *Živeti kao sav normalni svet* (1982), oba u režiji Miloša Radivojevića.

Niškom novinaru Slobodanu Krstiću je januara 1992. izjavila: „Mnogi me pitaju da li sam zadovoljna svojom karijerom. Pa i jesam i nisam! Mogla sam mnogo više da uradim, mnogo više uloga da odigram, ali uvek postoji nekakav sticaj okolnosti, postoje ljudi koji vas zaustavljaju. A gluma je jedan dugi život, milion života koje proživiš i u tome je čar poziva“.

Neda Ognjanović ostaće zapamćena kao glumica koja je preko dve decenije svoje uspešije uloge ostvarila na sceni na Crvenom krstu, u predstavama raznolikih rediteljskih koncepata, a koji nisu uvek morali biti primereni njenom glumačkom habitusu i njenom poimanju poetike glume. Verno je služila sceni, u njoj je nalazila smisao svog postojanja.

Delila je, ujedno, i sudbinu glumice uz muževe-reditelje, a to je predstavljalo koliko izvesnu prednost, još više je bivalo povod za ogovaranja i kolegijalnu surevnjivost.

Živela je u dubokoj senci, nije težila popularnosti niti se nametala javnim medijima, izbegavajući da obeleži i zaslužene jubileje. Tako je i otišla iz života, tiho, nečujno, provodeći poslednje dane u najužem porodičnom krugu.

Z. T. Jovanović

„POSVEĆENOST JE NOSEĆI ZID TEATRA“

Govorio je profesor Miroslav Belović.

„Što sam u pozorištu rekao - rekao sam. Što nisam rekao - nisam rekao. Bilo bi lepo da život ima svoju reprizu i da čovek može sebe da iskoriguje. Život, nažalost, nije pozorišna predstava, on je jedinstvena, neponovljiva mogućnost da umetnik sebe iskaže i da odškrine vrata u nepoznato.“

Što se tiče moga rediteljskog rukopisa negovao sam u sebi umetnost rediteljskog preobražavanja. Tražio sam žanrovske koordinate za svako novo dramsko delo. Počinjao sam uvek ispočetka i težio stilskom jedinstvu. Gradeći misaonu vertikalu predstava pronalazio sam savremena sazvučja, ali sam uvek pravio jasnu distinkciju između savremenog i pomodnog. Uvek sam imao otpor prema rediteljskom egzibicionizmu i rediteljskoj eklektici. Iako sam bio i ostao fasciniran genijalnošću Stanislavskog, u svojoj

rediteljskoj i pedagoškoj praksi, i kroz pisanu reč, borio sam se u našoj sredini protiv školske, sive i dogmatske primene njegovog vidovitog 'sistema'. To doktrinarno osiromašenje otkrića Stanislavskog je bio diktat socrealističkog i agitpropovskog pritiska na pozorišne umetnike.“

„Što se tiče mojih repertoarskih preokupacija, iako sam režirao značajna dela svetske književnosti od antičkih tragičara do avangardnih savremenih dramskih pisaca, ipak su u središtu moga interesovanja bila naša dramska dela, savremena i ona iz baštine. Čini mi se da sam u izvesnoj meri doprineo da se u Jugoslovenskom dramskom pozorištu razbije zla vera prema novim i neproverenim dramskim tvorevinama. Režirao sam niz domaćih praiizvedbi, a posebna pasija mi je bila da oživim na sceni dela koja su nepravedno

sahranjena na groblju našeg nehata i zaborava. Na sednicama Glavnog odbora Sterijinog pozorja pokrenuo sam akciju da se na Pozorju prikazuju i dela iz naše baštine. To je bilo usvojeno i donelo niz otkrića.“

Kao upravnik Jugoslovenskog dramskog pozorišta, za vreme trogodišnjeg mandata, stavio sam na repertoar osam domaćih praiizvedbi: Krležinu *Salomu*, *Maskaratu* i *Na rubu pameti*, *Savonarolu* i njegove prijatelje Jovana Hristića, *Banović Strahinju* Borislava Mihajlovića-Mihiza, *Alisu u zemlji progresivnih čuda* Slobodana Novakovića, *Budilnik* Vlade Bulatovića i *Baladu o aždaji i junaku* Vuka Vuča.

Kao dugogodišnji umetnički rukovodilac Akademskog pozorišta osavremenio sam repertoar tog pozorišta odlučivši se da isključivo prikazujem dramske prvence

MIROSLAV BELOVIĆ (1927. - 2005.), prvi s leva, sa ispitnom komisijom i studentima režije 1974. godine u Pozorištu Boško Buha

studenata Beogradskog univerziteta: Aleksandra Obrenovića, Jovana Čirilova, Bore Draškovića, Slobodana Novakovića, Raše Popova, Dejana Đurkovića.“

„U nastojanju da stvorim savemeno pozorište za decu i da se oslobodim romantičarskih šablona, naivne didaktike, zaslađenosti i udvaranja malim gledaocima režirao sam dela Duška Radovića, Aleksandra Popovića, Boška Trifunovića, Ljubiše Đokića i bajke koje sam pisao u zajednici sa Jovanom Čirilovim i Stefanom Pešićem. Taj repertoar doveo je pozorište Boško Buha na Bijenale u Veneciji i na druge evropske festivale.“

U svom matičnom pozorištu, u Jugoslovenskom dramskom, doživeo sam prve sudare sa moćnim klanom koji je koristio difuznost i hipokriziju samoupravljanja u teatrima. Pojava agresivnog primadonstva i kalkulantskog politikanstva počela je da ruši etičku osnovu pozorišnog čina, ubrzala je rasprodaju talenata i prouzrokovala dekoncentraciju stvaralačkih težnji. Lični interesi postali su važniji od sudbine naših domaćih dramskih tekstova. Paradoksalno je, ali to su bile plodne godine kad sam režirao Nušićevog *Mister Dolara* i Držićevog *Dunda Maroja*. Moj rediteljski maksimalizam i insistiranje na poetskom zvučanju predstava smetao je pomodnim trendovima i žurbi za brzim uspehom. Ja sam se tada, alergičan na te konjunkturalne pojave, posvetio pedagoškom radu i gostovanjima u zemlji i inostranstvu. Za mene je režija bila i ostala poezija u prostoru i vremenu, a boje i sazvučja moga podneblja

i lepota našeg jezika - moja najdublja inspiracija.“

„U našem podneblju skloni smo melanholiji. Pozorište je jedno od sredstava da čovek pobedi to približavanje smrti. Samo, moram da priznam, ja sam svoje šezdesete godine zamišljao drukčije; zamišljao sam umetničke radionice JDP, generacije stažista. Verovao sam da ćemo svi misliti jedan od drugome i da ćemo eksperimentisati i podržavati tuđe vizije.“

Međutim, kod nas je sasvim drukčije. Kada je konzervativac - dogmatičar, to je drama, a kada je dogmatičar - avangardist, to je već tragedija. Zapravo, hoću da kažem da postoje mnogi koji bi hteli da sve reke teku u njihovo more.“

Moram reći da sam kraj života zamišljao sasvim drukčije. Međutim, u meni i kada je najteže - ima nade! Ima!“

„Imam često čudan san - da se pozorište oslobodilo svoje sebeljubivosti, uskosti, komercijalizma, ugadanja lošem usuku.“

Pozorište je izašlo na široke prostore, demokratizovalo se, prišlo ljudima. I ja slutim njegovo dalje cvetanje. Predviđam sjedinjavanje umetnosti, prirode i čoveka!“

Miroslav Belović nije bio moj profesor, ali sam u toku rada i druženja sa njim mnogo, mnogo naučila o pozorištu, umetnosti, ljudima i usamljenim velikanima duha koji odlaze sa ovih zemaljskih prostora ostavljeni i zaboravljeni od strane onih kojima su dali sve.

Marica Vuletić-Naumović

UMELA JE DA SLUŠA

Mira. Ne mogu da verujem da, kada dignem slušalicu, nikada više neću čuti nasmejano, šarmantno: „Molim!“

Otišla je mirno, ne povređujući one koje voli, kao da joj to sledi posle 70 godina života (od toga dvadeset aktivnih). Poslednje godine posvetila je čerki Simonidi, knjigama, gastronomiji. Tako se i ponašala. Kad je otišla u penziju (ranije, zbog bolesti) smatrala je i to normalnim, jer svemu dođe kraj ...

Budila je kod ljudi želju da joj se povere, umela je da SLUŠA. I sve je, posle razgovora s njom, izgledalo lakše, rešivo. Imala je urođenu ljubav za ljude, uvek spremna da pomogne - i skromnost. Da, to je vrlina koja ju je krasila možda više od svih ostalih. Na Akademiji se to naročito osećalo: Gidra, Alija, Rale, voleli su da je, iz ljubavi, začikavaju: „Naša bogatašica“ i to ju je bolelo. Jer, zar je greh i zlo ne biti siromašan? Možda, u ono doba i jeste (pedesetih godina). Ali, nepravedno. A ona se brzo uklopila u ostali deo klase deleći sa nama hleb i mast (da li se još neko seća šta je to?), a vraćala kući mamine užine. Nije bila ni bogata ni siromašna.

Već na trećoj godini, Jadran film ju je angažovao za glavnu ulogu u filmu *Nije bilo uzalud*, sa Borisom Buzančićem. Postigla je veliki uspeh. Odmah posle

završene pozorišne akademije otišla je u Zagreb (u Jadran film) i provela tamo sedam divnih, stvaralačkih godina, snimajući film za filmom, preko 20 glavnih uloga. Ne znam ih sve jer nisu svi prikazivani u Beogradu, ali i danas se repriziraju na televiziji. Najčešće: *Izgubljena olovka*, *H-8*, *Dan četrnaesti*, *Krvava košulja (sa Marijom Crnobori)*, *Pet minuta raja*, sa dva velika glumca, Žigonom i Lojze Rozmanom, u režiji Igora Pretnara (za mene najbolji njen film). Poslednji film snimila je 1972. godine.

Vrativši se u Beograd, provela je četiri sezone u Beogradskom dramskom pozorištu. Govorila je reklame na radiju i televiziji svojim prijatnim glasom, perfektnom dikcijom i uvek tačnim akcentima. Bila je voditelj svih značajnih kulturnih događaja u Jugoslaviji. Na televiziji igrala je *Žutu* sa Čkaljom, u seriji *Dežurna ulica* pre nego što je taj komad postavljen na repertoar Ateleja 212. Intenzivno je saradivala sa Krsmancem i to joj je bio jedan od najlepših perioda u životu.

Nažalost, nagrade su je mimoišle. Ne sve, ali zar nije žalosno za našu kinematografiju što Mira Nikolić nema *Zlatnu arenu*? (Zar nisu veliki američki glumci ostali bez Oskara?) Dobila je nagradu UNICEFA za ulogu u *Izgubljenoj olovci*, zatim za ulogu *Dečaka* u Švarcovom

MIRA NIKOLIĆ (19...-2005)

Zmaju na festivalu u Nansiju (predstava Akademskog pozorišta Branko Krsmanović).

Eto, ceo život na dve stranice. Jedan izuzetno plodan, darovit i skroman život. Moram da dodam da je bila izuzetno obrazovana, načitana i iznad svega otmena, u najboljem smislu. Imala je mnogo prijatelja i brižljivo je negovala ta prijateljstva. Oni koji su imali sreću da budu njeni prijatelji, to znaju.

U svakom slučaju, bila je prava i JEDINA zvezda jugoslovenskog filma pedesetih i šezdesetih godina.

Mira Nikolić umrla je 25. aprila, prošle godine.

Nada Bulatović

SLIČICE IZ ŠVEDSKE, ILI O PRETERIVANJU I SVEDENOSTI

Susret sa Dramaten teaterom za mene je čudo. Nikada nisam videla jedno pozorište bliže moru gde se početkom aprila po površini guraju patke i krpe leda. Smestio se na samo nekoliko desetina metara od keja, ni ono u starom Hvaru nije tako blizu. Kasnije ću saznati da je ovo jedna od nekoliko prirodnih uvala grada čija kilometrima brižljivo izgrađena obala ukazuje na otvorenu strast i privrženost ovdašnjeg čoveka moru. Za očekivati je da se u ledenim danima ljudi skupljaju u čvrsta gradska jezgra dalje od udara vetrova i jakih morskih struja, a ovde, niz lepih fasada ujednačene visine prate obalu dokle oko seže. Na njima nema ničeg suvišnog i nekako je svečano. Prepoznajem unutarnju radost življenja na svakom koraku.

Jednostavan i udoban hotel bez pompeznog hola, na pet minuta od Dramatena. Uveče prilično glasna muzika iz bara uredno prestaje u 01.

Grad ima osamdeset muzeja. Poslednjeg dana boravka imam nekoliko sati da protrčim kroz tri. Lepo su opremljeni i dobro posećeni. Brižljivo i sa merom stvara se postavka i laiku razumljive kustoske koncepcije. Osećam kako i ovde nije sve izneseno, kako se u depoima čuvaju blistavi komadi za drugi put.

„Mi volimo da preterujemo“ kaže Vesna Stanišić dramaturg u Dramatenu na pitanje o uspehu našeg čoveka iz drugog grada, ali bez imalo nipodaštavanja. Ostavlja utisak da je usvojila i ovladala ovadašnjom tehnikom preciznih odrednica, način koji imponuje. Isto tako sa sigurnošću vodi ceo projekat „Na periferijama Evrope“ koji ulazi u drugu godinu realizacije, a pod okriljem odseka za kulturu Švedskog Instituta. Projekat kroz tri aktivnosti povezuje pozorišta „Duško Radović“ i „Pinokio“ iz Srbije i „Dramaten“ i „Uppsala Stadsteater“ iz Švedske. Izložbu fotografija čiji su autori deca iz Beograda inicirala je i kroz radionicu uvela decu u fotografiju Ann Lindberg. Izložba je bila prikazana u Beogradu, a sada je otvorena u foajeu „Lejonkulan“ scene u Dramatenu.

Druga aktivnost je paralelni rad dva dramaturga sa tinejdžerima na osetljive teme iz kojeg Greta Sundberg u Švedskoj i Nikola Zavišić u Beogradu treba da stvore dramske tekstove za mlade. Treći segment ovog dvoipododijelnog susretanja pozorišnih stvaralaca dve udaljene zemlje su javna čitanja komada Grete Sundberg „Budi čovek“, koje je održano u martu na sceni „Malog pozorišta Duško Radović“, i „Happy End“ Igora Bojovića,

koje je održano početkom aprila u Dramatenu.

Kako se u razgovoru na seminaru održanom dan posle javnog čitanja Bojovićevog teksta ispostavilo, većina učesnika je osamdesetih godina imala utisak da je ondašnja država srećno uspostavila multikulturalne i višenacionalne odnose te da su bili prilično zbunjeni razvojem događaja devedesetih.

Tako je za vreme priprema rediteljka Anja Suša morala da glumcima u samo nekoliko proba prenese odlike vremena, približi atmosferu u kojoj se komad odvija i pojasni preterivanja u karakterima. I ne samo to. Odlične glumce Dramatena, stasale na psihološkom realizmu koje će beogradska publika imati priliku da upozna na TIBI u izvodenju Hamleta za tinejdžere, rediteljka je provela kroz kratak kurs groteske.

Na javnom čitanju teksta „Happy end“ na sceni „Lejonkulan“ u Dramatenu, pedesetak viđenijih pozorišnika pažljivo je pratilo tok komada. Mogao se seći vazduh koliko je bio zgusnut i nabijen. Bojazan kako će razumeti muke našeg malog čoveka iz devedesetih brzo su raspršili glumci Dramatena. Među njima, glumica kojoj na muzičke pasaže dekolte drhturi i pocupkuje, očigledno sasvim lako prelazi barijeru dalekog i

hvata niti nepoznatog mentaliteta. Već na samom početku smeh, tačne reakcije na mestima koja mi sigurno prepoznajemo. Ali nepogrešivo je reagovala i ova, brižljivo odabrana publika, kako reče domaćin „sam vrh pozorišnog Stokholma“.

Mislila sam kako će ova udaljena zemlja u svemu biti na drugom kraju, kako su drugačija klima i visoki standard pretpostavka da bude ekstremno daleka i možda nerazumljiva i da su sudionici projekta tek retki, izuzetni.

Onda se ispostavilo da su nam načini zaista drugačiji, ali da lako uspostavljamo zajednički jezik, da umemo da se prepoznajemo, da nam je smisao za humor obostrano bliži od toliko prisutnog i u raznim medijima zastupljenog anglosaksoskog.

Izgleda da se uzajamno tome radujemo. Tome ide u prilog i ovih dana pristigla vest o izvanrednoj recenziji sa javnog čitanja komada „Happy end“

Diana Kržanić Tepavac

Anja Suša, domaćini i Igor Bojović u Dramaten Teatru

Predstava *Pobuna lutaka* (Marica Vuletić) Pozorište Boško Buha u teatru u Ankari

MALE DAME

MALA GOSPODA

Međunarodni dečiji pozorišni festival (Küçük Hanımlar Küçük Beyler uluslararası çocuk tiyatroları festivali) Ankara, Turska, 25-30. 04. 2006.

Od 25. do 30. aprila ove godine, u Ankari, održan je Međunarodni dečiji pozorišni festival *Male dame, mala gospoda*. U okviru programa Festivala izvedeno je 19 predstava na 4 različite scene u Ankari, od kojih je većina bila iz same Turske, a učestvovala su i predstave iz Nemačke, Izraela, Rumunije, Rusije, Kipra i Srbije. Program Festivala upotpunjavali su seminari i radionice

posvećeni različitim temama i tehnikama od značaja za dečiji teatar (razvoj dečjeg i omladinskog pozorišta u Turskoj; ritam, telo i tehnika; pokreti šake; upotreba maske u dečjem pozorištu).

Po preporuci Hasana Elkea, dramskog pisca i profesora dramaturgije iz Turske, koji je prethodne dve godine bio gost Teatarske internacionalne beogradske avanture (TIBA), predstava *'Pobuna lutaka'* (po tekstu Klauđije Lukašević, u režiji Marice Vuletić-Naumović) pozorišta *Boško Buha*, uvrštena je u program festivala. U *Malom pozorištu (KüçükTiyatro)* su 27. aprila odigrane dve predstave pred prepunim gledalištem pozorišta koje je, iako se zove *Malo*, u stvari veliko kao naše *Narodno*. Radost igre

glumaca predstave *'Pobuna lutaka'*, koji su po treći put na gostovanju u inostranstvu (posle Tunisa i Egipta), ponovo je izazvala burne aplauze i oduševljenje kako starijih, tako i dece. Još jednom se pokazalo da igrom bez reči, ako je ona iskrena i istinita, zaogrnta velom mašte, može da se govori ubedljivije nego rečima.

Iz Ankare smo se vratili sa potpuno novim viđenjem ljudi i zemlje čiji smo gosti bili, sa verom da smo otvorili još jedan prostor za umetničku sardnju, ovaj put između Turske i *Serbistana*, kako se naša zemlja zove na jeziku naših novih prijatelja.

Marica Vuletić

MISIONARSKI PODUH VAT GLUMCA LUKE POPOVIĆA

Srpsko narodno pozorište u Americi

PRVI DEO

Glumac Luka Popović (1878-1915), član Narodnog pozorišta u Beogradu, organizovao je i vodio godinu dana (1911/12) pozorišnu trupu pod imenom Srpsko narodno pozorište u Sjedinjenim Američkim Državama.

Njegov misionarski poduhvat sceniskog predstavljanja isključivo dela srpskih dramskih pisaca u kolonijama naših iseljenika u Americi, "koje je nevolja nagnala da preko dalekih mora traže sebi koru hleba", predstavlja značajan kulturni i patriotski čin, manje poznat, gotovo zaboravljen i nedovoljno proučen.

Luka Popović je poreklom iz čuvene glumačke porodice. Iz doma sveštenika Luke Popovića iz Ivande, sedmero dece (pet kćeri i dva sina) posvetilo se glumačkoj umetnosti. Ta najbrojnija srpska glumačka porodica dala je našem pozorištu, na početku njegove istorije novijeg doba, četiri poznate sestre-glumice: Draginju Ružić, Sofiju Vujić, Jecu Dobri-

nović, Ljubicu Kolarović i brata Lazu Popovića.

Luka je sin Laze Popovića (1839-1892), koji je bio član sva tri profesionalna pozorišta na Slovenskom jugu, u Novom Sadu, Zagrebu i Beogradu. Potomci svešteničke porodice Popovića iz Vranjeva čine svojevrsnu pozorišnu trupu od blizu dvadesetak izvrsnih glumica i glumaca, među kojima se izdvajaju, pored pomenutih, Zorka Todosić, Emilija Popović i Milka Marković.

Odrastao u tako brojnoj glumačkoj porodici, Luka Popović se rano opredelio za pozorište i počeo je da glumi, najpre, u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu, da bi potom postao stalni član prestoničkog pozorišta.

Posle jednogodišnjeg boravka u Americi, Popović je angažovan 1913, za glumca i reditelja novoosnovanog Narodnog pozorišta u Skoplju, pod upravom Branislava Đ. Nušića, gde je i umro 16. februara 1915. od epidemije pegavog tifusa.

List "Srpski Jug", verovatno iz pera M. Predića, jednog od urednika lista, pored Branislava Nušića, u nekrologu je zapisao:

"Pokojni Luka je od početka osnivanja Narodnog pozorišta u Skoplju angažovan za člana i naimenovan za

reditelja. On se prvi put na skopskoj pozornici pojavio u ulozi Dušana Silnog i kako je onda svojom uglednom pojavom osvojio gledaoce, tako je sve do kraja života ostao njen omiljeni glumac. Nije bilo gotovo komada u kome Luka Popović nije učestvovao i nije bilo gotovo komada u kome ga publika nije rado gledala. Tu skoro još pre no što će leći u postelju, on je kao David Štrbac u Kočićevom *Jazavcu pred sudom* požnjeo buru aplauza.

Poslednja mu je rola na skopskoj pozornici i poslednja u životu bila Gospodin Alfons u Diminom komadu istog imena. Najlepše su i najtoplije bile pozdravljene u tome komadu scene kada se na pozornici sreo "slavan tercet" - gđa Todosićka, g. Gavrilović i Luka Popović. Dvadeset četiri časa posle odigrane ove role Luka je bio na bolesničkoj postelji i desetoga dana holovanja već je ispustio svoju plemenitu dušu".

Za njega pozorišni istoričar Borivoje S. Stojković veli da je bio "dobar, darovit i inteligentan glumac, vrlo brižljiv u studiji, realistički i uopšte odmeren u izrazu, sa lepom i pravilnom dikcijom", te da je delovao sa scene "uvek skladno i snažno, ali se nije uzdigao do višeg umetničkog nivoa".

***

Kao istinski histron, težio je stalno za novim pozorišnim izazovima. Njegov nemirni duh nije mirovao.

Krajem aprila 1911. Luka Popović moli Upravu Kraljevskog srpskog narodnog pozorišta u Beogradu da mu odobri putovanje u Francusku "radi glumačkih studija" i to o vlastitom trošku. U novoj molbi, od 10. maja iste godine, glumac menja svoju prvobitnu nameru, i umesto Francuske, sada je njegov cilj - Amerika.

Milan Grol, upravnik Narodnog pozorišta, prosleđuje Popovićevu molbu ministru inostranih dela, podržavajući nameru glumca da "organizuje srpsku pozorišnu družinu u Americi", i smatra da ta inicijativa "zaslužuje pažnju i potporu".

Po svemu sudeći, potrebnu potporu za neizvesno putovanje, Popović u prvi mah nije dobio od srpske vlade, već je, uz obezbeđene simbolične putne troškove, krenuo preko okeana.

Beogradski listovi 20. maja objavljuju konkurs Luke Popovića kojim traži glumce i glumice za Ameriku: "Repertoar biće samo i isključivo srpski, pevače se srpska pesma i negovače se srpska muzika... Glumice koje se prijave kao prvi uslov, uz ostale glumačke sposob-

nosti, moraju imati i dva sasvim nova kostima i to narodni i stari istorijski. Svaka prijava za ovo putovanje držaće se u najvećoj tajnosti. Prvenstvo imaju oni koji su, pored toga što bi bili dobri glumci, još i dobri pevači".

Oglas, po svemu sudeći, nije naišao na odgovarajući odjek.

Kolege priređuju Luki Popoviću 17. maja 1911. oproštajnu predstavu, u dvorani "Kolarac", izvodenjem Sardouove komedije *Prisni prijatelji*, čiji je prihod trebalo da obezbedi pokriće troškova njihovog druga za daleki put.

Pošto nije obezbedio glumačku trupu za preookeansko putovanje, Luka Popović kreće sam. Iz Hamburga, gde je čekao brod za Ameriku, piše 16. jula 1911. pozorišnom prijatelju Risti Odačiću:

"Mogu Vam reći da su ove velike varoši strašno na mene uticale i da sam se gotovo uplašio od ove užasne galame. Prošao sam kolima dva sahata kroz Beč, isto kroz Berlin, a evo već treći dan kako sam u Hamburgu. To su varoši budi Bog s nama, ali šta me čeka u Nju-Jorku? Neka mi se Bog smiluje! Ovoliko sveta, što rekao Mendlik, nisam znao da postoji, svi rade i svi se nešto žure".

Zoran Jovanović

BRUTALNOST RAVNODUŠNOSTI

Mladi beogradski reditelj Miloš Lolić bio je u selekciji prošlogodišnjeg Sterijinog Pozorja

Da li možeš da definišeš koje su karakteristike zajedničke u izrazu mnogih novih, mladih reditelja čije predstave gledamo ove sezone u pozorištima? Može li se govoriti o nekoj novoj poetici, novom talasu?

Mi pozorište još uvek opipavamo više nego što se njime koristimo, zato je prerano povezivati mlade reditelje u celinu, generalno mislim da je i nepotrebno. Ako se zajednička 'nova poetika' ikada realizuje ona neće biti posledica ideologija i kontra-ideologija ili škola i umnih mentora, koliko rezultat kolektivnog haosa. Ostajemo slika opšte društvene rasutosti i proističemo iz dugogodišnjeg diskontinuiteta, vreme koje nas je proizvelo zajednička je osnova, zajednička nam je

'posleratnost', otud valjda i odgovornost. Ali, imena koja tu novu (beogradsku) pozorišnost stvaraju ne bi trebalo da nabrajamo mi, i evo, kada, LUDUS kaže 'mnogi novi mladi reditelji', ume li sam te 'mnoge' da nabroji? Živim i radim u zemlji koja ima mizerno mali broj pozorišnih scena, a ipak proizvodi 15 do 20 pozorišnih reditelja godišnje, i kada se u takvoj situaciji iza termina 'mnogi' krije manje od osmoro ljudi koji su se dokopali tržišta - to mora da je ironija.

Da li imaš utisak da je u tvojoj generaciji stil prikazivanja realnosti, brutalnosti, i socijalnih pitanja po nečemu poseban? Je li to autentično osećanje tvoje generacije, ili nametnuto dramskim tekstovima sa zapada?

Nažalost, ne vidim da smo toliko autentični. Ako se trenutna pozorišna delovanja uporede sa primerima iz istorije izvođačkih umetnosti ispada da se mi nedovoljno bavimo realnošću, brutalnošću i socijalnim pitanjima (a ova tri ne stoje a priori u istom košu). Brutalnost, na primer, uopšte nije ekskluzivitet našeg vremena, i nije teško nabrojati mrtve autore koji se s brutalnošću nose otvorenije i iskrenije od živih savremenika. Ovdašnje pozorište nije dovoljno snažna reakcija na sve ono što smo preživeli. Međutim, mi danas više ne živimo brutalnost rata koliko živimo nekakvu brutalnost medija, industrijalizovanu brutalnost koja više nije prirodni element već projekcija kojom se hranimo. S obzirom da je više ne doživljavamo kao nešto lično, ostajemo hladni, čak blokirani, autistični, i to je neka posebna brutalnost - brutalnost ravnodušnosti. Mene

Mlad, lep i uspešan Miloš Lolić

najviše zanima koliko će pozorišno biti brutalni oni koji su u vreme bombardovanja imali deset godina, a oni vrlo brzo dolaze. Inače, teza da nam je u pozorištu nešto nametnuto sa zapada je nesuvisla, i trebalo bi je pod hitno preispitati dok ne postane opasna (kao što

treba videti razlikuje li se ono što nam se nameće sa istoka).

Postajavlju li se danas na repertoar reditelji ili dramski tekstovi?

Ne znam šta bi bio tačan odgovor i ne vidim da postoji jasna repertoarska politika beogradskih pozorišta. Mladim rediteljima se uglavnom zadaju tekstovi koje treba da režiraju, ne znam kakva je korist od toga. Moguće je da režirati tekst koji želiš treba zaslužiti, međutim ne znam ko odlučuje kada smo prošli na testu.

Šta je to što tebe okupira kao problem koji zavređuje da bude obraden u teatru?

Oduvek me zanimalo pozicioniranje tog tela koje se pod reflektorima znoji na sceni, užitak i patnja istog. Trenutno me interesuje kako se u savremenim ruševinama ideologija konstituiše identitet (bilo pojedinca, bilo društva) i koja to događajnost publiku plaši i ushićuje. Nisu to nimalo originalne teme, ali su srećom neiscrpane.

Vesna Vukajlović

„IN YOUR FACE“ NA SRPSKOM TALASU

Predstava „Halflajf“ po tekstu mladog Filipa Vujoševića, a u režiji Ane Tomović je ušla u selekciju za ovogodišnje Sterijino Pozorje.

Ana Tomović je mlada rediteljka koja, kako sama kaže, kao da plovi na novom talasu u srpskom pozorištu. Do sada je režirala „Princa žaba“ Dejvida Memeta, „Creeps“ Lica Hibnera, „Zlatnu udicu“ Ljubinke Stojanović, a za predstavu „Patka“ prema tekstu Stele Fili dobila je nagradu za režiju na Joakimfestu prošle godine. Talas o kojem govori Ana Tomović predstavlja osveženje i nudi novu osećajnost, ali otvara i pitanja kako i zašto je on baš takav. O tome razgovaramo sa Anom.

Primećuje se poseban rediteljski rukopis u poredjenju sa prethodnim generacijama. Da li možeš da prokomentarišeš tu pojavu, da kažeš nešto o literaturi koju čitate?

„Potpuno je tačno da se pojavila nova generacija reditelja. Ali, ne samo reditelja, nego se pojavila i čitava generacija mladih dramskih pisaca. Tako da mi se čini da u Srbiji dolazi do buđenja novog pozorišta. I to se dešava iz nekoliko razloga. S jedne strane tu je grupa mladih reditelja, i to posebno ženskih reditelja. Tu su Iva Milošević, Đurđa Tešić, Ksenija Krnjajski, Ana Đorđević...Zatim, tu su od mladih reditelja Miloš Lolić, Boris Lješević i još neki mladi koji tek dolaze. I zaista, dobili smo šansu u nekim važnim pozorištima u Beogradu. S druge strane, tu su novi pisci poput Maje Pelević, Filipa Vujoševića, Minje Bogavac, Milene Marković...Oni su oformili svoju grupu, sajt. Preko njih i mnogi drugi imaju šanse da

dođu do šire javnosti. Ta komunikacija nije do sada imala svoj pravi oblik, mislim pre nego što su tekstovi postavljeni na internet. Tako da se i ja osećam kao neko ko plovi na jednom talasu, sa ljudima koji su novi po duhu, senzibilitetu. I što je za mene najvažnije, ja najviše učim gledajući upravo njihove predstave.“

Šta je ono u čemu se svi vi slažete, nezavisno od razlika koje su očigledne? Gde se dodiruju vaše poetike? Često se mogu čuti komentari na temu neobrutalizma.

„Sve naše predstave su različite, ali generalno, i u svetskoj dramaturgiji je došlo do novog talasa koji se zove „in your face“ i koji je počeo još devedesetih. Mi te repove možemo i sada da prepoznamo, mada to prelazi u nešto drugo. Što se tiče brutalnosti, mislim da je to kod komunikacije naše generacije. Meni to nije čudno. To je brutalnost koja podra-

zumeva psovke, agresiju, osećaj beznađa, veliku eksplicitnost na sceni. To osećam kao deo nečeg sa čim sam odrasla. Mladi reditelji su uglavnom okrenuti savremenim tekstovima, onima koji upravo u današnje vreme nastaju bez obzira da li je reč o svetskoj ili domaćoj drami. Đurđa Tešić je režirala tekst Sare Kejn, Miloš Lolić „Veliku belu zaveru“ Dimitrija Vojnova. Ja sama se kroz te tekstove razvijam i gradim svoj odnos prema svetu. Najdominantnija tema koja me interesuje, i koja će me dugo interesovati je tema odrastanja. I to odrastanja kao stalnog sukobljavanja sa spoljnim svetom, kao stalno učenje o smislu i besmislu života. Tako su i svi glavni likovi u mojim predstavama na kritičnoj tački, u momentu krize identiteta, a trenutku prvih razočaranja. To je po meni jako vibrantna tema i energentski i značenijski potentna.

Vesna Vukajlović

Mlada, lepa i uspešna Ana Tomović

Radio: RAZGOVORI, OSVRTI I PO KOJA KULOARSKA PRIČA

Kad bi sve slobodno vreme uspeo da posveti aktivnom slušanju radijskih programa, čovek bi u priličnoj meri mogao da bude ne samo informisan, nego i upućen u različite pojave i događaje našeg savremenog pozorišnog života. Emituju se na raznim frekvencijama kratka i nešto duža obaveštenja, snimci sa konferencija za štampu, poneki razgovor s glumcem ili rediteljem, pa i kritički osvrti i produbljene analize. Sigurno se nađe i po koja kuloarska priča. No, prenatrpan obavezama, uznemiren brigama i sluden naizgled beskrajnog ponudom, pomenuti nesavršeni čovek niti dovoljno često ide u pozorište, niti dovoljno pomno sluša radio.

Drugi program Radio Beograda naročito se istakao u praćenju pozorišnih festivala. Zapaženo je u tom pogledu mesto i delovanje Mire Knežević. Nju, Dragoljub Bokonjić, novinar, jedan od urednika i voditelja jutarnjih emisija 'Radiovizor' i 'Kult pres', kolegijalno i prisno naziva Miška. Upravo angažovanim posredovanjem Mire Knežević, slušaoci su svakodnevno mogli da prate šta se, recimo, dešavalo na 56. festivalu profesionalnih pozorišta Vojvodine u Zrenjaninu, u teatru "Toša Jovanović". U telefonskim razgovorima sa Bokonjićem i

Milicom Dragoljović, Mira Knežević se s posebnim simpatijama, izražavala o predstavama subotičkog teatra, posebno o komadu "Sulami" koju je na osnovu Kuprinovog teksta dramatisovao Tibor Talan, a režirao Đerđ Hernak. To je komad sa dosta pevanja koji se po tom svojstvu bliži operi, ali ga je, možda baš i zato, moguće pratiti i bez posebnog prevođenja. Mira Knežević se ne zadovoljava pukim posmatranjem i šturim i oveštanim izveštavanjem, već u svoj dinamičan i ne lak posao unosi istinsku ljubav prema pozorištu.

Zaželela je da subotička predstava što pre gostuje u Beogradu i potrudila se da o tome povede preliminarne razgovore sa selektorom i članovima žirija i daleko od okruglog stola raspravljala o kriterijumima i dometima predstava. Slušaocima je skrenula pažnju na selektorku Dušicu Pejović, pozorišnu kritičarku koja radi u Radio Novom Sadu i koja odlično poznaje prilike, naročito vojvođanske, koja je temeljna, detaljna, u gledanjima i u pristupu. Izveštaji i zapažanja Miške Knežević primaju se sa odobravanjem jer se ona ne rukovodi ni razornim prekorevanjem, ni olakim pohvalama.

Gospođa iz velikog sveta

U noćnoj emisiji 'Deset i po' Prvog programa slušaoci su 6. aprila imali prilike da čuju nešto o ulaganjima našeg Ministarstva kulture u pozorišnu umetnost, pa i u jagodinski i zrenjaninski festival. Istog dana, drugi deo dvosatnih 'Kuturnih krugova' na Drugom programu bio je, kao i obično, kao tematska celina 'Maska' posvećen pozorištu. Urednica, Gordana Đurđević, pozabavila se pomenutim vojvođanskim festivalom, glumačkim susretima "Milivoje Živanović" u Požarevcu, ali i jednom novom knjigom. U bar još pet radijskih emisija (pomenimo samo novinarku Marinu Nikolić sa Prvog i Snežanu Stamenković sa Drugog programa) bilo je reči o istoj knjizi. Reč je o monografiji 'Gospođa iz velikog sveta' Feliksa Pašića, posvećenoj životu i delu nezaboravne Mire Trailović. U tim emisijama su najzanimljivija bila istupanja samog autora i Milana Vlajića. Bar pune dve godine Pašić je prikupljao priloge za biografiju ove znamenite žene, a za naslov je uzeo opasku visprenog poznavaoča, profesora Vladimira Stamenkovića.

Ne može se reći da se o Miri Trailović ne govori i ne zna, ali i u njenom slučaju ostaje otvoreno i bolno pitanje da li smo joj se odužili na pravi način, toj ženi za koju je Mihiz duhovito napisao da je imala šarm svetske dame i radni kapacitet jednog amalina i da je govorila više svetskih jezika, čak i one koje nije znala. U dragocenoj knjizi posvećenika teatra Pašića nalaze se intervjui i razni dokumenti koji će trajno svedočiti o svoj veličini poduhvata Mire Trailović. Za slušaoca posebno su upečatljive činjenice koje je izneo sam autor: da je posle oslobođenja Mira Trailović bila spiker Radio Beograda i da je prva pročitala vest o kapitulaciji Nemačke, kao i da je bila među osnivačima radio dramske grupe za javno, radijsko prezentovanje pozorišnih komada. Pašiću i njemu sličnim i duhovno srodnim poslenicima poželimo da ne posustanu u nimalo lakom, ali svake hvale vrednom poslu prikupljanja i objavljivanja građe o velikanima našega pozorja. Tako se ti poslenici i u svoje i u naše ime, a za dobro ove kulture, odupiru nemaru, zaboravu i prolaznosti.

Govori da bih te video

Pored Mocartovog i Sterijinog, ove godine se obeležava još jedan jubilej - 150 godina od rođenja Nikole Tesle. Bilo je kod nas u vezi s Teslom proteklih godina i neukusnih preterivanja, pa se nadamo da će jubilej biti dobra opomena za ozbiljan pristup ovom 'amerikanskom' i svet-skom velikanu srpskog roda.

11.4. Kulturne krugove je uređivala i vodila Marina Đurašković, a emitovan je prilog G. Đurđević posvećen predstavi 'Tesla ili Bajka o elektricitetu,' Milene Bogavac. Autorka u svom tekstu nije pošla od nekih visokoparnih izlaganja, jer ni sama nije stručnjak za fiziku i elektrotehniku, već je pošla od crtanog filma kao izražajnog sredstava bliskog savremenoj deci.

Čitav ciklus posvećen je Tesli u seriji 'Govori da bih te video' Dokumentarnog programa Drugog programa, a u okviru toga ciklusa do slušalaca je doprla emisija 'Pohvala izumitelju' Veljka Žujovića i Dragomira Brajkovića. Pored vrlo korektnih spikerke, odlomke Tesline prepiske interpretirali su dramski umetnici Rada Đuričin, Dejan Čavić i Milan i Petar Mihailović.

Mr Ranko Burić

ANITA MANČIĆ: SVAKO POZORIŠTE IMA SVOG CARA I SVOJU SVITU

Energična, buntovna, pomalo letargična, uvek spremna za borbu. Za sebe kaže da je glumački kleptomat, nepopravljivi idealista. Takva je Anita Mančić, Karolina Njber srpskog teatra. Dobitnik najuglednijih glumačkih priznanja, radila je sa velikanima našeg pozorišta. Mnogi je pamte po ulogama Anđele, đavolka Puka, Ikonije, Mileve Ajnštajn, Rumenke... ali i po mnogim revolucionarnim stavovima. Slava i popularnost joj nisu važni, a ni novac nije presudan. Njen credo je živjeti zarad umetnosti i viših ideala. Pozorišne moćnike ne zarezuje, a rediteljska uloga za nju je uživancija.

Mnogi pamte Vašu Karolinu Njber, glumicu koja je vešto reformisala nemački teatar. Da li ste nekada razmišljali o tome da na sebi svojstven način reformišete srpski teatar? Da li je uopšte ovdašnjem pozorištu potrebna reforma?

Sam čovek ne može da reformiše teatar. Za to je potrebna grupa istomišljenika koja će se hrabro upustiti u neku vrstu reforme. Današnji teatar se kreće u sasvim pogrešnom pravcu. Potrebno ga je osvežiti.

Karolina Njber je imala tragičnu sudbinu. Ona je primer da jedan čovek ne može ništa da učini. Potrebna je dobra volja i drugih ljudi. I kad sadiš biljku potrebno ti je plodno tlo. Mnogi ljudi koji su imali najpozitivnije želje da nešto učine završili su neprimetno. Naša sredina ne voli nikakve promene. Da bismo došli do promena i da bismo se osvestili, potrebno je da nam se mnogo toga lošeg desi. Mislim da smo se uspavali i ušuškali u sve ovo što nam se dešava. Nemamo nikakve sveže krvi, nemamo ljude sa strane koji će možda probati nešto drugo. Ne umemo da otkrijemo šta je to hrabro i ne umemo da se radujemo tim hrabrim pokušajima. To će nas dovesti do hermetičnosti. Ne mislim da će nam okretanje ka svetu doneti nešto pozitivno i novo, ali moramo da menjamo mišljenja, iskustva, da se mešamo sa drugim ljudima da bi smo na taj način mogli da se i proveravamo.

Reforma je suviše jaka reč, ali potrebno je da svi verujemo u nju i da je želimo kako bismo je i prepoznali. Moramo da stvorimo to plodno tlo da bi neka klica mogla da se primi.

Da li to znači da je Vaša vera u teatar danas manja od vremena kada ste prvi put zaigrali Karolinu Njber? Čini mi se da je tada Vaš pogled na teatar bio prilično optimističan?

To samo znači da sam sazrela i da su me iskustva naučila da pozorište ne može bogzna šta da učini. Mnogo je toga zagađenog na televiziji i na filmu, a to su ipak mediji koji su mnogo jači od pozorišta jer teatar može da utiče na manji procenat populacije. Uprkos tome, po-

zorišni ljudi su spremniji da učestvuju u promenama. Ostali deo našeg stanovništva sedi u kućama, ispred televizora. Možda bi kroz serije trebalo osvestiti ljude i ponuditi im veći kvalitet od onoga što im se nudi do sada. Autori, kao i producenti serija i filmova moraju da imaju veće ambicije, te i više kriterijume onoga što nude publici. Kod nas se sve svelo na jeftin proizvod i na novac, a niko se ne bavi idejama. To naravno spušta nivo i kod publike, i kod autora, i kod nas glumaca. Nemamo cilj ni da izvozimo, nemamo cilj da nas neko gleda, već samo da se proizvod proda našem tržištu koje je spalo na niske grane. Danas nisu potrebne velike ambicije, niti veliki kvalitet da bi se nešto prodalo. Serija je spala na nivo jedog piva. Nisam više optimistična jer je i umetnik taj koji razmišlja kroz novac.

Kad smo već kod serija, veoma ste kritički govorili o "pranju mozgova u televizijskim centrifugama", a i Vi ste pritom zaigrali u jednoj takvoj seriji koja se emituje upravo na televiziji koja bi se mogla nazvati mašinom za ispiranje mozgova?

Da ne bih završila kao Karolina Njber i umrla od gladi, morala sam da pristanem na snimanje serija. Veliki umetnici glume po raznim serijama i to je realnost. Počeli su da nas tretiraju kao jeftinu radnu snagu. Plaćaju nas na sat kao fizičke radnike koji prenose džakovu cementa. Shvatila sam da ja kao pojed-

inac ništa ne mogu da promenim. Pristajem da glumim u nekoj seriji ako vidim da se u njoj nalaze ljudi kojima verujem. Mogla sam da kažem neću, ali smo dovedeni dotle da jedino možeš da biraš - da umreš od gladi ili da budeš deo te priče. Da sam odbijala pojedine uloge niko me ne bi zbog toga više cenio. Gubim na svim frontovima ako me nema i ako nestanem. U jednom trenutku, počela sam da nestajem u svakom smislu. I onda sam morala da opstanem u ovom svetu jer je cilj svakog umetnika da živi. Važno je da u onome što radiš budeš profesionalan, da budeš dobar, da imaš neki nivo, pa čak i ako si u nekom okruženju u kojem ne bi želeo da budeš.

Šta je sa sudbinom serije "Drugo stanje" koja se emitovala na BK televiziji, a u kojoj ste igrali glavnu ulogu?

Ne znam šta će dalje biti sa tom serijom. Moram priznati da sam digla ruke onog trenutka kada sam i digla tužbu protiv producentske kuće koja je proizvodila tu seriju jer nisu ispoštovali svoj deo ugovora. Ne znam šta će biti sa sudbinom te serije, zaista, a moram priznati da mi je sasvim svejedno. Kod nas se sve može i ne mora. Tako se tretira sve pa i sam čovek. Besmisleno mi je da pričam o umetnosti u okruženju u kojem čoveka više niko ne tretira. Čovek je zamenljiv. Ubiju čoveka, ubiju ti premijera, ne nađu ubicu... tako da je besmisleno o svemu pričati. Umetnost je ipak neki viši nivo svesti.

Da li je i to jedan od razloga što Vas nema na filmu?

Nema me na filmu zato što me i ne zovu. A ako bi me i zvali, pitanje je šta bih odgovorila. Moram priznati da sam depresivna i baš sam razmišljala o čemu bih danas razgovarala sa Vama. Postalo mi je muka da u vreme Karoline Njber izigravam revolucionara i da kritikujem jer onda sam bar imala nekog neprijatelja. Danas je svuda zavladao letargija, pa i u mojoj duši.

Da li to znači da nisu stigla nova vremena i da je sve isto kao i onda kada ste imali nekakvog neprijatelja?

Imala sam protivnika, ali očigledno je to bila iluzija. Protivnik je otišao, više ga nema, a ništa se nije promenilo. Opet prodajem maglu. Sve je po starom. Možda neka minimalna promena, ali u svojoj duši ne osećam promenu, ne osećam

kvalitet. Došli su neki novi ljudi koji razmišljaju da ja i mi maznemo nešto od tog kolača, a niko nema vizionarsku ideju. Postoje neki ljudi koji se bore. Obradovala sam se kada je Jugoslovensko dramsko pozorište ušlo u Evropsku zajednicu i to doživljavao kao svetlo na kraju tunela. Doći će neki novi ljudi, gledaćemo neke nove predstave, razmenićemo neka iskustva, ići ćemo negde, neko će negde otići... Nešto će se možda pokrenuti pozitivno.

Pozorište se svelo na tetrapak mleka i na to kako ćemo ga upakovati, da li će biti kravica ili će biti neki novi oblik, pa ćemo ga lakše prodati. Treba da pokušamo da nađemo novu ideju, da menjamo svest ljudi.

Znači li to da ipak verujete da pozorište može da promeni stvarnost?

Nije mi više cilj da budem dobra, već da budem nova. Hiljadu puta ću pogrešiti i hoću da pogrešim, zato me i ima svuda. Ali, nije meni cilj da grešim, meni je cilj da uradim nešto novo. Ne mora to da uvek bude uspešno, već da bude pozitivno, umetnički, stvaralački, a ne trgovački.

Zašto ste odustali od pedagoškog rada iako svesni činjenice da mladim ljudima retko ko pruža priliku da iskažu svoj talenat?

Smatram da pozorištu još uvek mnogo toga treba da dam. Sad sam u najvećoj snazi. Ne mogu da radim na dva mesta u isto vreme. Ako si sa studentima moraš da im se posvetiš celim bićem, ako si u pozorištu moraš da se ceo daš pozorištu. U jednom trenutku sam shvatila da nisam ni tamo, ni ovde i da moram da se odlučim. Bilo mi je teško da, zarad pedagoškog rada, napustim pozorište. Trenutno radim sa mladim rediteljem koji je inače moj bivši student i tako pokušavam da pomognem mladim ljudima. Mislim da pripadam pozorištu i da mi je tu mesto. A kada jednog dana budem imala, i više pameti, i više znanja i više toga da pružim, ponovo ću se vratiti profesuri.

Da li se ponekad budi u Vama Vaša davnašnja želja da bar za tren iščeznete iz pozorišta?

Stalno imam tih dilema, kadgod se razočaram ja bih pobegla. Još uvek nisam našla neko drugo utočište od kojeg bih mogla i da živim. Gluma je moja profesija, a ne hobi i zato uvek ostajem u

pozorištu težeći da ostvarim veliki umetnički ideal.

Mnogobrojne nagrade su za Vama, šta one znače zreloom glumcu?

Nagrade su uvek dobre zato što znaš da su tvoje kolege primetile ono što radiš. Nažalost, u ovom životu više ništa nema značaj. Možeš da u jednom pozorištu stvaraš karijeru, a da to nema odjeka u drugim pozorištima. Svako pozorište je sada postalo mala oaza. Mi iz jednog pozorišta ne idemo da gledamo predstave iz drugog pozorišta, niti oni dolaze kod nas, niti se publika meša. Imam utisak da je svako pozorište postalo država za sebe i da svako pozorište ima svog cara i svoju svitu. Kako smo postali zatvoreni za svet, tako smo postali zatvoreni i u odnosu na nas same.

Rekli ste jednom da Vam je dosta politike i u životu, i u pozorištu. Da li smatrate da teatar može da istrajava bez politike, nezavisno?

Moram priznati da mi je muka od svega toga. Mučno mi je postalo da gledam političare koji su postali estradne zvezde. Kada ih vidim na televiziji, promenim kanal jer mi se smučje i zagorčaju mi život. Njihov posao bi trebalo da ispunjavaju data obećanja, da hapse tamo neke ljude koji su nas vezali u čvor i da nam obezbede osnovni nivo života. Svi jedva preživljavamo, tako i naša umetnost - preživljava.

Koje teme nas se danas tiču? Okreću li se pozorišta pogrešnim pričama i da li je to možda razlog slabe posećenosti?

Nemam utisak da ima malo publike. U predstavama u kojima igras, sale su uvek pune, osim leti ili za vreme fudbalskih prvenstava. Moguće je da su to uvek jedni te isti ljudi. Publici je dosta svega, ona hoće da vidi nešto novo. Nije puna sala pokazatelj uspešnosti jedne predstave. Meksičke serije imaju veliku gledanost, a to nije naš cilj. Naši ciljevi treba da budu umetnički. A ako krenemo da se prostituišemo sa publikom, onda nema nikave budućnosti, onda svi možemo da glumimo u tim meksičkim serijama i da završimo priču, zatvorimo pozorište.

Šta trenutno radite, gde će Vas publika ponovo gledati?

Trenutno radim "Bogojavljenku noc" u režiji mlade rediteljke Bojane Lazić. To je moj doprinos mladosti. A uskoro bi trebalo da u JDP-u radim "Pirandela" sa Dejanom Mijačem i da mu ponovo budem asistent režije i da glumim u toj predstavi. Posebno me raduje što ću biti asistent režije, to je za mene velika čast.

Imate rediteljskih sklonosti, zar ne? Bili ste i asistent Nikiti Milivojeviću?

Mene to zanima. Ponekad mi je zanimljivo da budem i sa ove druge strane. Gluma i režija su zapravo veoma slične profesije. To je sve ista priča. Samo je pitanje sa koje strane gledaš. Dobro je za jednog glumca da bude i sa one druge strane. Iz tog iskustva sa Dejanom Mijačem u Ateljeu 212 znam da više nikada neću doći nesprema na probu zato što mislim da je to nevaspitano. Do tada sam mislila da imam opravdanje za apsolutno sve. I mnoge druge stvari sam videla, sedeći u publici i gledajući glumce. Videla sam i kakva sam ja, naučila sam mnogo toga i o sebi. Čovek sam koji voli da uči, pa makar bila i rekviziter, sufler, bilo šta u tom mehanizmu stvaranja predstave. To je za mene uživancija. Volim da budem deo stvaranja pozorišne predstave, još ako je to nešto veliko, onda je to prava stvar. Samo da sam prisutna.

Isidora Masniković

Anita Mančić u predstavi Karolina Njber Ateljea 212

„TRAVIJATA“ U MADLENIANUMU

Opera „*Travijata*“ Đuzepea Verdija, u režiji Jurija Aleksandrova iz Sankt Peteburga, premijerno je izvedena 8. maja u Operi-teatru „Madlenianum“ u Zemunu. Inače, Verdi je „*Travijatu*“, jednu od najpopularnijih i najizvođenijih opera u svetu, napisao prema čuvenom romanu Aleksandra Dime Sina, „*Dama s kamelijama*“. Opera je premijerno izvedena u teatru La Fenice u Veneciji, 6. marta 1853. godine.

Radnja premijernog izvođenja opere „*Travijata*“ u Beogradu, sa gostima iz inostranstva, smeštena je u moderno

vreme, rekao je reditelj Aleksandrov, naglasivši da je njegova želja bila da ostvari ono što je nameravao i kompozitor - da predstavi položaj žene u društvu.

„Javnost je bila uznemirena što je Verdi uveo savremeno društvo u svoju operu, i još gore - jednu kurtizanu! Slavni italijanski kompozitor želeo je da predstavi svoj trenutak i savremene likove, a ja ispunjavam njegovu želju, rekao je Jurij Aleksandrov. Moja inscenacija Verdijeve *Travijate* govori o ženama prema kojima se odnose sa prezirom, nazivajući ih palim. I više od toga. Dru-

štvo koristi njihove usluge s posebnim cinizmom.. Izmišljotine jeftinih bulevarskih romana, maštarije i životna proza pomešali su se u svesti Violete koja stremlje drugom-prekrasnom i čistom životu...“

U ulozi Violete na premijeri je nastupila Olga Malević Đorđević, dok je dan kasnije, na prvom repriznom izvođenju, tu ulogu tumačila gošća iz Rusije, Julija Pticina. U ulozi Alfreda nastupaju Saša Štulić i Dejan Maksimović, a dirigent je Stanko Jovanović.

Ostali solisti su: Miodrag Miša Jovanović / Vladimir Andrić, Tanja Obrenović / Dragana Stanković, Valentina Taškova / Ileana Lužajić, Nebojša Babić / Aleksa Vasić, Darko Đorđević / Igor Matvejev, Nenad Nenić / Predrag Milanović i drugi.

Između opere i fizike

Gošća u ulozi Violete u modernoj verziji „*Travijate*“, Julija Pticina, rođena je u Lenjingradu. Završila je najpre odsek klavira, a zatim se 1997. godine upisala na Državni konzervatorijum, odsek pevanja, gde je 2002. diplomirala. Pticina je sopran nežnog tembra, a pevanje joj se odlikuje, po rečima kritičara, tačnošću i izuzetnom tehnikom. Godine 2003. dobila je treću nagradu na Sveruskom takmičenju pevača (Soči), a ove godine nominovana je za nagradu „Zlatna maska“ u konkurenciji za najbolju žensku ulogu. Julija Pticina nije do sada sa svojom matičnom operom gostovala van zemlje i kaže da je poziv Opere Madlenianuma, zapravo njeno prvo gostovanje u inostranstvu.

Da li je Vaš dar za muziku možda vezan za tradiciju u porodici?

Niko u mojoj porodici nije bio vezan za umetničko stvaralaštvo, mada mi kažu moji da je baka veoma lepo pevala. Ja sam u muziku dospela sasvim spontano. Moje prvobitno obrazovanje je fizika. Završila sam Državni univerzitet u Sankt Peterburgu, i to za profesiju fizičar. Međutim, došlo je do naglih preokreta u mom životu, i tako sam se našla u muzici. Najpre sam pevala u horu, mada uopšte nisam nameravala da budem solista, ali pošto sam u životu maksimalista, ja sam kroz izvesno vreme odlučila da budem baš solista i to solista opere.

Vrlo malo sam se bavila fizikom, posle završetka Univerziteta su mi ponudili da idem na poslediplomske studije, međutim imala sam neke pretpostavke

da me neće primiti na Konzervatorijum, jer sam se samo godinu dana bavila pevanjem. U trenutku kada se to dešavalo imala sam 27 godina i razmišljala sam ovako: Ako se ne upišem na Konzervatorijum, onda ću se tek baviti naukom. Ali, uspeła sam da se upišem i to je bilo u Kareli u Petrozavodsku, filijala Sankt Peterburga. Završila sam sa crvenom diplomom, što znači skroz odličnim, i odmah sam bila primljena u Sankt Peterbušku operu, u pozorište Jurija Aleksandrova.

Kod Aleksandrova radim već tri ipo godine, moj debi je bila uloga Norine u komadu „*Don Paskvalé*“ Donicetija, što je bila dosta složena i važna partija. Prošla sam dosta dobro sa tom ulogom, što mi je naravno otvorilo vrata za druge role. Pošto je naša opera kamerni teatar, najčešće pevamo predstave koje su namenjene za četvoro ili petoro umetnika, kao što su Donicetijevi „*Zvončić*“, zatim „*Rita*“, „*Petar I*“, „*Lukrecija od Britna*“, i poslednja od tih uloga bila je u „*Travijati*“.

Koliko se ove dve postavke, opere „*Travijata*“ u Rusiji i kod nas razlikuju?

Suštinski nema razlike, međutim, svaki čovek je druga predstava. Kada se promeni postava, podela glumaca, to su dve različite predstave. Ono što se meni dopada u posatavci opere Aleksandrovljevoj, to je da omogućava svakom umetniku da sebe ispolji kao ličnost.

Kada je bila premijera „*Travijate*“ u vašoj zemlji i kako je vaša publika primila modernu verziju?

Julia prošle godine bila je premijera kod nas, i bila je veoma uspešna, kao i ova predstava u Beogradu.

Kako ste saradivali sa rediteljem? Rekli su da je vrlo strog, da li ste imali takav utozak i da li je to neminovno da bi se napravila dobra predstava?

On je i kod nas isto tako strog, on je jednostavno po temperamentu takav čovek, naravno to je i individualnost. Meni je lako da sa njim saradujem, zato što smo oboje po temperamentu eksplozivci, ja dobro razumem šta on traži. Mi jednostavno jedno na drugo utičemo tako što podižemo tonus, i tako kreće jedan stvaralački proces među nama. Režiser ima neko svoje viđenje, ti predložiš nešto svoje, i to je kao interakcija. On mene nikada nije gušio kao ličnost. Imala sam tremu pred beogradskom publikom, ali to je jedna prijatna trema. Ono što me je malo zabrinjavalo je što smo kratko vreme imali za probu sa dirigentom.

Da li spremate neki novi komad po povratku u Rusiju?

Spremamo operu Donicetija koja nije mnogo poznata „*Paviljon broj 7*“ ili „*Ludilo po narudžbini*“. To će biti neka vrsta adaptacije po motivima koji se tiču ruskih političara. Verovatno će biti zanimljivo. Sa fizikom sam raskrstila, mada, kada bi postojalo po nekoliko života, ja bih jedan posvetila nauci. Zato što smatram, naravno, to je moje mišljenje, da su najobrazovaniji, najosetljiviji, najpametniji ljudi fizičari. Ali ovaj posao oduzima zaista puno vremena i ja mu praktično posvećujem ceo svoj život, ne uspevam više ni sa čim da se bavim, uspeh da pročitam neku knjigu, naučne časopise, jer se na taj način vraćam svojoj prošlosti.

Ja sam vernik, za praznike sam solista u crkvenim horovima, vole me tamo i cene me.

Ne ostaje mnogo vremena za privatni život. Imala sam mladoženju, međutim, nije uspelo. Ali, mislim da me sreća još uvek čeka u budućnosti. Kao i svaka normalna žena želim porodicu i decu, zato smatram da opera ne treba da bude sve u mom životu.

Anita Panić

Julija Pticina, gošća iz Rusije u operi *Travijata*

ANTIČKA DRAMA KAO IMENITELJ KULTURNIH INICIJATIVA NA BALKANU

Solun, beli grad na obali Egejskog mora, jedno je od onih drevnih mesta koje od Homera do Kavalija, vekovima ispraćaju junake u legende i mesto iz kojeg se Aleksandar Makedonski otisnuo na svoje osvajачke pohode.

Danas je Solun mesto koje pokreće inicijative u duhu vremena, inicijative za saradnju koja ponovo promišlja svima zajedničko nasleđe antičke drame, reprezentativne kulturne baštine koja spaja region Jugoistočne Evrope.

U organizaciji Nacionalnog Teatra Severne Grčke u Solunu je od 7-9. aprila 2006. održan sastanak predstavnika nacionalnih teataru šireg prostora Balkana sa ciljem da se osnuje međunarodni festival antičke drame u kome će učestvovati sve zemlje regiona.

Pored predstavnika teatra domaćina, tim Narodnog pozorišta iz Beograda, direktor Drame Božidar Đurović, i producent za međunarodnu saradnju, Nataša Mojsilović, ovom prilikom je bio pojačan prisustvom gospođe Gage Rosić, koja uživa veliki ugled u Grčkoj zbog svog prevodilačkog rada i dugogodišnjeg posredovanja na ojačanju kulturnih veza Srbije i Grčke. Sastanku su prisustvovali i predstavnici uprave Bitef teatra iz Beograda, Nacionalnog teatra „Ivan Vazov“ iz Sofije, Teatra Bugarske Armije, Pozorišne Asocijacije Kipra, Nacionalnog Teatra Albanije iz Tirane, Bukureštanskog Nacionalnog Teatra, Turskog Nacionalnog teatra, Makedonskog Narodnog Teatra iz Skoplja i Slovenskog Narodnog Gledališta iz Ljubljane.

Da su domaćini veoma rešeni i ozbiljni u nameri da svoje susede iz regiona podrže na ovom značajnom projektu, pokazuje i prisustvo visokih zvaničnika vladajućih i privrednih struktura Grčke.

Ovaj reprezentativni skup su pozdravili i svoju podršku izrazili zvaničnici Ministarstva za kulturu Grčke, Prefekture Solunske Oblasti i gradonačelnik grada Soluna. Ceo skup je propraćen izuzetnim interesovanjem domaće štampe, televizijskih i radio stanica. Osim oficijelne podrške, ovaj sastanak je imao i uvek dobrodošlu podršku aprilskog mediteranskog sunca, koje je uz već tradicionalno gostoprimstvo domaćina podstaklo kreativnu razmenu ideja.

Dvodnevni sastanak u Nacionalnom teatru Severne Grčke bio je prva prilika za upoznavanje i pokretanje nekih estetskih i praktičnih pitanja o odnosu savremenog Balkana prema antičkoj drami. Svi učesnici skupa zdušno su pozdravili inicijativu da upravo Solun bude prvi domaćin Festivala antičke drame juna 2007., koji bi se svake naredne godine po sistemu rotacije selio u drugi nacionalni teatar regiona.

Oduševljenje idejom o saradnji kod nekih kolega ipak nije potisnulo svest o materijalnim i organizacionim poteškoćama koje su neminovnost trenutka i prostora u kome živimo, i koji će nam biti nemili, ali očekivani saputnici i u realizaciji ove inicijative. No, kako većina ovih pozorišta i ne pamti bezbrižna vremena za kulturu, verujem da ćemo znati kako da ih otkrenemo u svoju korist.

Narodno pozorište iz Beograda je u Solunu započelo i dogovore na više koloseka dugoročne saradnje i razmene sa kolegama iz Bugarske, Turske, Grčke i sa Kipra.

Još samo da umilostivimo bogove sa Olimpa za dobar vetar u jedra kako bismo u Solunu juna 2007. započeli našu balkansku pozorišnu Odiseju.

Nataša Mojsilović

RASKRŠĆE KAO SIMBOL VEČNOG TRAGANJA

U Domu Omladine Teatar *Mimart* izveo je predstavu „*Raskršće*“ čija je autorka projekta i reditelj Nela Antonović. Ovoga puta autorka pored pokreta, po kome je *Mimart* prepoznatljiv, uvodi i reč, te pored baletana i igrača publika sreće i profesionalnu glumicu Marinu Bukvički, koja je posle završene Akademije na Cetinju i uspešne karijere u Crnoj Gori, ponovo na pozornici svog rodno grada.

Pojam *Raskršća* predstavlja jedno od važnih „kulturnih“ i „obrednih“ mesta u mitološko-magijskim sistemima brojnih indoevropskih naroda. *Vraćanja i magijske radnje najšireg spektra vrše se na raskršćima. Ritualne i kulturne radnje se nalaze u imaginativno-simboličnim formama: u epskom, pripovedačkom i dramskom stvaralaštvu. Fenomen raskršća je element kolektivne, arhetipske strukture ljudi najrazličitijeg porekla i*

kulture, tako da uz kult: kamena, vode, vatre, kruga, drveta... postaje važna činjenica duhovnog potencijala čoveka i danas, zapisao je Sreten Petrović u „Mitologiji raskršća“, a preuzela kao moto predstave Nela Antonović.

Šta je autorku i njene saradnike motivisalo da se bave baš pitanjem raskršća? Da li je to činjenica da su raskršća mesta spajanja i razdvajanja ljudi od kako postojimo? Ili je to kosmički simbol večnog traganja i izbora sopstvenog puta? Ili ritualna mesta na kojima se događaju gotovo sve nesreće ovog veka?

Svim ovim pitanjima, ali i onim drugim skrivenim značenjima raskršća kao susrećišta vremena i prostora, predstava kroz bogatstvo rituala naše balkanske baštine na simboličan način govori o praznoverju, o tome koliko su se ljudi otuđili od sebe, prirode i Boga, od pravadnih vremena do danas. Sa naglaskom

na danas. Na vek koji je doneo mnogo zla celoj planeti, a sve to kroz bogatstvo mašte, prelepih kostima Ane Spasić, Miše Petrovića i Anđelije Marković, koja je uradila i maske, pa čitava scena, na kojoj je stalno prisutna dobra veštica, Nela Antonović koja vodi publiku kroz vekove, izgleda kao jedan veliki simbolični put ka dobru i pravdi. Ali gde ga naći, pita se na raskršću izgubljena putnica, Marina Bukvički, koja tragajući za sopstvenim smislom juri vekove čovečanstva.

I na kraju svi su pred nama: veštica, paganka, duhovni praotac, vitez, lord, izgubljena putnica, Japanka, stari vek, renesansa, Francuz, Nemač, Rus... Ceo svet je na raskršću. Naše vreme je na raskršću. Kuda dalje? Ključno pitanje Marine Bukvički ostaje da lebdi posle predstave kao simbol i opomena života.

Aleksandra Jagodić

PREDSTAVA KAO RADOST I IGRA

Premijera *Gospođe ministarke* u Banja Luci, nedvosmisleno je pokazala da pred mladom rediteljom, Milicom Kralj, tek stoji uspeh pozorišnog stvaranja. Međutim, ova predstava je pokazala još nešto. Roditelj je tu uvek kad zatreba bez obzira što ponekad misli drugačije. Ulogu *ujka Vase*, Milica je poverila Đuzi Stojkoviću, a kada se dogodilo da se na gostovanju u Novom Sadu iznenada razboleo, predstavu je "izvukao" tata, Petar Kralj, uskočivši u lik posle samo nekoliko odgledanih proba i premijere. Da li je ovo bio profesionalni ili privatni gest, kako razmišljaju i koliko se poznaju Milica i Petar Kralj otkriće sami!

Kako Vi, kao otac, ocenjujete Milicu, kao rediteljku?

PETAR: Ona podseća, neće se valjda uvrediti, po izvesnim svojim načinima na Soju Jovanović. Soja Jovanović je pre svega birala podelu prema komadu koji se igra, a drugo ona je volela svoje glumce. I Milica voli svoje glumce, ona navija za svoje glumce. Njene predstave su sve stilski čiste iako nisu istog žanra. U svakoj predstavi ima neki svoj stil i poštuje ga. Eto, recimo za ovu predstavu *Gospođa ministarka* kažu da je konvencionalno režirana. Nije konvencionalno nego je otpoštovana svaka Nušićeva reč, svaka situacija i pušteni glumci da igraju, ja volim da kažem da se igraju. Ako se glumci ne igraju onda od toga ništa nema.

Da li ste lako uskočili u ulogu?

PETAR: Bilo je lako jer sam gledao tri generalne probe i premijeru i onda sam ja tu predstavu znao napamet. Išao sam sa velikom tremom i navijački jer je to Milici prva predstava koju je radila sa velikim kolektivom, sa pravim profesionalcima. Ali za mene je vrlo važno da je predstava savršeno čista, pa se publika ne smeje samo igri Svetlane Bojković ili Đuze, već i samom Nušiću.

Kako gledate na pozorišnu predstavu? Šta je ona za Vas?

MILICA: Za mene je stvaranje pozorišne predstave jedna radost i igra. Trudim se da tako bude i sa ostalim saradnicima, sa glumcima da nam bude lepo, da se svi zajedno radujemo svakoj probi. Kada je to tako onda se to vrati kroz ono što na kraju bude konačni rezultat.

A kako Vaš otac gleda na pozorišnu predstavu?

MILICA: Pretpostavljam isto tako. Da je za njega to igra i radost, da je za njega to nešto što čini njegov život, nešto bez čega ne bi bio živ.

Razmišlja li se u poslu o privatnosti? Kako izgleda poslovna saradnja oca i ćerke?

PETAR: Ja sam radio sa tako nezgodnim prijateljima, mislim, zgodnim i nezgodnim. Nekad su veći problemi među prijateljima koji rade isti posao nego sa onima koji imaju nešto familijarno. Sa Milicom ne. Ona mene poznaje dobro i ona zna kad ću da napravim neku lažnu pobunu, jer ja umem tako lažno da se pobunim pa se onda posle pomirim i tako. Nikakvih velikih tu nesporazuma nije bilo jer ona ne nameće svoju volju diktatorski. Tokom njenih proba vi ne osećate da ona tu sad nešto traži pa se tako lakoigrate.

MILICA: Baš povodom ovog pitanja, najveći kompliment za mene je bio kad je Tika Stanić na jednoj konferenciji za štampu u Banja Luci rekao da oni nisu nikada ni primetili da smo mi otac i ćerka, dok novinari nisu počeli to stalno da pitaju. To mi je bio stvarno kompliment. Mi se ponašamo normalno. Posle probe svi dođemo u bife, tu se razgovara o predstavi. Kod kuće kad se vidamo vrlo retko pričamo o tome.

Da li ste nekada bili kritičar očevih uloga ili on onoga što ste vi uradili?

MILICA: Ne. Pera jako retko hvali. Po njemu se vidi da je zadovoljan, ako je zadovoljan. Možda nešto, usput i onda to više znači nego da vas neko sve vreme hvali. Ja nisam njegov kritičar u tom smislu. Ne opterećujem se. Ja uvek dođem da gledam predstavu, ali nikad ne dođem u smislu da bih nešto popravljala, ako je reč o predstavi koju sam radila. Postoje naravno i neke predstave kad imam tremu pa se onda ne približavam, ostanem u bifeu.

A što se tate tiče, pa ne kritikujem ga. Jedino kad sam bila dete, pa sam se prenerazila kad je igrao Buzdovana, jer nije ličio na sebe, pa nisam znala da je to moj otac. Nemam šta njega da kritikujem. Ponekad mogu da kažem nešto o predstavi koju on igra. Dešava mi se čak da ne želim da dođem da pogledam probu neke njegove predstave da bih došla čista i uživala.

PETAR: Ja zaista retko kad hvalim. Samo se namrštim ili osmehnem pa pretpostavljam da drugi vide da li sam zadovoljan ili nisam. Ali vrlo malo govorim o tome. Milica i ja van pozorišta gotovo uopšte ne pričamo o predstavama. Sve se to završi u bifeu, ali generalno sam, sad mogu da kažem, zadovoljan onim što je Milica do sada uradila. Vraćam se opet na *Gospođu ministarku*. Tu je dokazala da zaista može da bude reditelj. Može da bude, jer zaista ne bih joj još to dao da jeste. Može da bude.

Rekli ste jednog momenta da se sa Milicom dobro poznajete...

PETAR: Ona se meni čudi u nekim stvarima. Čudi mi se što sam ponekad

nervozan negde gde to uopšte nije potrebno, ali ona me poznaje pa se onda tome malo i smeje. Navijamo za isti klub, volimo iste glumce, imamo iste prijatelje. Vrlo malo imamo razlika osim što se ona meni čudi, ali ja joj ne zameram. Ona meni zamera mnoge stvari, ali neće da kaže, ali pošto suštinskih razmimoilaženja što se umetničkog tiče nemamo, onda jedno drugom nemamo šta mnogo da zameramo.

Ipak mislim da ona mene poznaje bolje nego ja nju. To je istina. Sigurno me bolje poznaje jer je imala više vremena da me posmatra. Ja sam zaigran čovek i nemam vremena nikoga da posmatram, tako da ne mogu da dođem do zaključaka.

MILICA: Ja mislim da da. Dobro se poznajemo. Čak šta više odavno sam shvatila da sam njemu vrlo slična po nekoj prirodi i onda recimo neke stvari koje prepoznam u sebi da su loše pokušavam da popravim. Nervira me ponekad neki njegov ispad prema ljudima koji su mu bliski, kad mora negde da pukne, da prasne. Čak sam i na to već nekako navikla. Teško, ali...

Ali, ako govorim o profesiji slično nam je to što ni on ni ja ne volimo da filozofiramo o pozorištu. Scena je scena, pokaži šta znaš, kaži šta želiš. Filozofija tu teško pomaže. A ono što nam je različito to je ...možda više kao anegdota. Recimo, on nikad nije želeo javno da prizna da je navijač Crvene Zvezde nego je uvek govorio da navija za sport, što je mene užasno nerviralo, jer mi navijamo za sport, ali zašto kriti da navijamo za Zvezdu. Međutim, da je nešto toliko

Ipak su me uhvatili da pričam za Ludus

U POSETI DRAMATISKA INSTITUTU

Kako se pripremiti za dečje pozorište?

Na kratak put u Švedsku krenula sam u nameri da saznam nešto više o upotrebi pozorišne prakse u edukativne svrhe, o čemu bih rado razmenila saznanja sa kolegama koje ovo polje interesuje, te da možda otvorimo put ka rešavanju mnogih pitanja koja se postavljaju.

Otputovala sam na poziv Marie Person Hedenius, člana upravnog odbora ASSITEJ-a Švedske i dramaturga Uppsala Stadsteater. Namerno stavljam na prvo mesto njenu funkciju u okviru švedskog nacionalnog ASSITEJ centra jer je to mreža kojoj se u svetu među pozorišnim delatnicima, okrenutim deci i mladima, pridaje izvanredan značaj.

U urednim državama poput Švedske, strategija razvoja dečje kulture uvek je u samom vrhu prioriteta. Ne tako davno, državni čelnici i u našoj sredini u svojim izbornim programima, upućivali su poruke koje su ukazivale na važnost brige o deci i mladima: socijalne, obrazovne i kulturne da bi ih, da budemo uvidavni, zbog sređivanja urgentnijih pitanja, ubrzo napustili. A šta je to urgentije od mladih?

Marie mi je omogućila posetu Dramatiska institutet, umetničko obrazovnoj ustanovi najvišeg ranga. Već mi je poznato da je ovdje posebno pripremljen program koji obučava buduće umetnike za rad u pozorištu za decu i mlade. Moj je domaćin Claes Peter Hellwig, profesor Kreativnog Teatarskog procesa.

Vodeći me kroz neverovatno dobro opremljene tv i filmske studije fakulteta,

vidno ponosan, objašnjava kako je ovo najbolje opremljena savremena škola u društvu nordijskih zemalja inače visokog standarda, te da je potrebno da studenti još na studijama savladaju najsavremeniju tehnologiju kako bi umeli da je u profesionalnom radu upotrebe u kreativne svrhe.

Na moju opasku da ovakve studije sigurno koštaju mnogo, Claes odgovara da se ovdje primaju po četiri studenta tek svake druge godine i to na grupi za dramaturgiju, režiju, dizajn scene, svetlo, kostim, masku i producenski smer koji izborom predmeta mogu napraviti velik broj kombinacija. Studenti prolaze rigorozan prijemni ispit za koji je uslov bilo kakvo prethodno pozorišno ili filmsko iskustvo pa se među njima nalaze i već oprobani profesionalci koji dolaze zbog daljnje usavršavanja u različitim disciplinama: lutkarsko pozorište, umetnost u obrazovanju, novi mediji.

Petar Kralj sa Milicom

različito među nama onako suštinski ne znam.

Da li je istina da vi njega bolje poznajete nego on vas?

MILICA: Pa, moguće. Samim tim što sam dete glumaca bila sam mnogo puta u poziciji da ih posmatram, da ih možda više razumem, da ih tolerišem, jer su glumci kao mala deca. Oni reaguju kad je nešto dobro, imaju povišenije emocije kao reakciju na tako nešto ili kad je loše svejedno. Ali baš zato sam ja imala i neobično detinjstvo i živela sam životom kojim nema baš svako privilegiju da živi.

S obzirom da oca, kako kažete dobro poznajete, kako biste ovog trenutka najbolje definisali Petra Kralja?

MILICA: Onako kako su ga jednom nazvali njegovi prijatelji: Buntovnik bez

razloga. Ne. Tako su ga oni nazvali. Ne znam kako bih ga je opisala. Pera je jedan neviđeni tip. Meni je jako drago da ga imam za svog prijatelja.

A ja kakva sam i ko sam? Pa, ne znam. Mislim da sam sve samo nisam obična osoba.

PETAR: Ja sam ponosan na Milicu. Mislim ipak da je lepo što je krenula našim putem, jer je Milicina majka takođe glumica. Volim što poštuje očevu profesiju, verujem da je nasledila nešto i od mene, a nadam se da će biti i bolja od svojih prethodnika, svoje majke i ovog ništavnog čoveka sa kojim razgovarate.

Aleksandra Jagodić

Milica Kralj sa Petrom

Institut je smešten u novu, veoma funkcionalnu zgradu sa puno staklenih površina iznad i sa strana središnjeg, zajedničkog prostora i jednostavne kafeterije što omogućava mnogo prirodnog svetla i asociira na pojam transparentno.

Na web stranici ove ustanove može se pročitati da se znanje stiče kroz pažljivo odabran i stručno vođen istraživački, praktičan, interaktivan rad koji je gotovo uvek multidisciplinarni i upućuje na timski rad. Poseban program, za čije je pokretanje upornim zalaganjem i uloženom ogromnom energijom zaslužna Suzan Osten, fokusiran je na pripremu studenata za kreiranje programa za decu i mlade. Na primedbu da ne vladam švedskim, te da se o predmetu mog interesovanja nije moglo iz web prezentacije saznati više, prof Hellwig se smeje i izlaže sledeće.

Na drugoj godini studenti svih grupa odlaze u osnovnu školu i ispituju, inte-

resovanja, ponašanje i reakcije dece odbranog uzrasta na temu koju predlaže Suzane Osten. Studenti provode tri ili više nedelja u radu sa decom kreirajući radionice u kojima mogu dobiti materijale koji se potom uobličavaju u pilot predstavu. Sa takvim rezultatom vraćaju se u školu, da bi dobili povratnu reakciju dece i saznali šta treba da menjaju, u kom smeru da svoj projekat dalje razvijaju. Claes Peter organizuje, prati i razrađuje sa studentima sve segmente ovog procesa. Interesantno je da na ovom fakultetu nema grupe za glumu, ali ima nekoliko teatarskih škola sa kojima se blisko saraduje, pa tako i ovi studenti imaju priliku da se iskušaju u celom procesu i direktnom kontaktu sa decom. Ključna je saradnja sa osnovnim školama koju očigledno i direktori i učenici prihvataju kao deo razvijenog multidisciplinarnog obrazovnog programa.

Diana Kržanić Teapavac

FLEGMATIK U CELIBATU

Bljnk! Oglasi se, nežnim i toplim zvukom mobilni telefon u tami sale.

Fini, ultramoderan aparat, što fotografije, šalje hitove, liči na jaje, pokazuje sate i minute, datume i sličice, računa ko digitron, svira kao orkestar, kači se na internet, ima igrice i bateriju od pet dana, budi po narudžbini, podseća na sudare i utakmice, snima mini filmove i svetli kao baterija. Taj ne zvrči i ne pipiče odvratnim reskim tonovima kao matore krtije iz prošlih godina, koje iz džepova, po gradskim autobusima, bunare matorci od preko tri banke.

Bljnk! Javlja se aparatič ponovo, takođe nežno, ali kao malo ljuće, ne da se taj zanemarivati, ipak je od najskupljih pa, shodno tome, zahteva dužnu pažnju. Vlasnik se promeškoli u sedištu i poče da džepari sam sebe. Zna on da mu je to stigla poruka, a po sporosti kojom se džepari, jasno je da zna i ko bi to mogao da ga smara u zlo doba. Ili mu je prosto takav temperament? Flegmatik najzad izdžepari telefonče, otklopi ga, pri čemu ga sablasno, odozdo obasja plavičasto svetlo ekrana.

Preko kolor fotografije, u desnom uglu 20.15. U levom pisamce.

Menu. Messages. Select. Text messages. Inbox. 2 messages. Select. Delete? Yes. Delete!

I druga je poruka od istog pošiljaoca. "Odrache te srpkinja ako si zbrisao. Puko si na maturi. Nesezajebaj."

Reply. Empty screen. "Ma jok. Smaram se u mraku. Shta ochesh?" Bljnk.

Aparat ima i srpski menu, ali ga vlasnik ne koristi jer onima koji nemaju srpski ili hrvatski, umesto ŠDČČŽ stižu kockice. Zato on piše engleskim alfabeta, kao kad chatuje. Navika. Iz detinjstva.

Bljnk. Stiže nova poruka. Nije uspeo ni da sklopi telefon. Select.

"Ocu da znam jesi tamo ili si pobego!" Ljuti se pošiljalac, očito. Više ne piše š kao sh, već brzinski kao s. Reply. Empty screen.

"Ne panichi! Odradjujem dvocasovni celibat u tami. Sve za 2." Message sent. Bljnk! Ode odgovor.

Pa opet bljnk, stiže pitanje. "Sta gledate?"

"Ma ne gleda niko. Samo streberke sto se pale na matore glumce." Bljnk! Bljnk! "Kako se zove komad?"

"Zviznem ti komad! Ne znam." Bljnk!

Bljnk! "Kako ne znas pa pitace te. Ko je pisao?"

"Shekspir." Bljnk!

Bljnk! "Komedija?"

"Do mojega." Bljnk!

Bljnk! "Kako ne znash naslov glupane. O chemu se radi?"

"O ludilu." Bljnk!

Bljnk! "Sto nisi kupio program bre. Pitace te srpkinja."

"Ne dam dve kutije cigara." Bljnk!

Bljnk! "A da nisi ti sluchajno u igraonici dok ja lapim po gradu?"

"Keve mi, smaram se u mraku. Fini sam ko finac." Bljnk!

Bljnk! "Preprichaj mi. Shta se dogadja?"

"Neki ganci chamuga sta li je maznuo neku ribu, pa se svi deru i mashu drvenim machevima." Bljnk!

Bljnk! "Kaka je riba? Nemoj da se napalis."

"Matora. Kul noge, sifona jok." Bljnk! Bljnk! "Seres. Noge se kod sekspira ne vide. To je bre 15 vek!"

"Njasko. Ganci u koznim gacama i potkosulji. Ima jedan rukav i tatoo. Kaki 15ti vek! Riba u minicu." Bljnk!

- Isključi ga, majmune! - zasikće ljuti ženski glas iz prvog reda. Srpkinja! Srećom ne zna kome sikće jer je Vlasnik prekrio ekran dlanom leve ruke, da ga ne obasjava. - Šta bljonkaš tu već pola sata, prostačino!

- Umri, kokoško! - gunda sebi u nepostojeći brk Vlasnik Nokije i brzo ukucava potrebne komande, sa namerom da aparatu isključi ton, ali naravno bez namere da isključi čitav aparat iz mreže.

Niko se ne obazire na njegovo gundanje, jer je skoro sav komšiluk zanet svojim aparatičima. Neki takođe porukama, drugi igricama... Sve sagnute glavice kao u crkvi. Jedino poneka devojčica zeva u mišićava glumačka tela. Poznata sa televizije, gde su nosila odela.

"Jebote, chula me srpkinja. Srecha sto me nije videla. Zamalo da mi upropastish maturu gusko!" Dakle, "sagovornik" je "ca" odnosno ŽR. Message sent. Bez zvuka. Odmah stiže odgovor, takođe bez popratnog tona. Samo zavibrira aparat.

"Lazes! Reci sta ima na sceni ako oces da ti verujem!"

"Sipke daske sanduci i crno."

"Pitam sta se dogadja na sceni, kretenu."

"Debela! Ko bio neki rat. Nosachi aviona na bimu. Ganci shatro pobedio, al pao u bedak jer mu neki sharklo stalno pumpa ushi za onu ribu."

"Nema gancija kod Viliija, kretenu. Promashio si teatar!"

"C! Eno srpkinje u prvom redu. Tu je pola skole. Gancija zovu camuga."

"Da nije Otelo?"

"Yes"

"Ok. Koliko traje?"

"Ko pismeni iz matisha. 100 godina."

"Ok. Sta se sada dogadja?"

"Sta te boli!"

"Pa da skapiram koliko imas do kraja."

"Natezu se oko neke crvene marame. Ko satro super vezene, a veza nigde."

"Mislis oko maramice? Onda ste blizu kraja."

"C! Marama sa buvljaka od 100 dindzi! Sad se jedan naroljo od pola case. Ludilo. Kakav je kraj?"

"Udavice je zbog te maramice."

"Ko koga? Mene su vec udavili."

"Otelo Dezdemonu. Udavili su te sto ne gledas pa ne kapiras. Gledaj bre, pitace te!"

"Kako da gledam kad me ti stalno smararas?"

"Ok. Over! Ciao."

"Cekaj, što da buljim kad mozes ti da mi prepricas."

"Ma otkaci se i gledaj. Necu da ti prepricavam. Cekam te za pola cuke kod konja."

"Si."

Vlasnik Nokije zavlači nokat, mali nokat koji služi samo toj svrsi, u uzak prorez na boku telefončića i isključuje ga iz mreže. Zavali se dublje u sedište i zagleda u butine jedne glumice koja nije ona prva nego neka druga.

Za malo manje od pola čuke kod konja, na stepenicama, pod repom, tj sa zadnje strane, okrenuti severu, sede i ćučore dvoje budućih studenata. Tačnije, on večera nokte sa zanokticama, a ona mu prepričava predstavu koju su upravo gledali. "Mis'im znaš ovaj kakosezove, to ti je totalno rasistička fora. Taj Otelo je general u Mletačkoj mornarici i ko ono, mis'im lovaran je lik, pa je mis'im normalno cenjen i ko nema frke svi ga vole i to. Ko nema veze što je čamuga i sve. Al kad se zacopa u belkinju, ovaj kako se zove, mis'im u belu ribu pa još plemkinju krene frka do jaja. Dakle definitivno frka do jaja. Koma. Znači mrak. Definitivno kolaps. Znači, njen matori odlepi i oće da ga probuši skroz, tog crnca, zbog kakosezove bruke i blama što mu je kresno jedinicu. Onda kakosezove, jedan drugi matorac koji je ko glavniji budža pošalje Otela u rat protiv kakosezove Turaka. Ovaj znači crnčuga razbije Turke i sad ko vlada Kiprom. Oženio se onom kakosezove znači Dezdemonom i oni ovaj definitivno kuliraju i sve. Ima tu jedan kakosezove Kasio, koji je ko neki znaš ono zamenik Otela i kul je dasa al voli da cugne i ono znaš. Onda ima jedan Jago koji kakosezove pizdi što nije ovaj zamenik. Misim crkava od zavisti definitivno. Oće da crkne, definitivno, znači. I onda taj Jago, ovaj kakosezove, znači definitivno klošar i zdapi jedna od lika, stalno rovvari i njake nešto onom kakosezove glavnom Otelu protiv njegove ribe ovaj one znači Dezdemone. Pa tu ima neka maramica koju je kao znaš ono Otelo poklonio Dezdemoni (u jebote što se istako!) dok ju je bario. Pa joj Jago, onaj znači derpe drpio maramče i podmetnuo onom šljokatoru Kasiju. Onaj kako se zove Otelo utripuje da se oni mislim krešu i načisto znaš ono popuca po šavovima. Kasio ne kapira znači ništa definitivno nema pojma, on fuka neku fuksu iz neke druge reklame. Otelo davi, mislim znaš ono kako se zove guši, baš guši definitivno znači šakama uguši Dezdemonu i ona znači capne. Ne trza

uopšte jer ga ko ono voli totalno. Legne i crkne ko ne živi joj se kad je ovaj čamuga ne zarezuje više. Tu se onda razpekmezi Kasiova kakosezove žena. Ne znam kako se zove. I ona ispriča sve da nije istina i da je znači mis'im Jago lago ko političar. Onda se svi oni normalno mislim tu pokolju ko kerovi i zato ti je to tragedija mis'im ono kad se svi potamane to se zove tragedija, a kad se samo ispljuju onda ti je to drama, kapiraš?"

Gospoda Verica Brabanić profesorka srpskog jezika i književnosti, u žargonu Srpkinja, je izlazeći poslednja iz pozorišta (pošto se raskusurala sa blagajnicom) prolazila pored mladog para budućih studenata ili prodavaca. Prepoznala je Petrovića iz četvrtog četiri i onu malu ponavljajuću iz četvrtog jedan, ali se napravila da ih ne vidi. Da je ne bi slučajno upitali nešto o videnoj predstavi. I da ne bi morala da im objašnjava gde ih je i zašto dovela. Čula je nekoliko poslednjih rečenica, pomislila "Šekspire, Srbije, meni je vreme za penziju!" i požurila za svojim trolejbusom.

Ispred Konja, ispod konjske njuške, okrenute ka jugu, nervozno se šetka i vrpolji devojka koja izgleda kao devojčica, čekajući svog dečka da izađe iz pozorišta. Svi su već izašli, ali njega nema. Ko joj je kriv što mu je rekla da isključi telefon. Sad ne može da ga "izkontrolise". Ma dođe joj da ga udavi kad toliko kasni...

D.K.

LUDUS

Pozorišne novine

YU ISSN 0354-3137
COBISS.SR-ID 54398983

Izlazi jednom mesečno (osim u julu i avgustu)
Tiraž: 1500 primeraka
Prvi broj objavljen 5. XI 1992.

Izdaje

Savez dramskih umetnika Srbije
Beograd, Studentski trg 13/VI
Telefoni: 011/2631-522,
2631-592 i 2631-464; fax: 2629-873
<http://www.sdus.org.yu>
e-mail: sdus@net.yu
PIB 100040788
Tekući račun: 255-0012640101000-92
(Privredna banka a.d.)
Devizni račun: 5401-VA-1111502
(Privredna banka a.d.)

Predsednica
Sonja Jauković

Glavna i odgovorna urednica
Mirjana Ojdanić

Redakcija
Tanja Bošković, Stevan Koprivica,
Mirjana Bobić Mojsilović, Igor Bojović,
Dragana Bošković, Vladimir Arsić,
Ksenija Šukuljević Marković,
Mr Milovan Zdravković, Isidora
Masniković

Lektura i korektura
Mirjana Jurčić

Sekretarica redakcije
Branislava Atanacković

Tekstove i informacije slati na:
ludus_mir@yahoo.com

Fotografije, sa potpisom, slati na:
sdus@net.yu

Grafički dizajn i priprema za štampu
AXIS studio, Beograd
e-mail: office@axis.co.yu

Dizajn logotipa „LUDUS“
Đorđe Ristić

Redizajn logotipa „LUDUS“
AXIS studio

Štampa
Preduzeće za grafičko izdavačku
delatnost i usluge d.o.o. BRANMIL,
Beograd, Borisa Kidriča 24

Rešenjem Ministarstva za informacije
Republike Srbije Ludus je upisan u
Registar sredstava javnog
informisanja pod brojem 1459

DVESTOPRVA VASILISA PREKRASNA U POZORIŠTU BOŠKO BUHA

Četrnaestog maja odigrana je u PBB po dvesto i prvi put predstava *Vasilisa Prekrasna*, po tekstu Miše Stanisavljevića, a u režiji Milana Karadžića. Premijera je izvedena pre petnaestak godina, ali uprkos tome i danas u *Vasilisi* igraju mnogi glumci iz premijerne podele: Dragoljub Denda, Slobodan Boda Ninković, Ivana Lokner, Vidoje Vujović, Mirko Đerić, Aleksandra Simić, Draga Čirić, Vladan Dujović, Donka Ignjatović... U raznim periodima igrali su i neki drugi glumci kao npr. Nenad Nenadović i Marica Vuletić- Naumović. U Pozorištu Boško Buha nije retkost da su predstave dugovečne, ali je dvesto repriza ipak i tamo veliki događaj. Pisac Miša Stanisavljević na žalost nije doživeo ovaj veliki jubilej, ali je svečanosti prisustvovao njegov sin Luka. Dugogodišnja prvakinja PBB, gospođa Olja Grastić, takođe je svojim prisustvom uveličala ovu svečanost.

VELIKA POBEDA NA FESTIVALU MALIH SCENA

Polovinom maja u Rijeci je završen *Festival malih scena*. Nagradu za najbolju žensku ulogu osvojila je beogradska glumica Mirjana Karanović, za ulogu Karle u predstavi *Halverova* noć poljskog autora Jaroslava Svilča, koji piše pod pseudonimom Ingmar Vilkiš. Mirin partner, Ermin Bravo, osvojio je nagradu za najbolju mušku ulogu. Predstavu je režirao Dino Mustafić u sarajevskom Kamernom teatru 55. Ova predstava bila je najbolja u celini, po oceni publike. Hrvatska kritika takođe je visoko ocenila predstavu i glumce. Na festivalu je učestvovalo 12 predstava, među kojima i *Skakavci* Biljane Srbljanović u režiji Dejana Mijača i izvođenju Jugoslovenskog dramskog pozorišta. Stručni žiri je radio u sastavu: Svetlana Bojković, Željka Turčinović, Darko Gašparović, Vili Matula i Nikola Ristanovski.

Zanimljivo je da u Srbiji, gde imamo sve više festivala, nemamo festival malih ili kamernih scena, koje su svuda u svetu u ekspanziji. Na takvom jednom festivalu, koji bi po prirodi stvari koštao mnogo manje nego mnogi naši festivali bez profila i koncepcije, mogli bi da učestvuju i samostalni projekti, kakvih je takođe sve više. Bilo je pokušaja da Zemunski Festival monodrame i pantomime preraste u Festival glumca i da obuhvati i druge kamernе forme, ali ti predlozi nisu prihvaćeni.